

Kommunalt basutbud psykisk hälsa barn och unga i Örebro län

Utredning

Kommunalt basutbud psykisk hälsa barn och unga i Örebro län Utredning

Författare: Helseplan

Datum 2023-10-24
Dnr 23RS12243
ISBN

Förord

Den här rapporten är resultatet av ett uppdrag som Region Örebro län i samverkan med länets kommuner lämnat till konsultföretaget Helseplan. Uppdraget är avgränsat till kommunernas arbete med att främja psykisk hälsa för barn och unga. I det arbetet är de kommunala verksamheterna inom skola, socialtjänst, fritidsverksamhet etc. viktiga.

Rapporten innehåller en kartläggning av befintlig verksamhet och styrning av denna samt förslag på områden för utveckling. Rapporten har inte behandlats politiskt och slutsatserna i rapporten är konsulternas egna. Förhoppningen är att rapporten ska medverka till att ytterligare stärka de kommunala insatserna för barn och ungas psykiska hälsa.

Örebro 24 oktober 2023

Ingmar Ångman
områdeschef Valfärd och folkhälsa

Innehåll

1. Sammanfattning.....	4
2. Inledning.....	4
2.1. Bakgrund.....	4
2.2. Syfte och avgränsning.....	4
2.3. Frågeställningar	4
2.4. Projektorganisation	5
2.5. Metod	5
2.5.1. Intervjuer	5
2.5.2. Dokumentgranskning	6
2.5.3. Statistik	6
2.5.4. Omvärldsbevakning.....	6
2.5.5. Workshop	7
3. Iakttagelser.....	7
3.1. Vilka faktorer påverkar barns och ungas psykiska hälsa?	7
3.1.1. Inledning.....	7
3.1.2. Anknytning och familjerelationer.....	8
3.1.3. Familjens ekonomi	9
3.1.4. Deltagande i förskola.....	10
3.1.5. Genomgången grundskola	11
3.1.6. Fysisk aktivitet	13
3.2. Hur ser förutsättningarna ut för barns och ungas psykiska hälsa i de tolv kommunerna i Örebro län? Hur ser kommunernas uppdrag för och utbud av insatser från skola/ elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa?	14
3.2.1. Askersunds kommun	14
3.2.2. Degerfors kommun.....	20
3.2.3. Hallsbergs kommun	26

3.2.4. Hällefors kommun	32
3.2.5. Karlskoga kommun	38
3.2.6. Kumla kommun	44
3.2.7. Laxå kommun	50
3.2.8. Lekebergs kommun	56
3.2.9. Lindesbergs kommun	62
3.2.10. Ljusnarsbergs kommun	68
3.2.11. Nora kommun	74
3.2.12. Örebro kommun	80
3.3. Vilka kunskapsbaserade insatser kan erbjudas via skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa?	87
3.3.1. Inledning	87
3.3.2. Anknytning och familjerelationer	88
3.3.3. Familjens ekonomi	89
3.3.4. Deltagande i förskola	89
3.3.5. Genomgången grundskola	90
3.3.6. Fysisk aktivitet	92
4. Sammanfattande bedömning och rekommendationer	93
4.1. Sammanfattande bedömning	93
4.2. Rekommendationer	94
5. Bilagor	96
5.1. Bilaga 1: Intervjulistå	96
5.2. Bilaga 2: Dokumentlista	97

1. Sammanfattning

Region Örebro län har gett Helseplan Consulting Group AB (Helseplan) i uppdrag att genomföra en utredning som syftar till att ta fram ett beslutsunderlag avseende basutbud i kommunerna för främjande av barns och ungas psykiska hälsa.

Utredningen har utförts genom intervjuer, dokumentgranskning, statistik, omvärldsbevakning och workshop samt sammanställning av föreliggande rapport.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

2021 till 2022 byggdes en ny första linje verksamhet upp inom Region Örebro län i form av ett kontaktcenter och primärvårdsmottagningar. Syftet med det utförda förbättringsarbetet har varit att säkerställa en tillgänglig och likvärdig vård med hög kvalitet till länets barn och unga vid psykisk ohälsa. Som en förstärkning av det utförda förbättringsarbetet vill Region Örebro län gemensamt med länets tolv kommuner säkerställa lättillgängliga insatser för främjande av psykisk hälsa hos regionens barn och unga. Med detta som bakgrund har Region Örebro län tillsammans med kommunerna i länet genom föreliggande uppdrag önskat ta fram ett förslag på ett basutbud av insatser för främjande av barns och ungas psykiska hälsa.

2.2. Syfte och avgränsning

Syftet med uppdraget har varit att genom intervjuer, dokumentgranskning, statistik, omvärldsbevakning och workshop ta fram ett beslutsunderlag avseende basutbud i Örebro läns kommuner för främjande av barns och ungas psykiska hälsa. Uppdraget har avgränsats till att omfatta skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst inom Örebro läns kommuner.

2.3. Frågeställningar

Genom uppdraget har följande frågeställningar besvarats:

1. Vilka faktorer påverkar barns och ungas psykiska hälsa?
2. Hur ser förutsättningarna ut för barns och ungas psykiska hälsa i de tolv kommunerna i Örebro län?

3. Hur ser uppdragen ut för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst avseende barns och ungas psykiska hälsa ut i de tolv kommunerna i Örebro län?
4. Hur ser utbudet av insatser från skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst ut för främjande av barns och ungas psykiska hälsa i de tolv kommunerna i Örebro län?
5. Vilka kunskapsbaserade insatser kan erbjudas via skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa?

2.4. Projektorganisation

Uppdragsgivare för arbetet har varit Region Örebro län där Johanna Carlsson varit kontaktperson. Uppdraget har genomförts av Helseplan där Hannah Cato varit projektledare och Therese Hjärne samt Mikael Billfors Gustavsson konsulter. Uppdragets samtliga intervjupersoner har fått förfrågan om sakgranskning av rapportutkastet. Av 35 kommunföreträdare har 12 personer skickat in underlag för justering av rapportutkastet.

2.5. Metod

Uppdraget har genomförts genom intervjuer, dokumentgranskning, statistik, omvärldsbevakning och workshop. Urval av dokument och statistik har skett i samråd med regionens kontaktperson samt berörda kommuners socialchefer. Urval till omvärldsbevakning har skett i samråd med regionens kontaktperson. Berörda kommuner har utifrån uppdragets frågeställningar själva beslutat vilka intervjupersoner som företrätt skola/elevhälsa, kultur/fritid respektive socialtjänst.

2.5.1. Intervjuer

Semistrukturerade intervjuer har genomförts med företrädare för skola/elevhälsa, kultur/fritid respektive socialtjänst i de tolv kommunerna. Sammanlagt har 35 intervjuer genomförts med kommunföreträdare. Intervju avseende kultur/fritid i Örebro kommun har genomförts med folkhälsostrateg från kommunen. Ljusnarsbergs socialtjänst har inte ställt upp med någon intervjuperson. Vidare har intervjuer genomförts med sex företrädare för Region Örebro län. Intervjuer har även genomförts med fyra företrädare för folkhälsoarbetet i den södra och norra länsdelen samt i Örebro kommun. För en förteckning över intervjuade funktioner, se *Bilaga 1: Intervjulist*.

2.5.2. Dokumentgranskning

Dokumentgranskning har genomförts avseende huvudsakliga styrdokument för de tolv kommunerna i Örebro län. Här ingår styrande dokument för de av uppdraget berörda kommunala verksamheterna skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst såsom skollag, socialtjänstlag och barnkonvention liksom kommunplan och budget samt verksamhetsplaner. För en förteckning över granskade dokument, se *Bilaga 2: Dokumentlista*.

2.5.3. Statistik

Inhämtning och analys av mått på socioekonomi, utbildning och levnadsvanor för barn och unga i de tolv kommunerna i Örebro län har genomförts. Statistiken har omfattat andel barn med låg ekonomisk standard¹, andel med fullständiga grundskolebetyg², andel unga med problematisk sömn och andel unga som dagligen röker³ för samtliga tolv kommuner i Örebro län.

2.5.4. Omvärldsbevakning

En omvärldsbevakning har genom intervjuer och dokumentgranskning genomförts avseende hälsofrämjande faktorer och insatser. Omvärldsbevakningen har avgränsats till fem centrala områden för barns och ungas psykiska hälsa. Ytterligare exempel finns på hälsofrämjande faktorer och insatser som inte rymts inom föreliggande uppdrag. I omvärldsbevakningen har sju intervjuer genomförts med företrädare för Folkhälsomyndigheten, Gymnastik och idrottshögskolan, Institutionen för pedagogik och specialpedagogik respektive Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet, socialförvaltningen i Härnösands kommun, förskoleförvaltningen i Malmö stad, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. För en förteckning över intervjuade funktioner, se *Bilaga 1: Intervjulist*a.

¹ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

² Skolverkets statistikdatabas, Läsåret 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

³ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

2.5.5. Workshop

I uppdraget har en digital workshop ingått där preliminära iakttagelser presenterats för sakgranskning och förankring. Till workshoppen bjöds uppdragets samtliga intervjupersoner in och omkring 30 personer deltog.

3. Iakttagelser

3.1. Vilka faktorer påverkar barns och ungas psykiska hälsa?

3.1.1. Inledning

Det finns ett nära samband mellan barnets omgivning, samhällsutvecklingen, barnets mående och potentialen för utveckling av dess självkänsla. Inom folkhälsa används begreppet *hälsans bestämningsfaktorer* för att beskriva dessa samband. De bestämningsfaktorer som främst påverkar barn och ungas psykiska hälsa är föräldrar, förskola, skola, fritid, kamrater, levnadsvanor och framtidstro/arbete. Bestämningsfaktorerna som påverkar psykisk hälsa kan benämnas skydds eller riskfaktorer utifrån att de kan påverka hälsan på ett positivt eller negativt sätt. Riskfaktorer ökar risken för psykisk ohälsa och fler riskfaktorer ger en ökad sannolikhet för ohälsa. Skyddsfaktorer ökar möjligheterna att bibehålla en god hälsa och fungerar som motvikt till riskfaktorerna. Insatser inom alla områden som påverkar barn och ungas hälsa görs på kommunal nivå och ingår i verksamheternas (exempelvis skola och socialtjänst) grunduppdrag. Förebyggande insatser syftar till att reducera riskfaktorer och hälsofrämjande insatser har som syfte att stärka skyddsfaktorer.⁴

En trygg anknytning mellan förälder och barn är en skyddsfaktor för barns och ungas psykiska hälsa.⁵ Fysisk aktivitet hos barn och unga främjar livskvalitet såväl som psykisk hälsa och har sannolikt även effekter på den kognitiva utvecklingen.⁶ Därutöver bidrar fysisk aktivitet till bättre sömn, vilket också har gynnsam effekt på den psykiska hälsan.⁷ Deltagande i förskola och grundskola främjar den psykiska hälsan hos barn och unga. Förskolan främjar lärande och

⁴ Att främja barn och ungas psykiska hälsa Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

⁵ Att främja barn och ungas psykiska hälsa Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

⁶ Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/2018

⁷ Skolbarn som är fysiskt aktiva rapporterar bättre psykisk hälsa, Folkhälsomyndigheten 2021

en god hälsa vilket i vissa fall kan kompenseras mot barns övriga livsvillkor och levnadsstandard.⁸ Grundskolan är en viktig arena för det hälsofrämjande arbetet eftersom alla barn där kan nås av insatser.⁹

Detaljerad information kring faktorer som påverkar den psykiska hälsan inom områdena familj/hem, förskola, skola och livsföring beskrivs i de efterföljande texterna.

3.1.2. Anknytning och familjerelationer

Enligt socialtjänstlagen har Socialnämnden ansvar för att säkerställa tillgång till öppna insatser för att möta barns, ungas och vårdnadshavares olika behov.¹⁰ En av de viktigaste risk och skyddsfaktorerna för mindre barns psykiska hälsa är deras hemmiljöer och föräldrar. Föräldrar och närstående bär på faktorer som har betydelse för barnens utveckling både i tidigt och senare skede i livet i form av utbildningsnivå, ekonomi och boendeform.¹¹

Under 2019 bodde ungefär 4,9 miljoner individer i Sverige i ett barnhushåll varav 15 procent av dessa i hushåll med en ensamstående förälder samt 85 procent i ett hushåll med sammanboende föräldrar och minst ett barn.¹² Statistik indikerar även att en fjärdedel av alla barn i Sverige lever växelvis hos föräldrarna eller bor enbart hos en förälder. År 2022 fanns i genomsnitt 1,8 barn per familj i Örebro län.¹³ Barn som bor tillsammans med båda föräldrarna i en kärnfamilj och även barn som bor växelvis hos sina föräldrar mår bättre, har fler fritidsaktiviteter och bättre relation till båda sina föräldrar än barn som bor enbart eller större delen av tiden med enbart en förälder.¹⁴ Barn och unga som växer upp i hem med olika typer av utsatthet som exempelvis beroendeproblematik, kriminalitet, vanvård eller övergrepp har högre risk att senare i livet utveckla bland annat ångestsyndrom, depression och psykosjukdom. Barn och unga som vuxit upp med förälder med psykiatrisk sjukdom löper

⁸ Öppna jämförelse folkhälsa, Folkhälsomyndigheten 2019

⁹ Att främja barn- och ungas psykiska hälsa. Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

¹⁰ 3 kap 6a § Socialtjänstlagen (2001:453)

¹¹ Att främja barn- och ungas psykiska hälsa. Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

¹² Barnhushållens ekonomi – resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken, Försäkringskassan 2022

¹³ Barn- och familjestatistik, Statistikbasen Statistiska centralbyrån

¹⁴ Vanligast att barn bor hos mamma, Välfärd nr 4 2018

högre risk att insjukna i psykiatriska tillstånd från 30 årsålder i jämförelse med barn och unga som inte har dessa erfarenheter.¹⁵

En trygg anknytning under spädbarnsperioden utgör en skyddsfaktor för den psykiska hälsan. Den skapas genom samspel mellan barn och förälder/annan omsorgstagare som är lyhörd vad gäller barns behov och signaler samt bemötande av dessa. I samhället finns det stöd att få i form föräldrastödprogram som kan erbjudas på olika nivåer och av flertalet aktörer runtom i Sverige. Föräldrastödsprogrammen fokuserar på stötta och stärka anknytningen mellan förälder/barn och relationer inom familj.¹⁶

3.1.3. Familjens ekonomi

Enligt Socialtjänstlagen ansvarar socialnämnden ansvarar för att främjas förutsättningarna för goda levnadsförhållanden och vid behov tillhandahålla stöd till familjer.¹⁷

Familjens socioekonomiska situation har betydelse för barn och ungas liv och utveckling och i hög grad även den psykiska hälsan.¹⁸ Låg social status i form av lägre inkomst, lägre utbildning och sämre levnadsstandard hos föräldrar kan resultera i stress hos familjer och som bieffekt även orsaka stress och oro hos barn. Det finns ett samband mellan tonåringars uppfattning och familjens ekonomi och förekomsten av självrapporterade psykosomatiska besvär. Ju sämre ekonomi familjen uppges ha, desto högre är förekomsten av psykosomatiska besvär.¹⁹

Under 2019 levde 19,6 procent av alla barn (0 till 19 år) i Sverige i hushåll med låg ekonomisk standard.²⁰ Genomsnittet i Örebro läns kommuner var 24 procent under 2019 med Hällefors kommun högt upp nationellt med 42 procent av barnen i hushåll med låg ekonomisk standard. Variationer förekommer i olika grupper av befolkningen vad gäller andelen barn som har låg inkomststandard. Inkomststandarden är lägre i familjer med en ensamstående förälder, fler än tre syskon samt i familjer där föräldern/föräldrarna endast har förgymnasial utbildning.²¹

¹⁵ Samband mellan utsatthet i barndomen och senare vård för psykiatriska tillstånd, Folkhälsomyndigheten 2023

¹⁶ Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

¹⁷ 3 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453)

¹⁸ Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

¹⁹ Socioekonomiska villkor och psykisk ohälsa bland tonåringar, Folkhälsomyndigheten 2015

²⁰ Barn med låg inkomststandard, Statistiska centralbyrån 2022

²¹ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

Indikatorer visar även att barn och unga som växer upp under ekonomisk press är mer utsatta för exempelvis misshandel i hemmet och riskerar i högre utsträckning att hamna i arbetslöshet.²²

3.1.4. Deltagande i förskola

Enligt skollagen ska barn ges stöd och stimulans för att enligt sina individuella förutsättningar utvecklas så långt som möjligt.²³ Förskola är en skolform för barn i åldern 1–5 år. Hösten 2017 var 84 procent av barnen i den åldersgruppen inskrivna i förskolan i Sverige. Andelen inskrivna barn varierar mellan olika åldersgrupper; endast cirka 50 procent av 1-åringarna är inskrivna i förskolan medan motsvarande andel för 2-åringar är 90 procent och 94 procent för barn mellan 4 och 5 år.²⁴ Det finns skillnader avseende andel barn inskrivna i förskola mellan regionerna och framförallt mellan kommuner. Statistiken indikerar att mindre kommuner (5 000–10 000 invånare) har lägst andel barn inskrivna i förskolan, medan den högsta andelen inskrivna barn finns i större kommuner (100 000–200 000 invånare).²⁵ År 2022 gjordes ändringar i skollagen med syftet att fler barn ska genomgå förskola och därmed få möjlighet till bättre språkutveckling i svenska. Ändringarna innebär bland annat att hemkommunen genom uppsökande verksamhet ska ta kontakt med vårdnadshavare inför hösten samma år som barnet fyller tre år, om barnet inte redan har förskoleplats.²⁶ I de fall barnet inte börjar i förskolan ska ny kontakt tas inför varje vår och höst till och med våren samma år som barnet fyller 6 år.

Deltagande i förskola har många fördelar både på kort och på lång sikt. Förskolan främjar lärande och hälsa och kan i viss mån även kompensera för barns övriga livsvillkor och levnadsförhållanden.²⁷ Förskolan är i sig en hälsofrämjande insats, eftersom den bidrar till att öka jämlikhet i hälsa och förutsättningar mellan olika socioekonomiska grupper i samhället. Den möjliggör exempelvis för föräldrarna att arbeta tidigt i barnets liv, vilket ökar familjens resurser.²⁸ Barn som går i förskola får möjlighet att tidigt utveckla relationer till vuxna och barn utanför familjen. Vidare har förskolan en betydande roll i det förebyggande arbetet med

²² Närmare 9 000 barn i länet lever i familjer med för låga inkomster, Sveriges radio P4 Örebro

²³ 1 kap 4 § skollagen (2010:800)

²⁴ Öppna jämförelser folkhälsa, Folkhälsomyndigheten 2019

²⁵ Öppna jämförelser folkhälsa, Folkhälsomyndigheten 2019

²⁶ 8 kapitlet 12 a § och 29 kapitlet 19 § skollagen (2010:800) samt proposition 2021/22:132

²⁷ Öppna jämförelser folkhälsa 2019, Folkhälsomyndigheten 2019

²⁸ Att främja barn och ungas psykiska hälsa 2011, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

psykisk ohälsa samt i att tidigt upptäcka och stötta barn med särskilda behov²⁹ och har visats bidra till minskad förekomst av psykiska besvär och beteendeproblem³⁰ hos barn. Barn som har gått i förskola har även bättre skolresultat i matematik och språk och dessutom högre inkomst och utbildningsnivå i vuxen ålder.³¹

3.1.5. Genomgången grundskola

Enligt skollagen ska elever ges stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. Det är även av stor vikt att verka för att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Barn tillbringar en stor del av tiden i grundskolan och skolmiljön är viktig i det hälsofrämjande arbetet eftersom i princip alla barn där kan nås av olika insatser. Det finns flera faktorer i skolan som påverkar den psykiska hälsan hos barn och unga. I skolan utvecklar barn personliga färdigheter som har betydelse för den psykiska hälsan och utvecklar även sin självbild³² och sociala förmåga (som anses vara en skyddsfaktor mot ohälsa)³³ i samspel med andra barn och vuxna. Trivsel, i form av en lugn och trygg atmosfär, är en viktig skyddsfaktor för psykisk hälsa.³⁴ Barn som blir mobbade i skolan drabbas i högre utsträckning av psykosomatiska besvär och inåtvända psykiska problem (som oro och nedstämdhet). Ett gott socialt stöd från lärare och insatser som syftar till att öka barns kunskap om psykisk ohälsa kan däremot motverka eller minska inåtvända psykiska besvär bland skolbarn.³⁵ Det finns ett flertal olika metoder för att förebygga psykisk ohälsa i skolan.³⁶ Ett exempel är KBT baserade insatser med syfte att stärka skolbarns psykologiska motståndskraft (resiliens), exempelvis fatta beslut och samarbeta med andra. Detta kan minska förekomsten av depressiva symptom, ångestsymtom och allmänna psykiska besvär.³⁷ En avgörande faktor i att främja barns psykiska hälsa är möjligheten till stöd i skolan avseende både den sociala och kognitiva förmågan. Goda prestationer i skolan bidrar till att främja den psykiska hälsan hos barn. På motsvarande sätt

²⁹ Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

³⁰ Öppna jämförelser folkhälsa 2019, Folkhälsomyndigheten 2019

³¹ Förskolans påverkan på barns hälsa, Folkhälsomyndigheten 2017

³² Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

³³ Socialt och emotionellt lärande i skolan, Göteborgs universitet 2013

³⁴ Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

³⁵ När skolan lär barn om psykisk hälsa minskar inåtvända psykiska problem bland barnen - En kartläggning av systematiska litteraturoversikter, Socialmedicinsk tidskrift 2020

³⁶ Att främja barn och ungas psykiska hälsa 2011, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

³⁷ Insatser i skolan kan minska psykiska problem, Folkhälsomyndigheten 2019

kan sämre prestationer istället bidra till en känsla av misslyckande och leda till psykisk ohälsa. Psykisk ohälsa riskerar även att öka sannolikheten för sämre skolprestationer.³⁸

Genomförd grundskola och gymnasium med fullständiga betyg är avgörande för att ta sig in på arbetsmarknaden och anses vara en av de viktigaste skyddsfaktorerna för psykisk hälsa i vuxen ålder.³⁹ År 2018 hade 82 procent av pojkarna och 87 procent av flickorna behörighet till yrkesprogram på gymnasiet. Det finns tydliga skillnader i andelen gymnasiebehöriga mellan olika kommuner i Sverige; andelen varierade mellan 56 och 100 procent år 2018. Statistiken indikerar att storstadskommuner och kommuner med närhet till storstäder har en högre andel gymnasiebehöriga jämfört med andra kommungrupper. Även socioekonomiska förhållanden i kommunen har betydelse; ju bättre socioekonomiska förhållanden, desto större andel behöriga till gymnasiet.⁴⁰

År 2022 gjordes ändringar i skollagen för att utöka stödet till eleverna utanför den ordinarie skoltiden. Lagändringarna innebär bland annat att elever i årskurs 4-9 i grundskolan ska erbjudas extra studietid, där de ska kunna få hjälp med läxor och annat skolarbete. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka och deltagandet ska vara frivilligt. Studietiden ska anordnas under eller i direkt anslutning till den ordinarie skoldagen. Vidare ska den lagstadgade lovskolan utökas med 25 timmar. Den utökade lovskolan ska erbjudas elever i årskurs 9 som riskerar att inte uppfylla kriterierna för betyget E i ett eller flera ämnen och som därmed riskerar att inte bli behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan.⁴¹

³⁸ Socialt och emotionellt lärande i skolan, Göteborgs universitet 2013

³⁹ Att främja barn och ungas psykiska hälsa 2011, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

⁴⁰ Öppna jämförelser folkhälsa 2019, Folkhälsomyndigheten 2019

⁴¹ 1 kap. 3 §, 2 kap. 14 §, 7 kap. 13 och 17 §§, 10 kap. 1, 4 a, 23, 23 b, 23 c, 23 g §§, 21 kap. 4 och 9 §§ skollagen (2010:800)

3.1.6. Fysisk aktivitet

Enligt artikel 31 i barnkonventionen har barn "rätt till vila och fritid, lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet".⁴²

Stillasittande ökar risken för en rad olika sjukdomar samt risken att dö i förtid. Enligt Världshälsoorganisationens (WHO) rekommendationer ska barn mellan 5 och 17 år vara fysiskt aktiva 60 minuter med minst måttlig ansträngningsnivå per dag för att förebygga ohälsa. Därutöver bör de utföra någon form av muskel- och skelettbelastande aktivitet och konditionskrävande aktivitet minst tre gånger i veckan.⁴³

År 2018 ägnade sig cirka 13 procent av barn mellan 11 och 15 år i Sverige åt fysisk aktivitet i minst en timme per dag. Skolbarn med bättre socioekonomiska förutsättningar rör sig mer och deltar i större utsträckning i organiserad träning på fritiden.⁴⁴ Pojkar är mer fysiskt aktiva och deltar också i högre grad i aktiviteter som anordnas av idrottsföreningar, jämfört med flickor.^{45,46}

Fysisk aktivitet bidrar till livskvalitet och psykisk hälsa och har sannolikt även positiva effekter på den kognitiva utvecklingen. Aktivitetsnivån hos barn beror delvis på möjligheten till utomhusvistelse samt tillgång till lekplatser, öppna ytor och skog i närområdet.⁴⁷ Det finns en tydlig korrelation mellan fysisk aktivitet och psykiska besvär; barn som i högre utsträckning ägnar sig åt fysisk aktivitet rapporterar färre och mindre frekventa besvär i form av nedstämdhet, irritation, nervositet och sömnproblem. Baserat på detta samband går det inte att avgöra om fysisk aktivitet leder till bättre psykisk hälsa eller tvärtom men det finns flera tänkbara förklaringar som stödjer hypotesen att fysisk aktivitet främjar psykisk hälsa. Fysisk aktivitet påverkar utsöndring av olika ämnen (exempelvis serotonin och endorfin) som stimulerar välmående. Vidare bidrar fysisk aktivitet till bättre sömn, vilket har en gynnsam

⁴² Artikel 31, Lag (2018:1 197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

⁴³ Öppna jämförelse folkhälsa, Folkhälsomyndigheten 2019

⁴⁴ Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/2018, Folkhälsomyndigheten 2018

⁴⁵ Skolbarn som är fysiskt aktiva rapporterar bättre psykisk hälsa, Folkhälsomyndigheten 2021

⁴⁶ Öppna jämförelse folkhälsa, Folkhälsomyndigheten 2019

⁴⁷ Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/2018, Folkhälsomyndigheten 2018

effekt på den psykiska hälsan⁴⁸. Därutöver främjar fysisk aktivitet bland annat psykosocial och personlig utveckling samt bidrar till senare alkoholdebut och ökad kunskap om hälsa.⁴⁹

3.2. Hur ser förutsättningarna ut för barns och ungas psykiska hälsa i de tolv kommunerna i Örebro län? Hur ser kommunernas uppdrag för och utbud av insatser från skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa?

3.2.1. Askersunds kommun

Om kommunen

Askersunds kommun tillhör den södra länsdelen av Örebro län och har 11 497 invånare.⁵⁰ Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 18 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av barn och utbildningsnämnden, socialnämnden respektive kultur och tekniknämnden. Kommunens vision är att "Askersunds kommun ska vara en plats där det är attraktivt att leva och hållbart att bo och verka".

Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

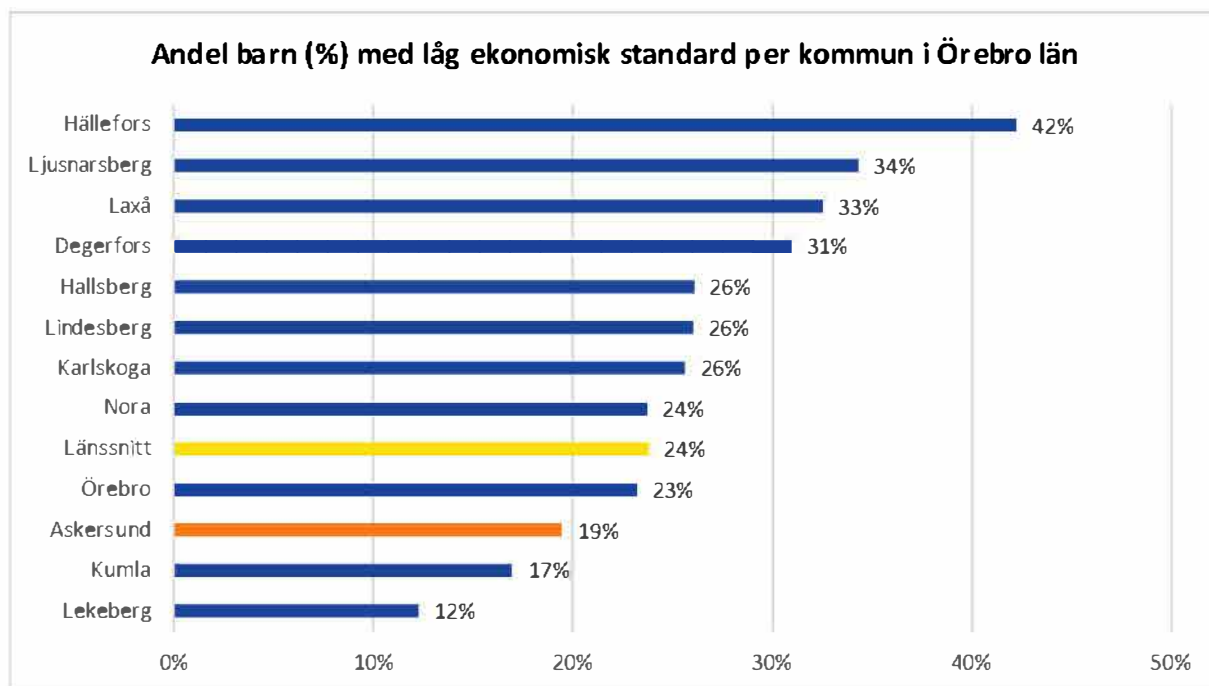
I intervjuer med företrädare för kommunen beskrivs faktorer som uppfattas påverka förutsättningarna för barns och ungas psykiska hälsa i kommunen. En faktor som uppfattas främja den psykiska hälsan hos barn och unga är att det i kommunen finns goda möjligheter till en aktiv fritid genom ett varierat utbud av fritids- och lovaktiviteter. Intervjuade beskriver en välfungerande samverkan mellan olika aktörer i kommunen. Utmaningar finns avseende möjligheten att på kommunal nivå ge tillräckligt stöd till barn och unga med psykisk ohälsa och väntetiderna till barn- och ungdomspsykiatri och habiliteringen upplevs som långa.

⁴⁸ Skolbarn som är fysiskt aktiva rapporterar bättre psykisk hälsa, Folkhälsomyndigheten 2021

⁴⁹ Öppna jämförelser folkhälsa, Folkhälsomyndigheten 2019

⁵⁰ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

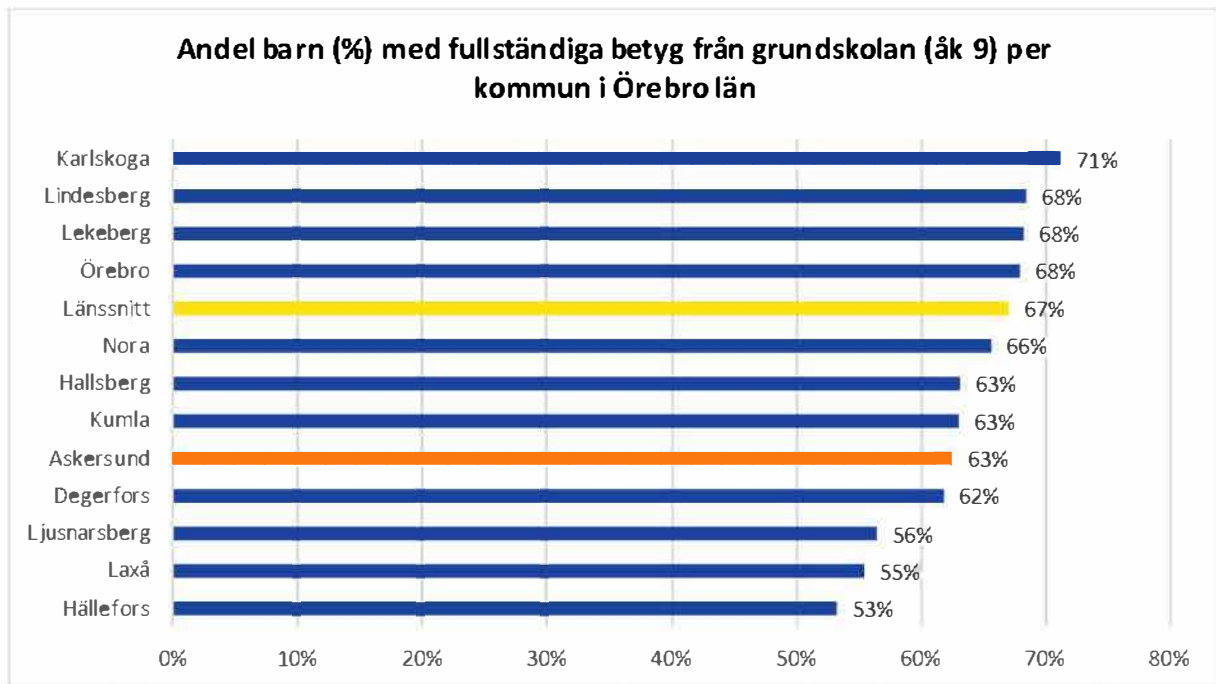
Intervjusvaren avseende de psykosociala förutsättningarna i kommunens barnfamiljer styrks av statistik. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 19 procent i Askersund, se Figur 1, vilket kan ställas i relation till länsnittet om 24 procent.

Figur 1. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.⁵¹

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Askersund 63 procent, se Figur 2. Det är en lägre andel i jämförelse med länsnittet som är 67 procent.

⁵¹ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

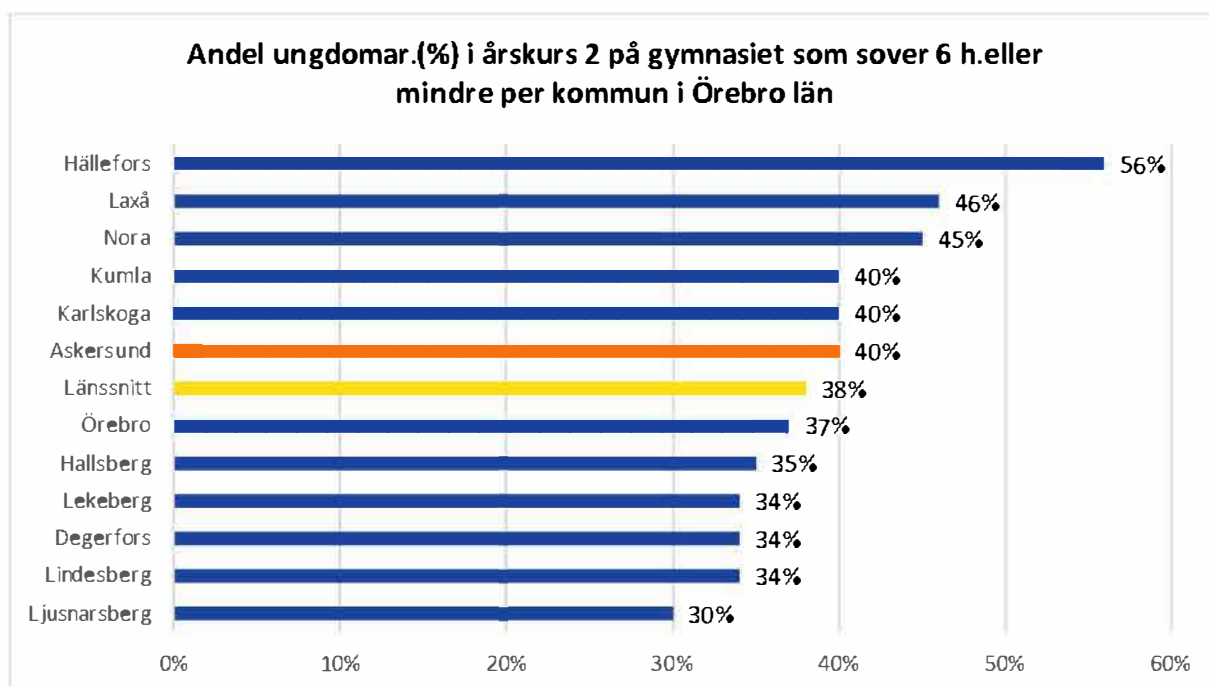

Figur 2. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.⁵²

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 sover mindre än den för ungdomar rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar⁵³ då 40 procent av ungdomarna sover färre än sex timmar per natt, se Figur 3.

⁵² Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

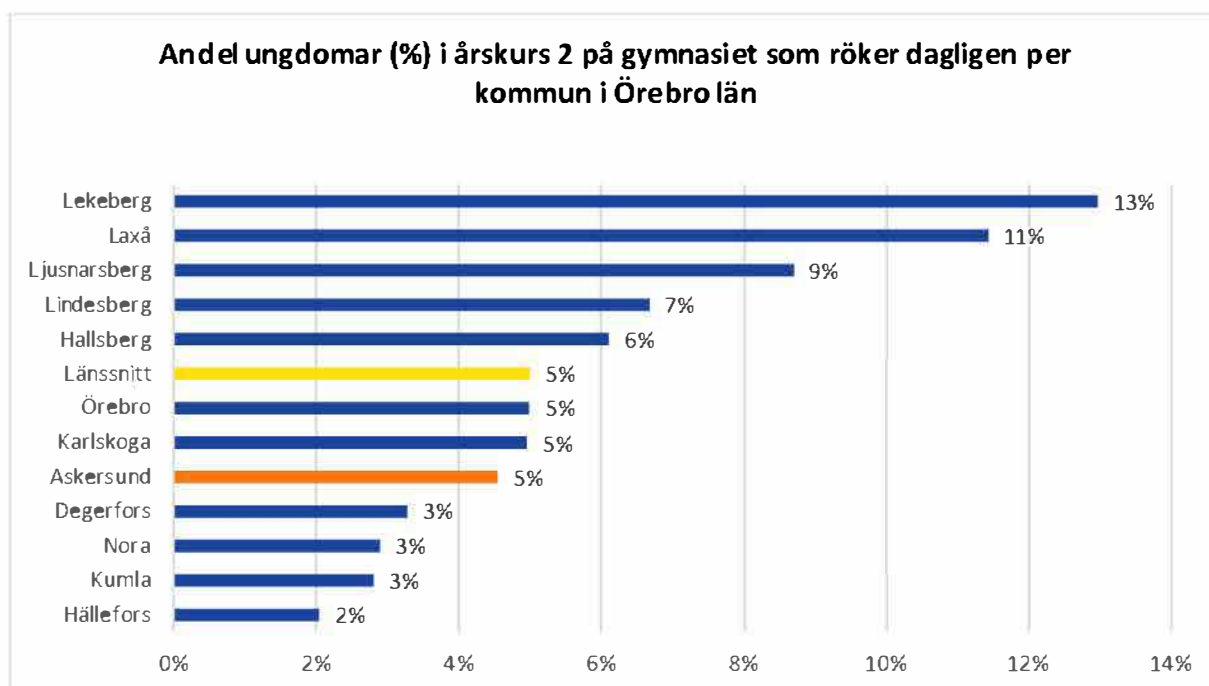
⁵³ National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 3. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.⁵⁴

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2, se Figur 4, är andelen som röker dagligen i Askersund 5 procent, vilket motsvarar länsnittet.

⁵⁴ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 4. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.⁵⁵

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I kommunens *Budget och mål 2023 med plan 2024 2026* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

I *Budget och verksamhetsplan 2022 2025 för barn och utbildningsnämnden* saknas skrivningar kring barn och ungas psykiska hälsa. I planen framkommer att elevhälsan behöver ses över utifrån att det ska finnas en likvärdig tillgång till elevhälsa på skolorna. I intervjuer med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs att utbudet avseende barns och ungas psykiska hälsa utgår från olika fokusområden. Området som framträder allra mest är arbetet med förebyggande insatser för barn i de lägre åldrarna genom exempelvis insatser via familjecentralen eller i skolan.

⁵⁵ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs att elevhälsan arbetar med förebyggande och hälsofrämjande insatser. Exempel är rastaktiviteter, *Youth aware of mental health* (YAM) som syftar till att stärka deltagande elevers kunskap kring och färdigheter för en god psykisk hälsa, *Dans för hälsa* (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa) samt en strukturerad elevhälsointervju (ELSA) som genomförs vid hälsosamtal med skolsköterska i förskoleklass samt årskurserna 4 och 7. Skolan deltar även i flera olika samverkansprojekt med bland annat socialförvaltningen och föreningslivet.

I intervju framkommer på fråga behov av en tydligare plan och strategi för barn och ungas hälsa. Emellertid finns inga planer på förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

I *Budget och verksamhetsplan 2022 2025 för kultur- och tekniknämnden* saknas skrivningar kring barn och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kultur/fritid beskrivs att kommunen tillhandahåller ett varierat utbud av fritidsaktiviteter för barn och unga, såsom *Dans för hälsa* (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa), discgolfklubb, skateförening, scoutverksamhet samt lovaktiviteter. Därutöver drivs ett projekt för att främja fysisk aktivitet hos barn och unga samt ett nattvandningsprojekt tillsammans med socialförvaltningen.

I intervju framkommer på fråga behov av en ny lokal för fritidsgårdens verksamhet samt uppstart av en fritidsklubb för yngre barn. Det finns planer på att bygga en idrottspark som möjliggör spontanidrott samt en till fullstor idrottshall.

Socialtjänst

I *Budget och verksamhetsplan 2022 2025 för socialnämnden* saknas skrivningar om barn och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst beskrivs att verksamheten erbjuder flera typer av insatser till barn och familjer. Vid familjecentralen erbjuds exempelvis stödsamtal, utbildningar för barn och närstående samt specifika stödsatser till familjer när barnet står i kö till barn och ungdomspsykiatri. Därutöver bedriver socialtjänsten flera samverkansprojekt både inom kommunen och tillsammans med regionen.

I intervju framkommer på fråga behov av en direktkontakt med regionen avseende akuta besvär hos barn med psykisk ohälsa, men det finns inga planer på förändring av uppdrag och utbud för barns och ungas psykiska.

3.2.2. Degerfors kommun

Om kommunen

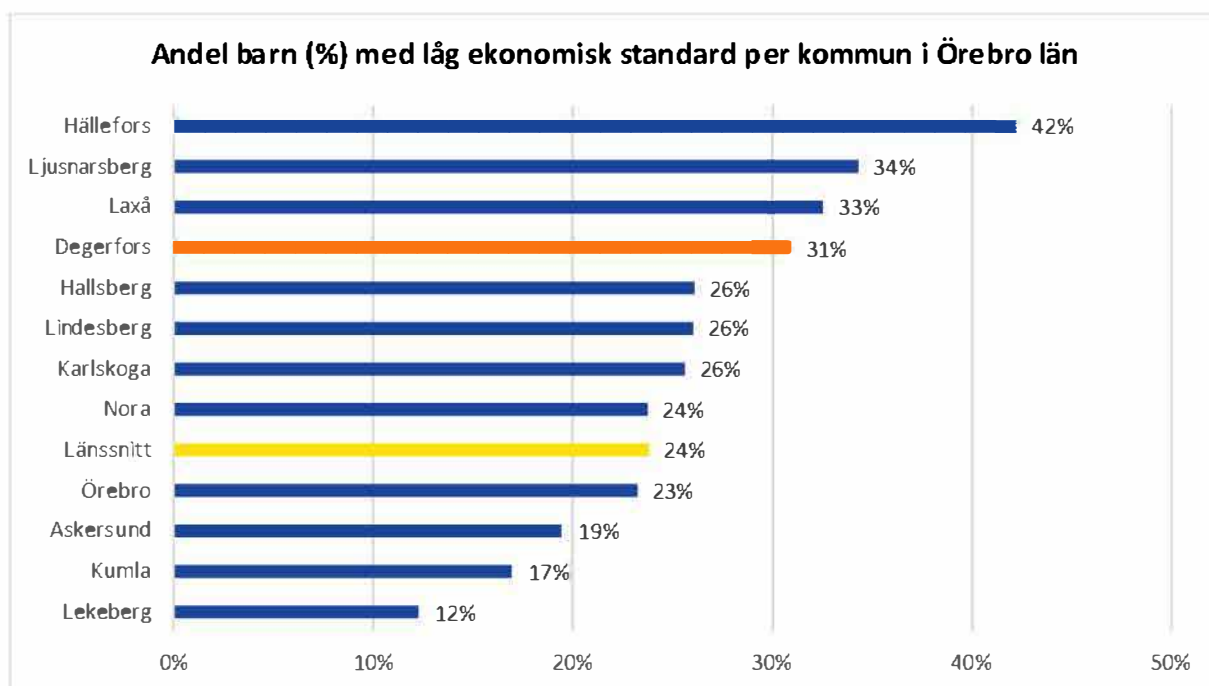
Degerfors kommun tillhör den västra länsdelen av Örebro län och har 9 530 invånare.⁵⁶ Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 18 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av kultur- och utbildningsnämnden respektive socialnämnden. Kommunens vision är "Bästa Degerfors – en modig och trygg kommun".

Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer med företrädare för kommunen beskrivs att Degerfors är en socialt utsatt kommun och att faktorer som utgör hinder för den psykiska hälsan hos kommunens barn och unga finns i form av svåra socioekonomiska förhållanden, låga skatteintäkter och låg utbildningsnivå i jämförelse med övriga kommuner i länet. Det lyfts att en hög andel barn och ungdomar är diagnostiserade med ADHD och att resultaten i årskurs 9 är sämre jämfört med nationell statistik. En faktor som enligt intervjuade uppfattas främja den psykiska hälsan hos Degerfors barn och unga är att det inom kommunen finns en god samordning och samverkan mellan skola/elevhälsa och socialtjänst. Även den samordnande insatsen Pinocchio för barn i förskoleklass uppges syfta till att främja samverkan mellan skola och socialtjänst. Sedan 2003 har samverkansmodellen Degerforsmodellen funnits i kommunen. Den kommer nu att övergå i samarbetsmodellen Backa barnet för tidiga insatser till barn och familj där skola, socialtjänst, polis och region ingår.

Intervjusvaren avseende de psykosociala förutsättningarna i kommunens barnfamiljer styrks av statistik. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 31 procent i Degerfors, se Figur 5, vilket kan ställas i relation till länssnittet om 24 procent.

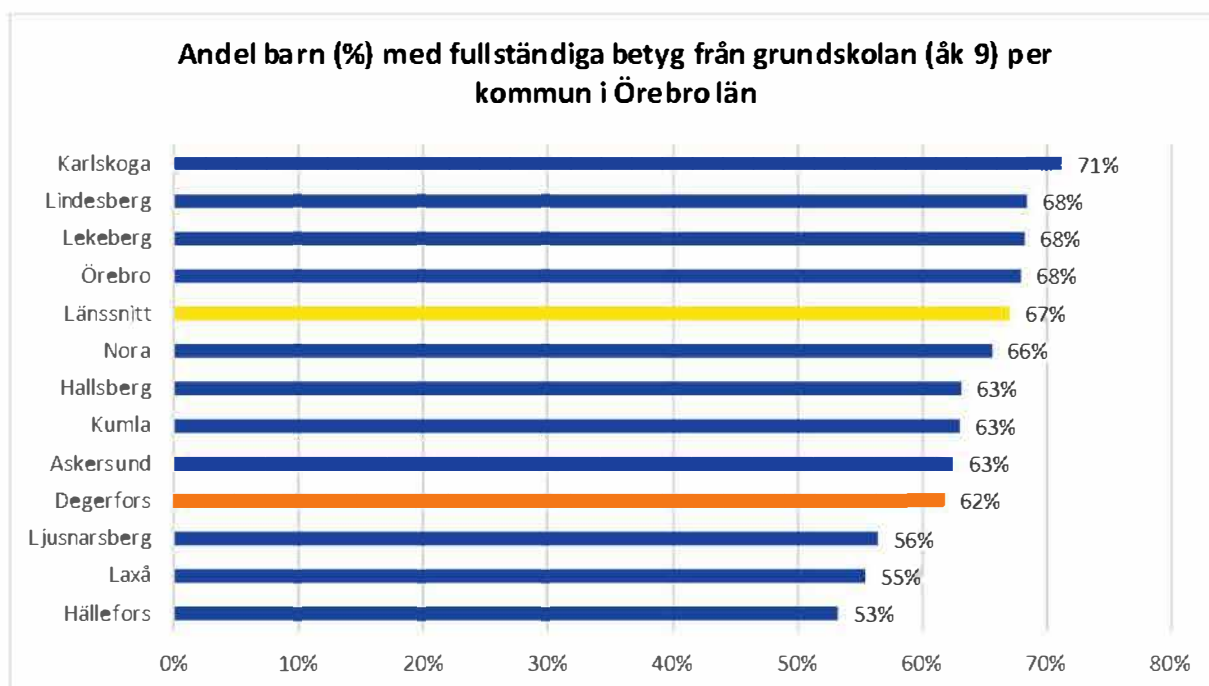
⁵⁶ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

Figur 5. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.⁵⁷

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Degerfors 62 procent, se Figur 6. Det är en lägre andel i jämförelse med länsnittet som är 67 procent.

⁵⁷ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

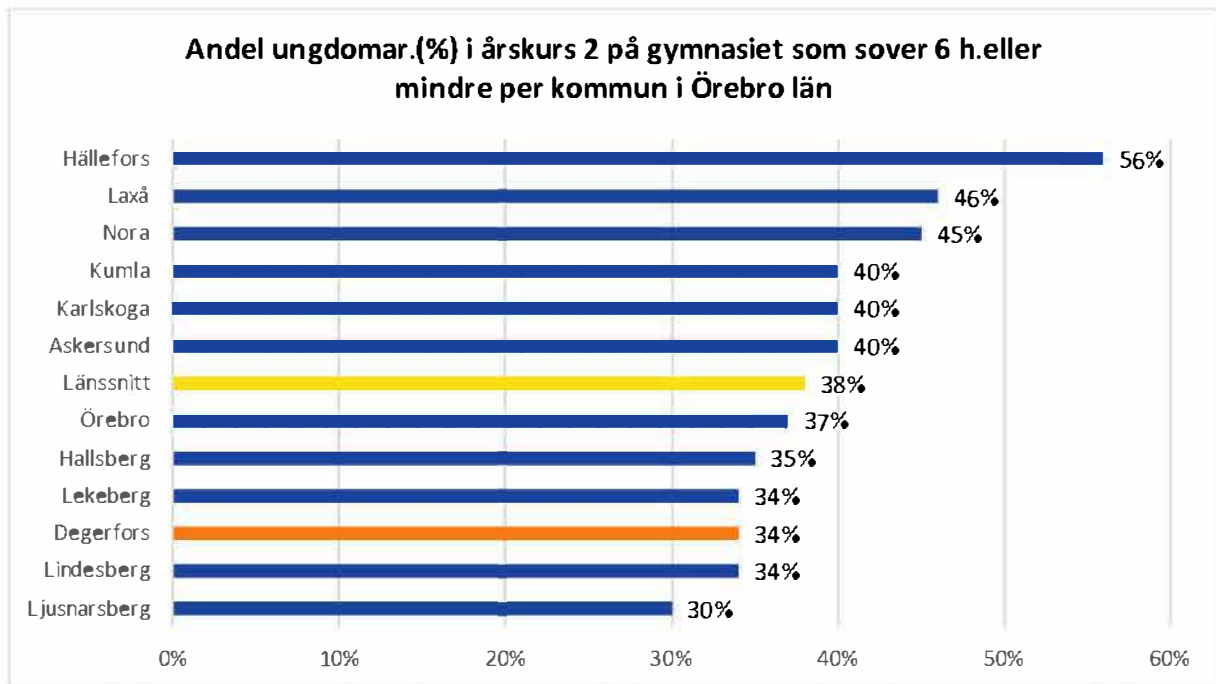

Figur 6. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.⁵⁸

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar⁵⁹ då 34 procent av ungdomarna sover färre än 6 timmar per natt, se Figur 7.

⁵⁸ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

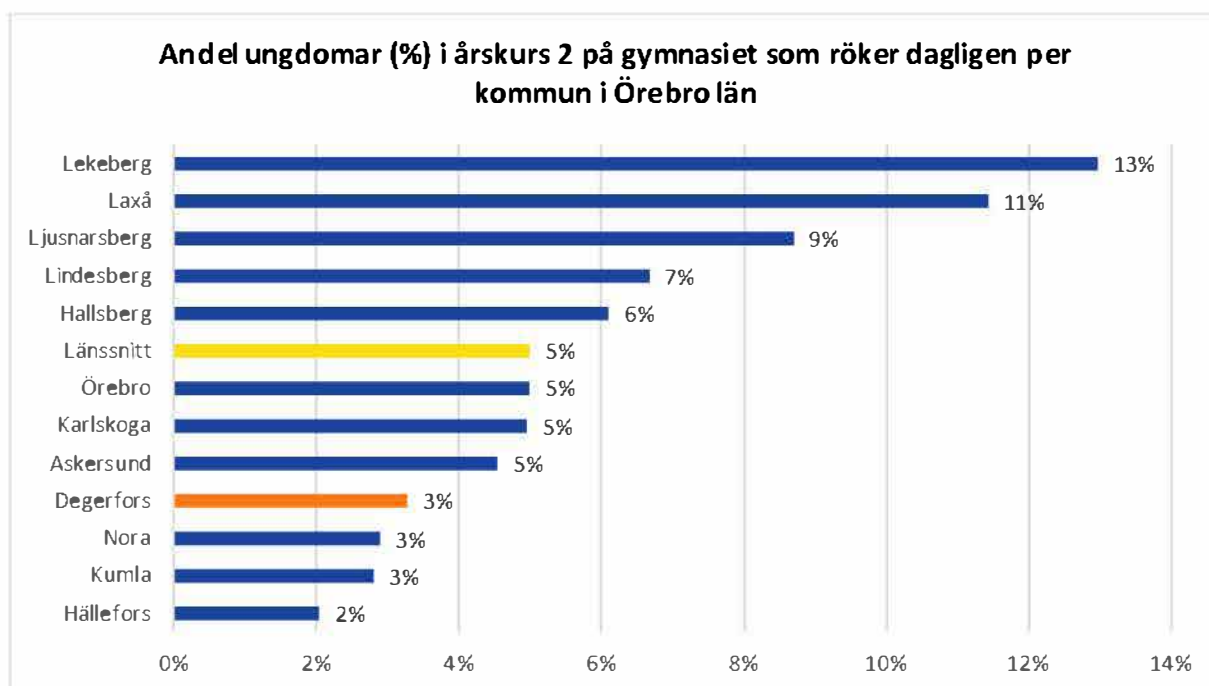
⁵⁹ National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 7. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.⁶⁰

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen i Degerfors 3 procent vilket kan jämföras mot länsnittet om 5 procent, se Figur 8.

⁶⁰ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 8. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.⁶¹

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I kommunens *Budget 2022 med plan för 2023 2024* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

I Degerfors kommuns *Verksamhetsplan – Elevhälsans psykologiska, psykosociala och medicinska insats för 2022* beskrivs att elevhälsan ska via ett hälsofrämjande arbete bidra till att stärka barns och ungas psykiska hälsa.

I intervjuer med företrädare för skola/elevhälsa framhålls elevhälsans främjande och förebyggande arbete för barns och ungas psykiska hälsa. Andra centrala uppgifter för elevhälsan utgörs av att säkerställa att problematisk skolfrånvaro inte uppstår samt säkerställa en hög kompetensnivå i organisationen avseende psykisk hälsa, alkohol, narkotika, dopning,

⁶¹ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

tobak och spel, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare erbjuds föräldrastödkursen *Alla barn i centrum* (ABC) i samverkan med socialtjänsten från förskola till årskurs 6. ABC syftar till att stärka familjerelationer samt stödja föräldrar i att hantera vardagssituationer och består av fyra gruppträffar under cirka två månader.⁶²

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring avseende uppdrag eller utbud för barns och ungas psykiska hälsa. Intervjuade beskriver att en utökning av antalet kuratorstjänster i skolan skulle kunna stärka det förebyggande arbetet och möjliggöra insatser såsom coachning till föräldrar.

Kultur/fritid

I kultur och utbildningsnämndens *Verksamhetsplan KUN 2022* saknas skrivningar kring barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kultur/fritid redogörs för att kommunen tillhandahåller en rad hälsofrämjande insatser däribland kulturskola, aktiviteter via biblioteket samt föreställningar. Det uppfattas finnas en god bredd i kommunens aktivitetsutbud trots kommunens mindre storlek. Då kultur/fritid och skola delar förvaltning sker mycket samarbete mellan verksamheterna vilket innebär att det finns flera möjligheter att möta barn och elever på deras arenor.

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud inom kultur/fritid för främjande av barns och ungas psykiska hälsa. I intervju beskrivs en önskan om att ytterligare bredda befintligt utbud och att i större utsträckning involvera barn och unga i detta för att säkerställa ett utbud som uppskattas av dessa.

Socialtjänst

I socialnämndens *Verksamhetsplan 2022* saknas skrivningar kring barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst beskrivs familjecentralen som en viktig mötesplats för föräldrar till barn i åldrarna 0 till 18 år. Föräldrar ges där möjlighet att söka och

⁶² Alla Barn i Centrum – ABC, socialstyrelsen.se (Hämtad 2023-04-14)

ta del av insatser vilka kan stötta barns hälsa och välbefinnande. Exempel på sådana insatser är samspelsbedömning och föräldrastödsprogrammet *Alla barn i centrum* (ABC). Ett annat exempel som framkommer är *Föräldraskap i Sverige*, vilket är ett grupprogram för utrikesfödda föräldrar med barn i åldrarna 0 till 18 år, som bland annat rymmer information om hur förskola, skola och vård fungerar i Sverige. I intervjuer framgår att den så kallade *Degerforsmodellen* i stor utsträckning styr det främjande arbetet avseende barns och ungas psykiska hälsa och vikten av en samordnande syn framhålls.

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud inom socialtjänst avseende barns och ungas psykiska hälsa. Det lyfts önskemål om kompetenshöjning avseende psykisk hälsa av anställda inom socialtjänsten.

3.2.3. Hallsbergs kommun

Om kommunen

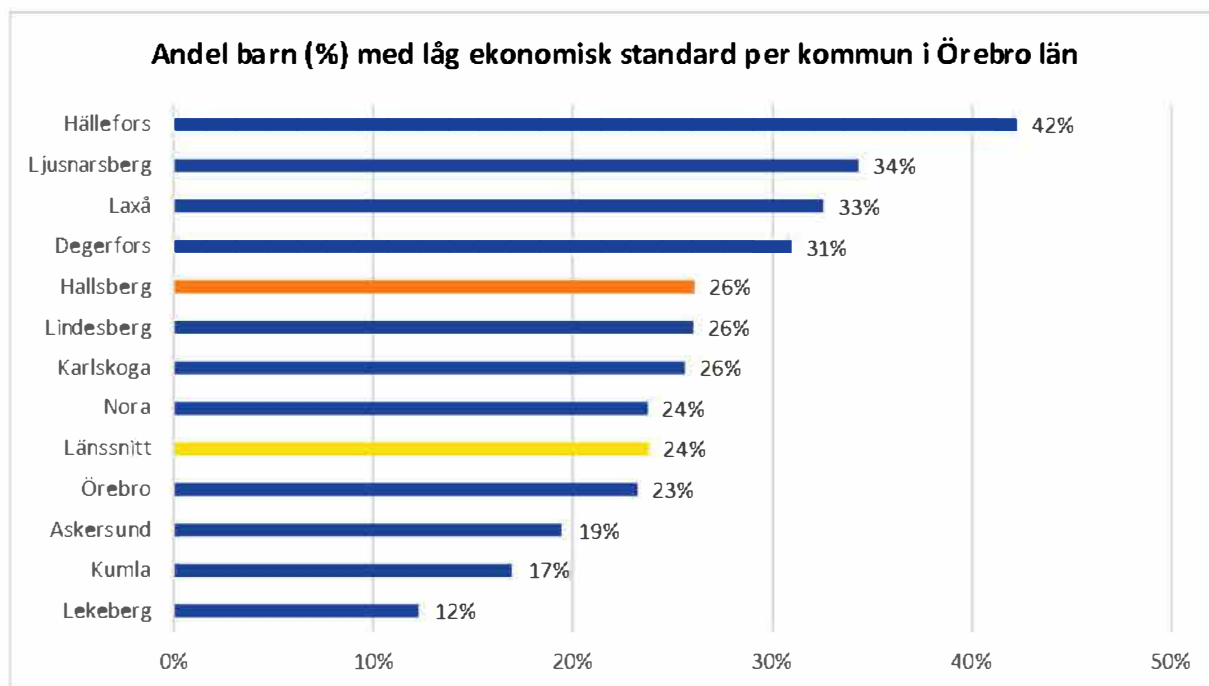
Hallsbergs kommun tillhör den södra länsdelen av Örebro län och har 16 290 invånare.⁶³ Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 22 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst och styrs av bildningsnämnden respektive social och arbetsmarknadsnämnden. Kommunens vision är "Det öppna Hallsberg".

Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer med företrädare för kommunen beskrivs faktorer som bedöms påverka förutsättningarna för barns och ungas psykiska hälsa i kommunen. En faktor som uppfattas främja den psykiska hälsan är att det finns ett stort utbud av fritidsaktiviteter trots att kommunen är liten. Faktorer som utgör hinder för den psykiska hälsan hos kommunens barn och unga uppges vara en tydlig segregation med lägre socioekonomiska förutsättningar i vissa delar av kommunen, vilket beskrivs påverka barn och ungas möjligheter att delta i ovan nämnda aktiviteter. I intervjuer framgår att kommunen arbetar aktivt med integrering genom bland annat uppstart av en fritidsgård i nära samarbete med skolan.

⁶³ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

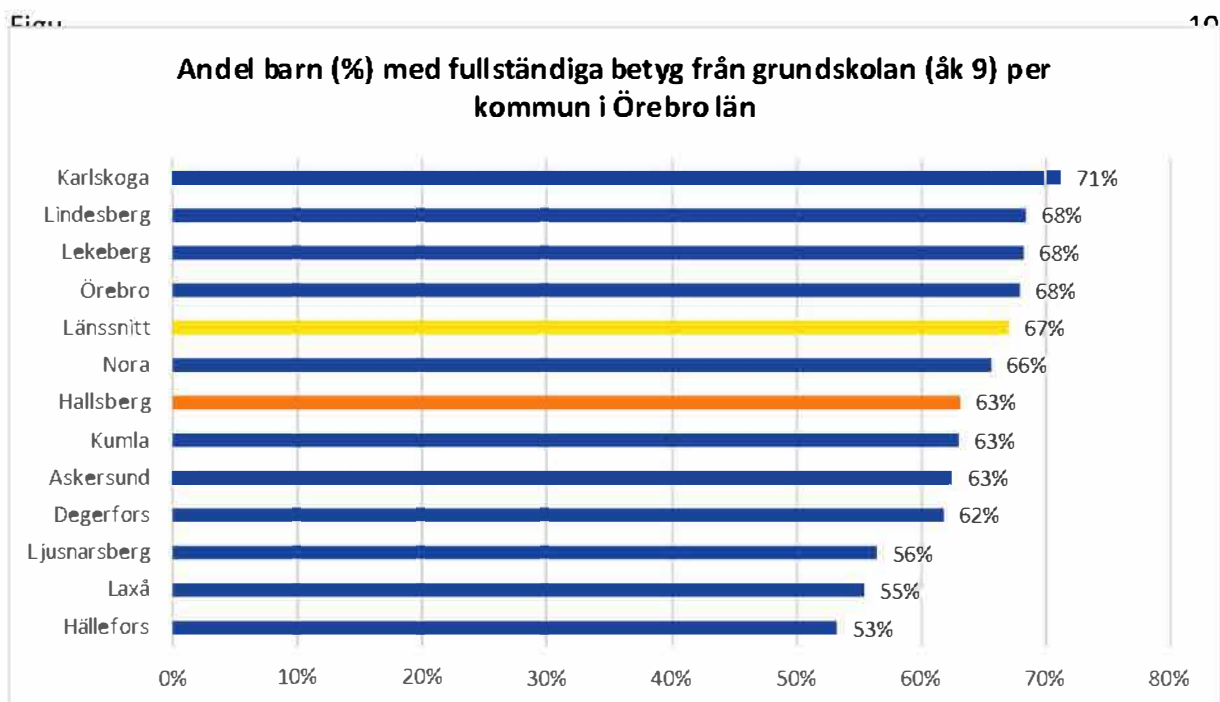
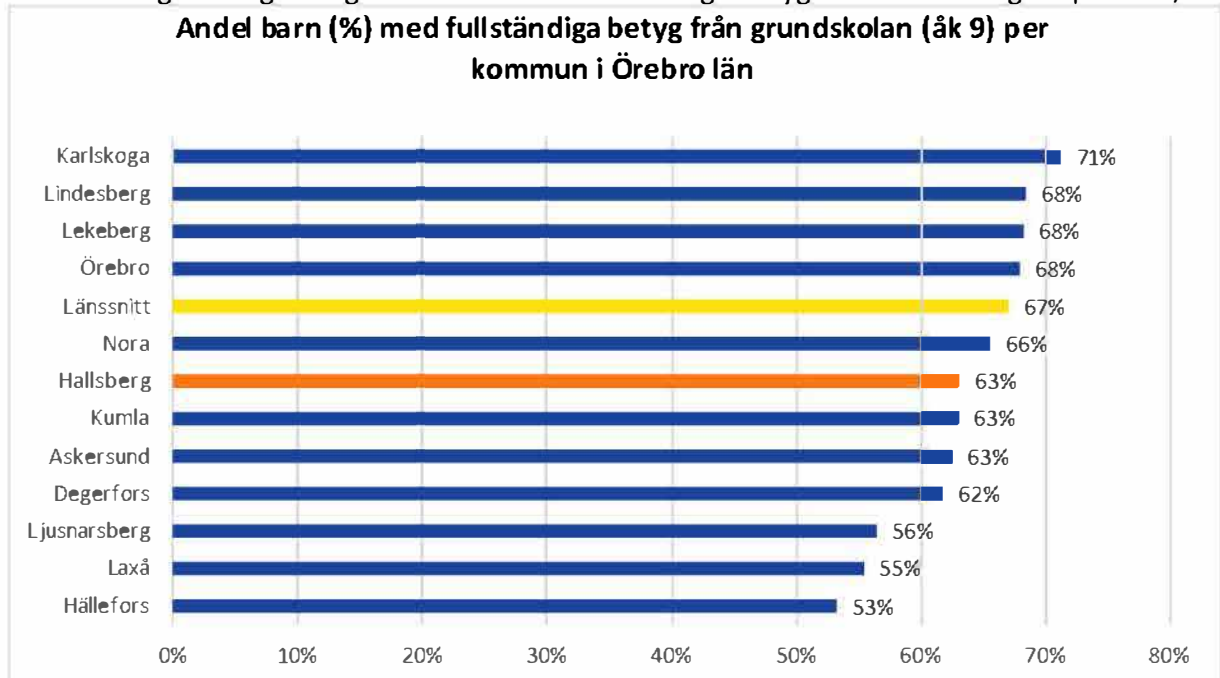
Intervjusvaren avseende de psykosociala förutsättningarna i kommunens barnfamiljer styrks av statistik. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 26 procent i Hallsberg, se Figur 9, vilket kan ställas i relation till länssnittet om 24 procent.

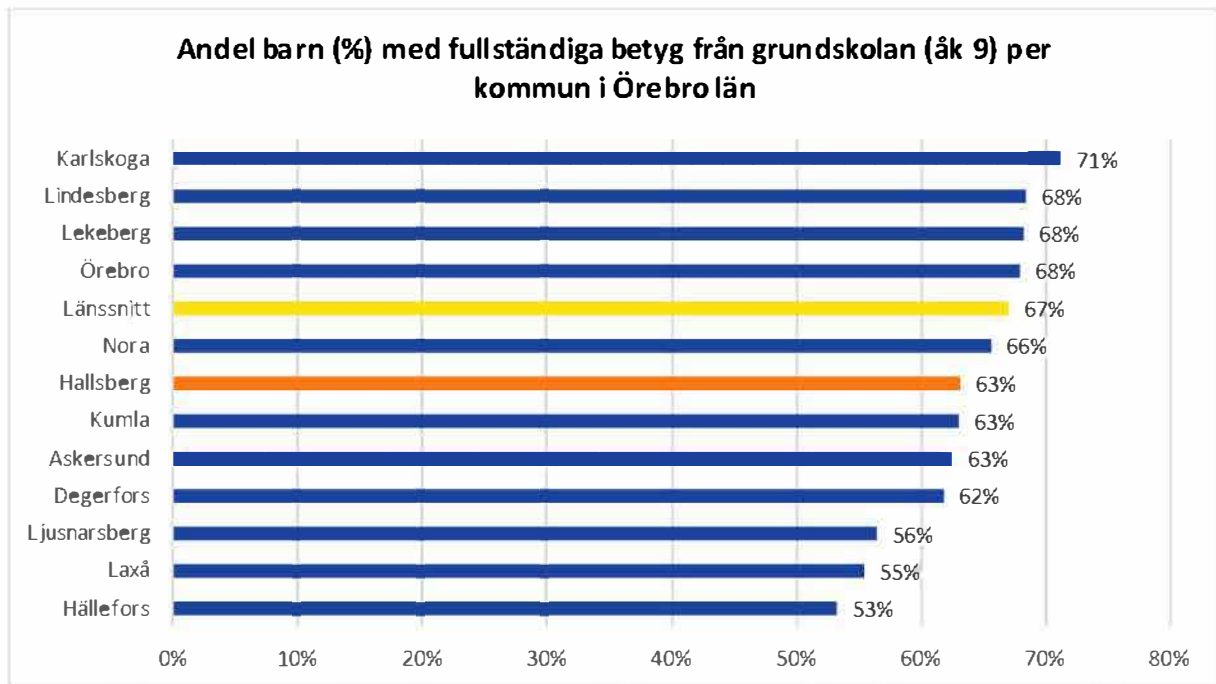
Figur 9. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.⁶⁴

⁶⁴ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Hallsberg 63 procent, se

Figur 10. Det är en lägre andel i jämförelse med länsnittet som är 67 procent.

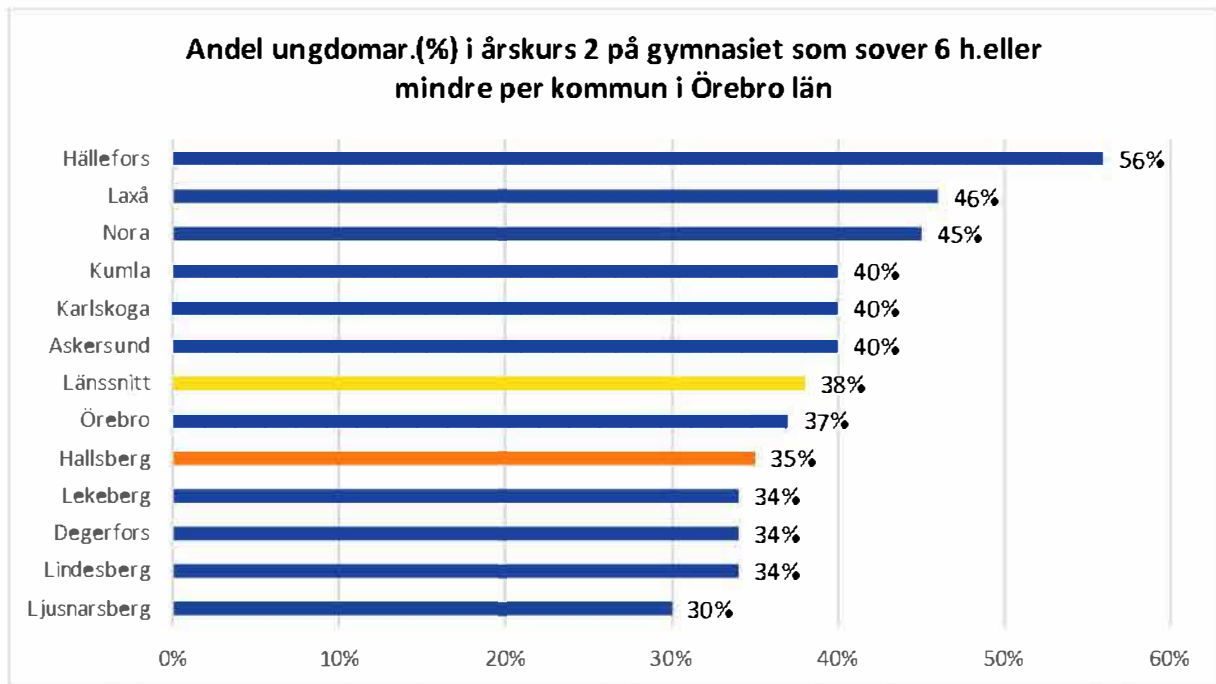

Figur 10. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.⁶⁵

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar⁶⁶ då 35 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 11.

⁶⁵ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

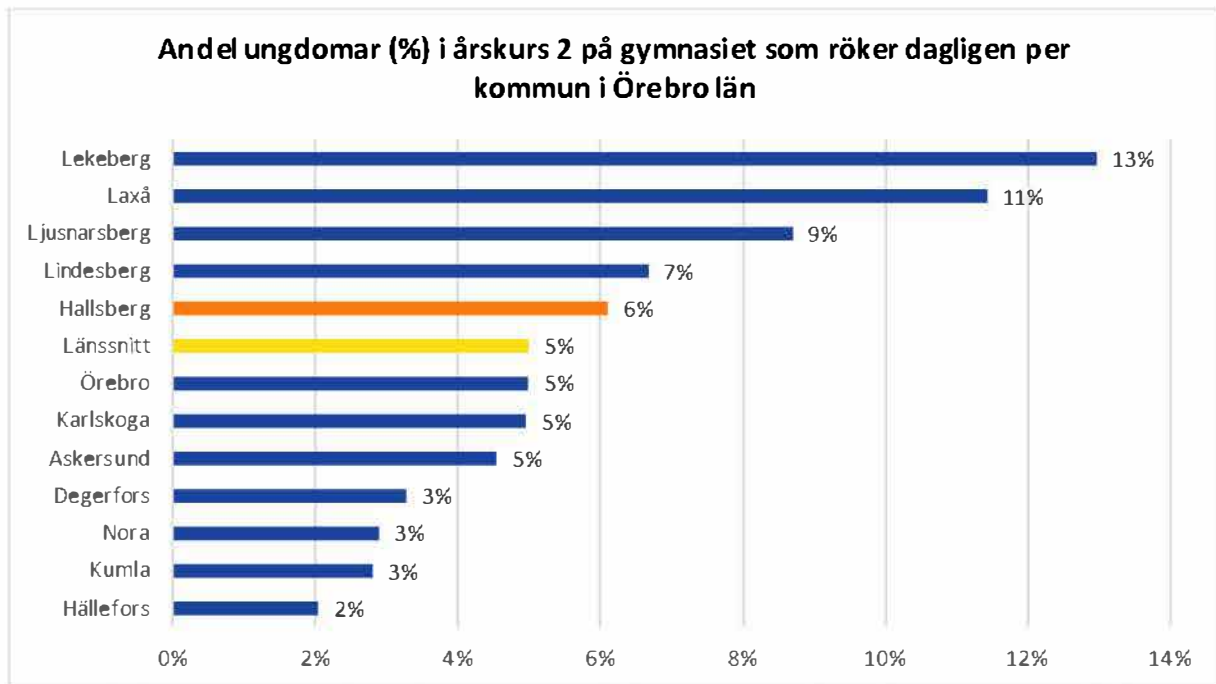
⁶⁶ National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 11. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.⁶⁷

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen 6 procent i Hallsberg i jämförelse med länssnittet om 5 procent, se Figur 12.

⁶⁷ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 12. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.⁶⁸

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I kommunens *Mål och budget 2022 2024* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

I bildningsförvaltningens *Mål och budget 2023 med flerårsplan 2024 2025* saknas skrivningar om barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs ett utbud för barns och ungas psykiska hälsa bestående av hälsofrämjande och förebyggande arbete. Exempel som ges är insatser för att förebygga kränkningar, öka fysisk aktivitet samt en strukturerad elevhälsointervju (ELSA). Riktade individuella insatser och anpassningar görs för enskilda elever vid behov.

⁶⁸ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

I intervju framkommer på fråga inga behov av eller planer på förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

I bildningsnämndens *Kulturplan Hallsbergs kommun 2020 2023* saknas skrivningar kring barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kultur och fritid beskrivs att kommunen tillhandahåller flera insatser som kan bidra till barns och ungas psykiska hälsa. Fritidsgårdarna beskrivs som en betydande del i arbetet med att främja hälsa hos barn och unga och det finns även ett stort utbud av fritidsaktiviteter inom både sport och kultur. Ett exempel är *Dans för hälsa* (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa) som omfattar kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka flickors psykiska hälsa. Kommunen stödjer även föreningar att nå ut till barn och unga för att öka deltagandet i föreningsaktiviteter.

I intervju framkommer på fråga behov av insatser som exempelvis nattvandring för att motverka droganvändning bland barn och unga. I övrigt framkommer inga behov eller planer på förändring av uppdrag och utbud inom kultur/fritid avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Socialtjänst

I dokumentet *Verksamhetsplan 2022 Individ och familjeomsorg* saknas skrivningar kring barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst beskrivs att betydelsen av samverkan med andra aktörer såsom skolan är stor. En viktig del av arbetet är föräldrastödsprogram som ges i syfte att säkerställa en trygg hemmiljö för kommunens barn och unga. Ett exempel är programmet *Föräldraskap i Sverige*, som vänder sig till utrikesfödda föräldrar med barn i åldrarna 0 till 18 år. Programmet innehåller bland annat information om hur förskola, skola och vård fungerar i Sverige.

I intervju framkommer på fråga behov av att arbeta närmare invånarna, men det finns inga uttalade planer på förändring av uppdrag och utbud inom socialtjänst avseende barns och ungas psykiska hälsa.

3.2.4. Hällefors kommun

Om kommunen

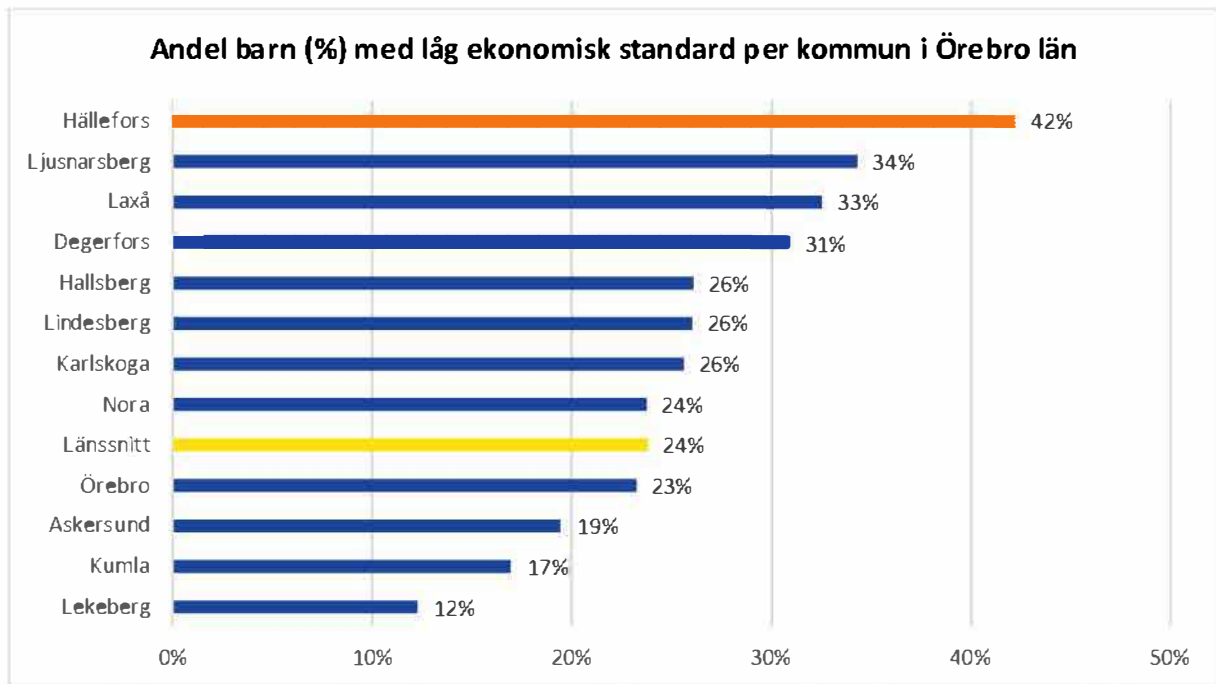
Hällefors kommun tillhör den norra länsdelen av Örebro län och har 6 656 invånare.⁶⁹ Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 19 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av välfärdsutskottet. Kommunens vision är "Hällefors – En attraktiv kommun".

Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer med företrädare för Hällefors kommun beskrivs att kommunen präglas av faktorer som kan utgöra utmaningar för barns och ungas psykiska hälsa. Orten är en tidigare bruksort och bland de socioekonomiskt svagare i landet med en hög andel av barnen i barnfattigdom. De senaste åren har kommunen tagit emot många flyktingar med sämre förankring i samhället. Fördelar är kommunens mindre storlek men även organisation vilket beskrivs underlätta informationsutbyte och samverkan mellan kommunala verksamheter kring barn och unga. Det beskrivs att andelen behöriga lärare har ökat och att det givet kommunens mindre storlek ändå finns ett stort utbud av fritidsaktiviteter via kommun respektive föreningsliv.

Intervjusvaren avseende de psykosociala förutsättningarna i kommunens barnfamiljer styrks av statistik. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 42 procent i Hällefors, se Figur 13, vilket är den högsta nivån i länet och långt över länssnittet om 24 procent.

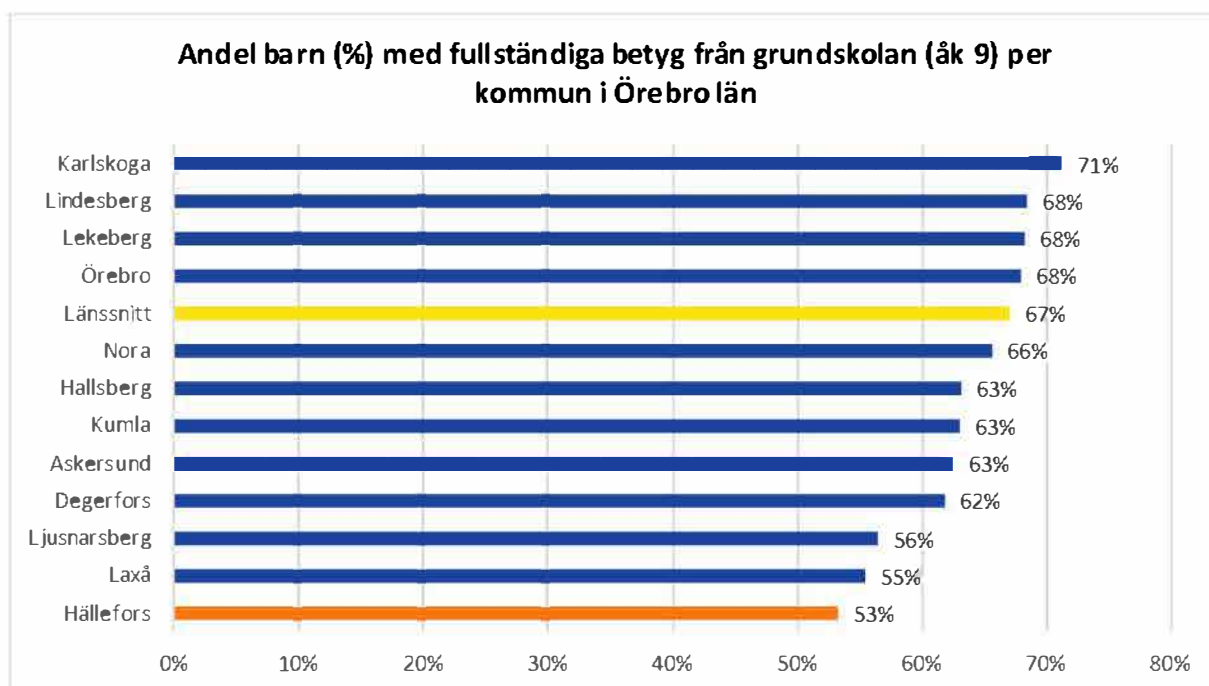
⁶⁹ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

Figur 13. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.⁷⁰

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Hällefors 53 procent, se Figur 14. Det är en klart lägre andel i jämförelse med länssnittet som är 67 procent.

⁷⁰ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

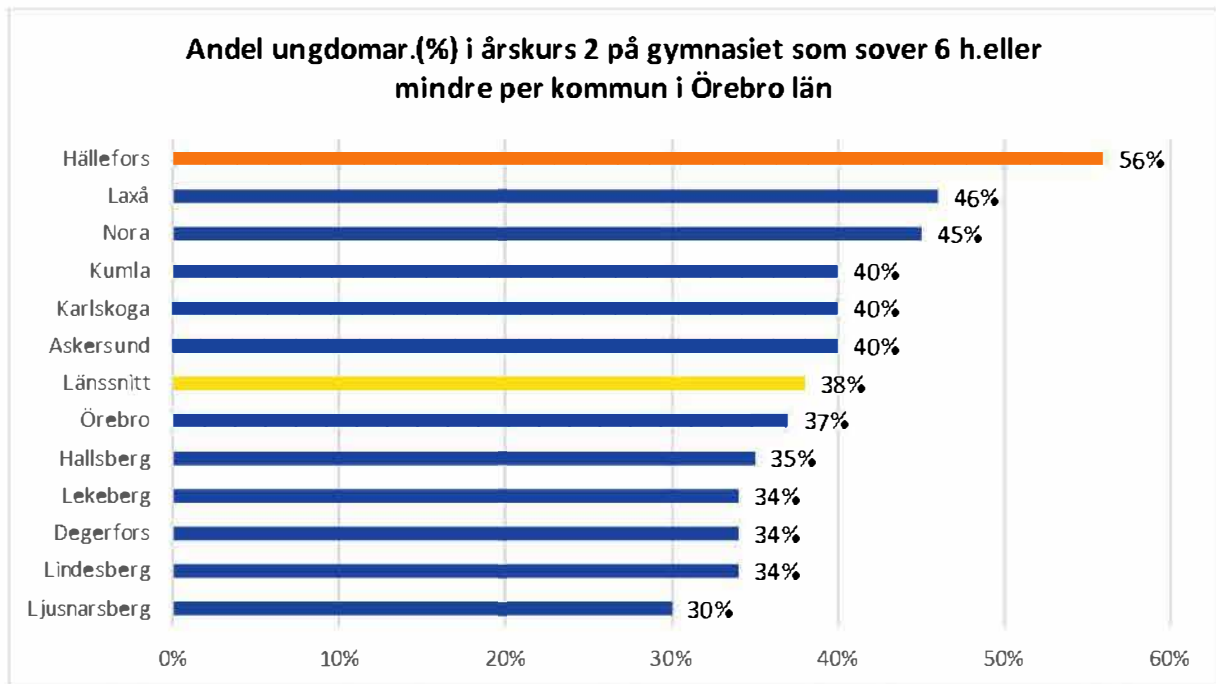

Figur 14. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.⁷¹

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar⁷² då 56 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 15.

⁷¹ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

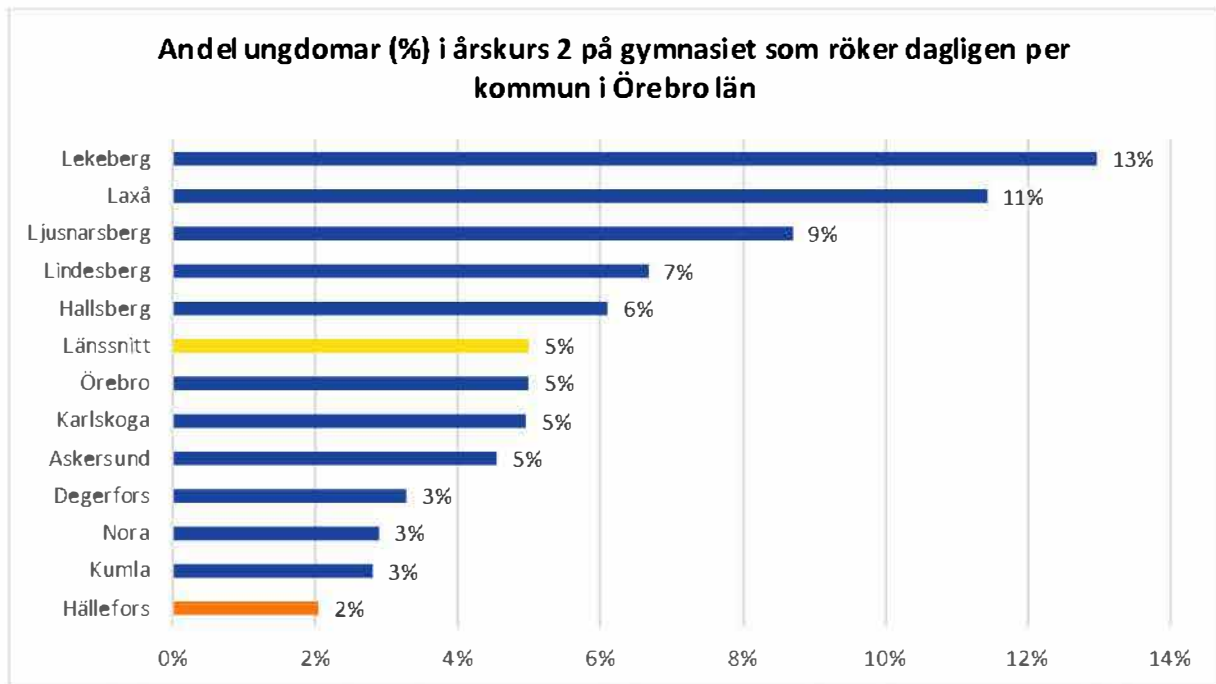
⁷² National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 15. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.⁷³

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen i Hällefors 2 procent vilket kan jämföras mot länssnittet om 5 procent, se Figur 16.

⁷³ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 16. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.⁷⁴

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I dokumentet *Kommunstyrelsens verksamhetsplan 2022* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

Enligt företrädare för skola/elevhälsa är *Kommunstyrelsens verksamhetsplan 2022* styrdokument för området. Där saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa. I dokumentet *Strategisk planering 2023 2027 och budget 2023* beskrivs att många barn i kommunen har behov som ställer krav på kompensatoriska uppdrag såsom läxläsning, lovskola, styrda rastaktiviteter och NPF anpassningar.

I intervjuer med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs det primära uppdraget vara att barnen ska nå måluppfyllelse i skolan. Sett till utbud beskrivs att elevhälsan har ett

⁷⁴ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

förebyggande och främjande uppdrag och inte en behandlande roll men att mycket av uppdraget ändå består av insatser för enskilda individer.

I intervju framkommer på fråga inga planer på eller behov av förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

I dokumentet *Kultur och fritidspolicy för Hällefors kommun 2022-2024* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kultur/fritid beskrivs att kommunen tillhandahåller ett varierat utbud för barn och unga via kulturskolan som har en hög andel av kommunens elever i grund och gymnasieskola inskrivna. Kulturskolan erbjuder även sommarlovsverksamhet ute i bostadsområden i syfte att tillgängliggöra verksamheten. Fritidsgård finns men skulle behöva mer personalresurser och ha öppet oftare. Vidare erbjuds i samarbete med elevhälsan *Dans för hälsa* (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa).

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Socialtjänst

I dokumentet *Kommunstyrelsens verksamhetsplan 2022* som är styrande för socialtjänsten saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för socialtjänst redogörs endast för att verksamheten inte har som huvudsakligt uppdrag att arbeta för barns och ungas psykiska hälsa.

3.2.5. Karlskoga kommun

Om kommunen

Karlskoga kommun tillhör den västra länsdelen av Örebro län och har 30 278 invånare.⁷⁵ Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 19 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden respektive socialnämnden. Kommunens vision är "Välkommande, kloka och innovativa Karlskoga".

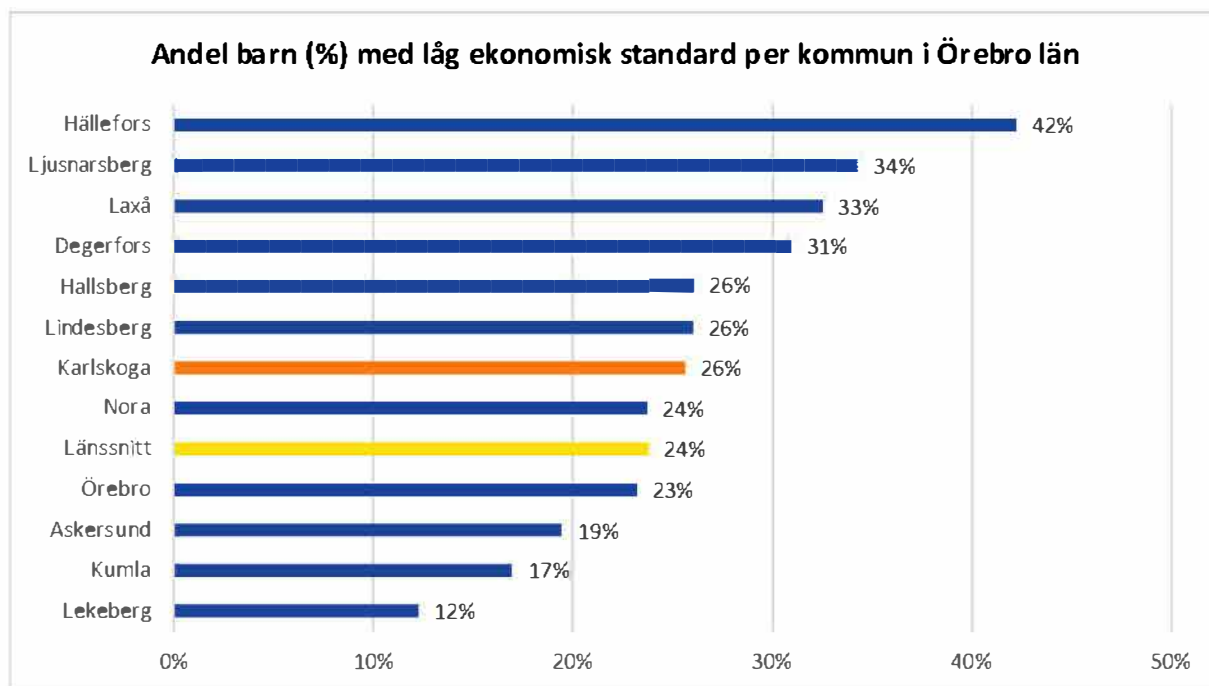
Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervju med företrädare för kommunen beskrivs förutsättningarna för barns och ungas psykiska hälsa variera beroende på geografisk plats då segregation och socioekonomiskt utsatta områden förekommer i vissa delar av kommunen. I kommunens *Mål och budget 2023-2025* framkommer att kommunens olika bostadsområden är präglade av skilda socioekonomiska förutsättningar. Det område som är särskilt utsatt är det södra skolområdet vilket beskrivs vara ett prioriterat område för särskilda insatser de närmaste åren.

Vid intervju förmedlas en bild av hög segregation i kommunen. Faktorer som utgör hinder för den psykiska hälsan hos kommunens barn och unga uppges vara svagare ekonomi och lägre utbildningsnivå hos kommunens föräldrar i jämförelse med övriga länet. Det finns stor spridning i olika områden avseende föreningsaktiva, exempelvis uppges i intervju att det i ett område kan finnas upp till 70 procent föreningsaktiva medan det i ett annat område endast finns omkring 20 procent aktiva. I intervju uppges det stora utbudet av aktiviteter vara en främjande faktor avseende barns och ungas psykiska hälsa där kulturskola och fritidsgårdar framhålls som mycket populära. Andra främjande faktorer som lyfts är att kommunen planerar att bygga ett nytt badhus såväl som flera olika platser för spontana aktiviteter, exempelvis discogolf. Gällande vård lyfts i intervjuer även att den regionala första linje verksamhetens tillgänglighet behöver stärkas för kommunens barn och unga.

⁷⁵ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

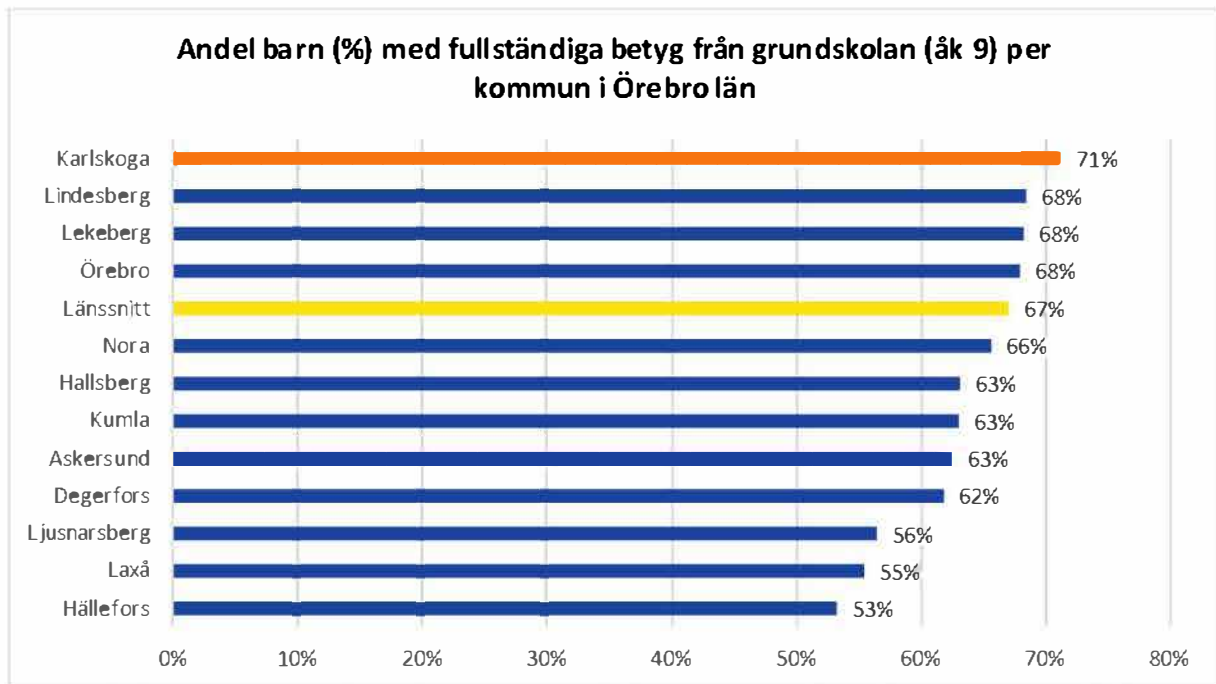
Intervjusvaren avseende de psykosociala förutsättningarna i kommunens barnfamiljer styrks av statistik. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 26 procent i Karlskoga, se Figur 17, vilket kan ställas i relation till länssnittet om 24 procent.

Figur 17. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.⁷⁶

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Karlskoga 71 procent, se Figur 18. Det är den högsta andelen i länet där snittet motsvarar 67 procent.

⁷⁶ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

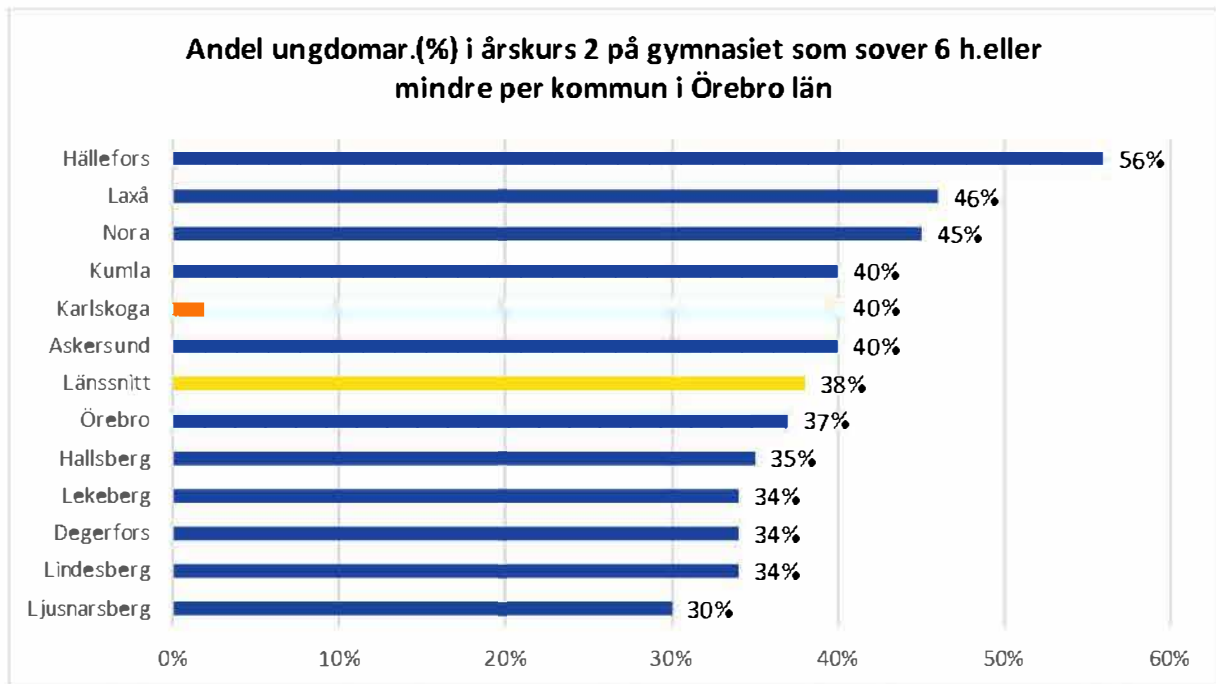

Figur 18. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.⁷⁷

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar⁷⁸ då 40 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 19.

⁷⁷ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

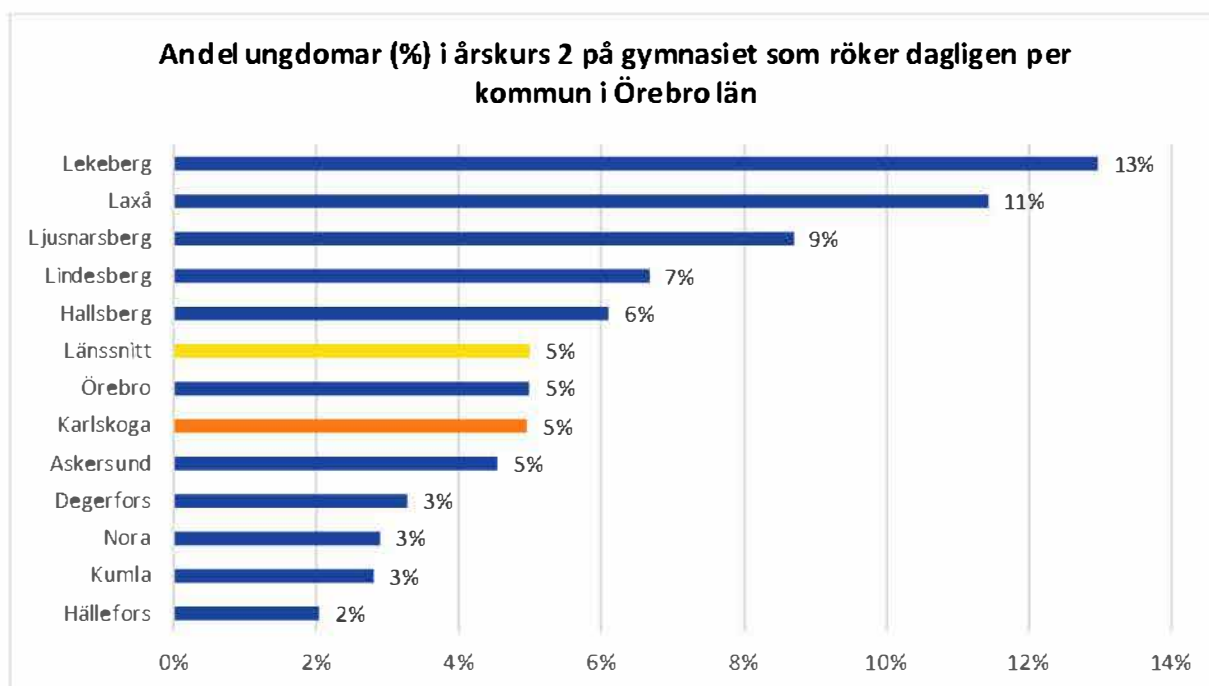
⁷⁸ National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 19. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.⁷⁹

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen i Karlskoga jämförbart med länssnittet på 5 procent, se Figur 20.

⁷⁹ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 20. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.⁸⁰

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I kommunens mål och budget för 2023 till 2025 saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

I barn och utbildningsnämndens *Barn och utbildningsplan 2021 2024 Barnets bästa skola!* beskrivs att förskolan och skolan har en central föräldrastödjande roll och att det är viktigt att via dessa verksamheter uppmärksamma behov av stöd utifrån socioekonomiska och psykosociala faktorer i barnets hemmiljö för att säkerställa psykisk hälsa hos barnet.

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs att utbudet avseende barns och ungas psykiska hälsa utgår från elevhälsans verksamhet. I kommunen finns en central elevhälsa som arbetar hälsofrämjande och förebyggande i relation till de lokala elevhälsoteamen ute på

⁸⁰ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

skolorna. Den centrala elevhälsan kan bistå med handledning och konsultationer liksom fortbildning och föreläsningar om exempelvis ångest, motivation och relationsfärdigheter. Ett samverkansprojekt pågår mellan skolförvaltningen och socialförvaltning med fokus på barn som far illa eller riskerar att fara illa.

I intervju framkommer på fråga inget behov av eller några planer på förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

I kulturförvaltningens *Verksamhetsplan 2022* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud avseende barn och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kultur/fritid beskrivs att kommunen tillhandahåller flera insatser för barn och ungas psykiska hälsa. Ett exempel är *Dansa Pausa* som syftar till att stärka psykisk hälsa bland barn och ungdomar i åldern 10 till 18 år och vänder sig till ungdomar som upplever psykosomatiska besvär. Samverkansprojektet *Karlskogaandan* syftar till att fler barn och unga ska få möjlighet till en aktiv fritid och via projektet erbjuds utomhusaktiviteter sommartid och aktiviteter i idrottshallar vintertid. Därutöver erbjuder kommunen bibliotek med kostnadsfria aktiviteter, kulturskola med bland annat kostnadsfri instrumentundervisning i utsatta områden samt lovverksamhet där kommunen tillsammans med föreningslivet erbjuder aktiviteter som i huvudsak är kostnadsfria.

I intervju framkommer på fråga inget behov av eller några planer på förändring av uppdrag och utbud inom kultur/fritid avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Socialtjänst

I kommunens *Mål och budget 2023 2025* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa inom socialtjänstens verksamhet.

I intervjuer med företrädare för kommunens socialtjänst lyfts det förebyggande arbetet inom familjecentralen som är en viktig mötesplats för föräldrar med barn i åldrarna 0 till 18 år. Alla föräldrar ges där möjlighet att söka och ta del av insatser vilka kan stötta barns hälsa och välbefinnande, exempelvis erbjuds föräldrastödsprogrammet *Alla barn i centrum* (ABC). Programmet består av fyra gruppträffar under cirka två månader och syftar till att stärka

familjerelationer samt stödja föräldrar i att hantera vardagssituationer.⁸¹ Vid intervju beskrivs även att kommunen erbjuder en utbildningsinsats kallad *MHFA (Mental Health First Aid)* vilken såväl socialtjänst som skola är involverade i. Insatsen fungerar som en typ av första hjälpen vid psykisk ohälsa och är riktad till vuxna som arbetar med ungdomar.

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst finns en önskan om ökat samarbete med barn och ungdomspsykiatri, i övrigt framkommer inga planer på förändring av uppdrag och utbud inom socialtjänst avseende barns och ungas psykiska hälsa.

3.2.6. Kumla kommun

Om kommunen

Kumla kommun tillhör den södra länsdelen av Örebro län och har 22 400 invånare.⁸² Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 24 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av nämnd för livslångt lärande, kultur och fritidsnämnden respektive socialnämnden. Kommunens vision för 2040 är att kommunen ska vara en grön och blomstrande kommun och en trygg och familjevänlig plats.

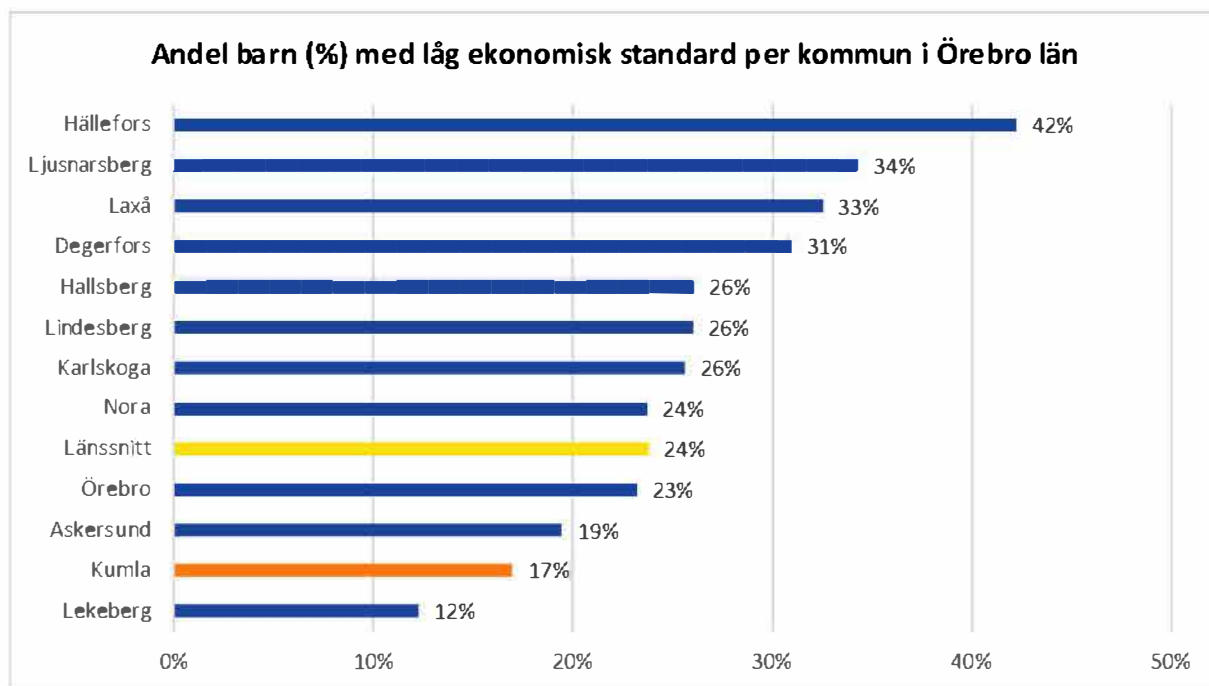
Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer med företrädare för kommunen beskrivs faktorer som bedöms påverka förutsättningarna för barns och ungas psykiska hälsa i kommunen. En faktor som uppfattas främja den psykiska hälsan är en strävan efter att hålla nere kostnaderna alternativt erbjuda kostnadsfria aktiviteter till barn och unga. Den mindre kommunstorleken uppfattas underlätta kontakter för och ge flexibilitet vid samverkan mellan de kommunala verksamheterna. En faktor som utgör hinder för den psykiska hälsan hos kommunens barn och unga är socioekonomiska skillnader inom kommunen, vilket beskrivs påverka barn och ungas möjligheter att delta i aktiviteter. Avseende vård beskrivs utmaningar i ansvarsfördelningen mellan olika aktörer samt långa väntetider till barn och ungdomspsykiatri och habiliteringen.

⁸¹ Alla Barn i Centrum – ABC, socialstyrelsen.se (Hämtad 2023-04-14)

⁸² Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

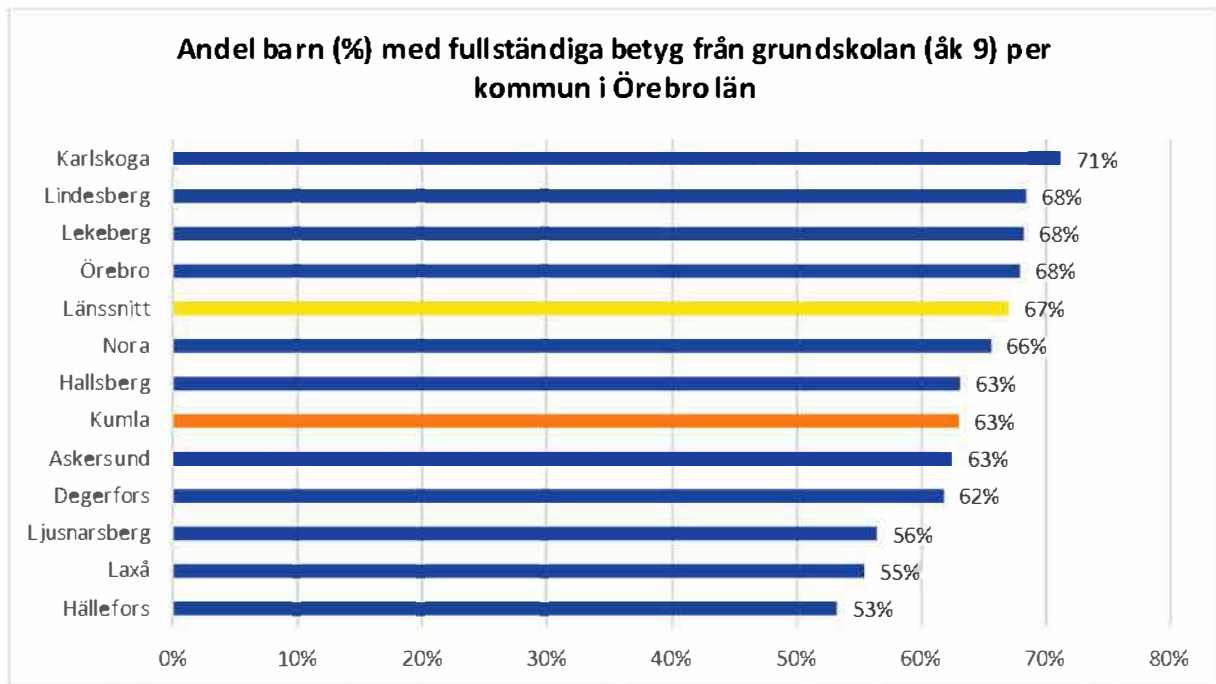
Intervjusvaren avseende de psykosociala förutsättningarna i kommunens barnfamiljer styrks av statistik. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 17 procent i Kumla, se Figur 21, vilket kan ställas i relation till länssnittet om 24 procent.

Figur 21. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.⁸³

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Kumla 63 procent, se Figur 22. Det är en lägre andel i jämförelse med länssnittet som är 67 procent.

⁸³ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

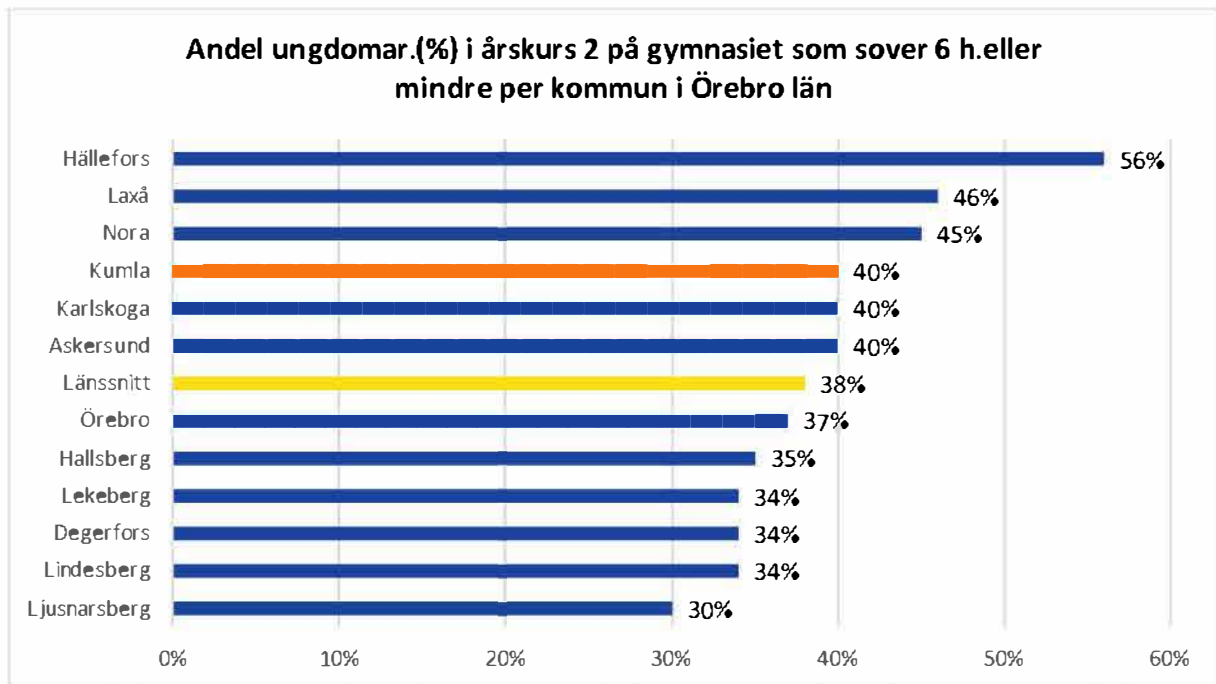

Figur 22. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.⁸⁴

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar⁸⁵ då 40 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 23.

⁸⁴ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

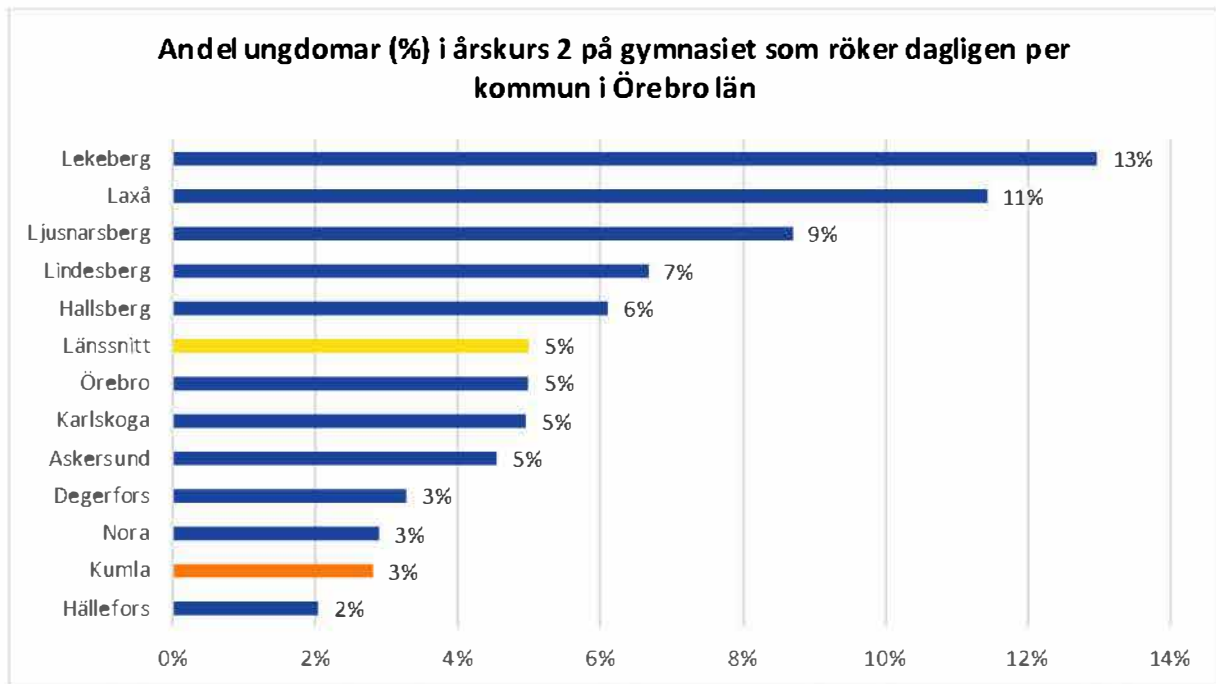
⁸⁵ National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 23. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.⁸⁶

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen i Kumla 3 procent vilket kan jämföras mot länssnittet om 5 procent, se Figur 24.

⁸⁶ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 24. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.⁸⁷

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I dokumentet *2023 Budget Flerårsplan 2024 2025* beskrivs att ett av elevhälsans viktigaste arbete är att bidra till elevernas välmående och motverka psykisk ohälsa och att en viktig utmaning för kultur- och fritidsnämnden är att stimulera barn och unga till fysisk aktivitet i syfte att stärka psykiskt välbefinnande.

Skola/elevhälsa

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs ett utbud för barns och ungas psykiska hälsa bestående av hälsofrämjande och förebyggande arbete. Exempel är utbildning inom sömn, våldsprevention och känslohantering. Samverkan med socialförvaltningen och regionen beskrivs även vara av stor betydelse i det förebyggande arbetet och det finns flera pågående samverkansprojekt avseende exempelvis hemmasittare och för att samordna insatser vid psykisk ohälsa. Därutöver anordnas via skola/elevhälsa en kulturskola som är

⁸⁷ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

tillgänglig för alla grundskoleelever och gymnasieungdomar och även för förskolebarn att ta del av viss verksamhet.

Vid Vialundskolan startades 2015 ett projekt inom vilket samtliga elever på skolan har rörelse på schemat fyra till fem dagar i veckan i samtliga årskurser med resultatet att de elever som kontinuerligt deltagit i rörelseundervisningen höjt sina meritvärden.⁸⁸

I intervju framkommer på fråga inga behov av eller planer på förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

I kommunens *Kultur och fritidspolitiskt program* för åren 2015-2025 beskrivs att verksamheten under kultur och fritidsnämnden ska främja besökarens och deltagares psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kultur/fritid beskrivs att kommunen tillhandahåller en variation av aktiviteter för barn och unga som exempelvis sagostunder och läxhjälp i biblioteket, *Dans för hälsa* (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa) samt två fritidsgårdar som har öppet sex dagar i veckan. Därutöver finns ett pågående projekt för att främja fysisk aktivitet hos unga med psykisk ohälsa.

I intervju framkommer på fråga pågående byggnation av en ny idrottshall och det finns i kommunen en så kallad fritidsbank med utlåning av olika typer av idrottsartiklar som förvaltningen ska ta över driften av. Därutöver har ett behov av en mer centralt placerad fritidsgård identifierats.

Socialtjänst

I socialförvaltningens *Verksamhetsplan 2022* liksom i *Verksamhetsplan, Individ och familjeomsorgen 2023* saknas skrivningar kring barns och ungas psykiska hälsa.

⁸⁸ Verksamhetsplan 2022-2023 Vialundskolan 7-9

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst beskrivs att betydelsen av samverkan med andra aktörer som exempelvis skolan är stor. Exempel är information om socialtjänstens uppdrag på förskolor och samverkan med skola avseende enskilda familjer i behov av hjälp. Därutöver finns den så kallade fältgruppen som kan arbeta med uppsökande verksamhet samt ett projekt kring samordning av insatser för barn med psykisk ohälsa.

I intervju framkommer på fråga inga behov av eller planer på förändring av uppdrag och utbud inom socialtjänst avseende barns och ungas psykiska hälsa.

3.2.7. Laxå kommun

Om kommunen

Laxå kommun tillhör den södra länsdelen av Örebro län och har 5 620 invånare.⁸⁹ Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 18 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av barn- och utbildningsnämnden, kulturnämnden respektive social- och omsorgsnämnden. Kommunens vision är "En välmående plats med hög trivselfaktor, stark sammanhållning och öppenhet mot omvärlden".

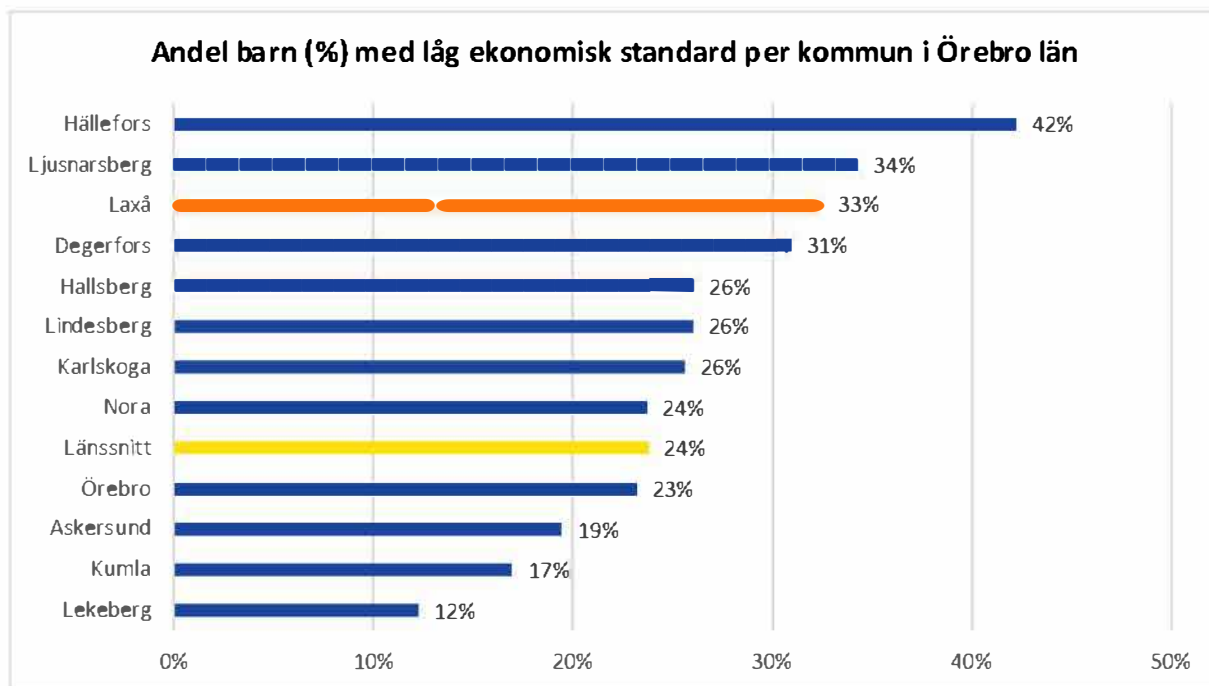
Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer med företrädare för kommunen beskrivs faktorer som bedöms påverka förutsättningarna för barns och ungas psykiska hälsa i kommunen. En faktor som uppfattas främja den psykiska hälsan hos Laxås barn och unga är att kommunen är liten och att kommunikationsvägarna korta vilket underlättar när samverkan behövs mellan kommunala verksamheter kring barn och unga. Faktorer som utgör hinder för den psykiska hälsan hos kommunens barn och unga uppges vara svagare ekonomi och lägre utbildningsnivå hos kommunens föräldrar i jämförelse med övriga länet. Lägre socioekonomisk status hos föräldrarna beskrivs påverka barns och ungas tillgång till fritidsaktiviteter men även tillgång till vård. Gällande vård lyfts i intervjuer även att tillgången till den regionala första linje verksamheten behöver stärkas för kommunens barn och unga. Andra påverkande faktorer som lyfts är att kommunen har blivit av med lokaler i det så kallade Allaktivitetshuset där

⁸⁹ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

ungdomar erbjuds aktiviteter. Det beskrivs också allmänna svårigheter med att hitta ändamålsenliga lokaler för barns och ungas fritidsaktiviteter.

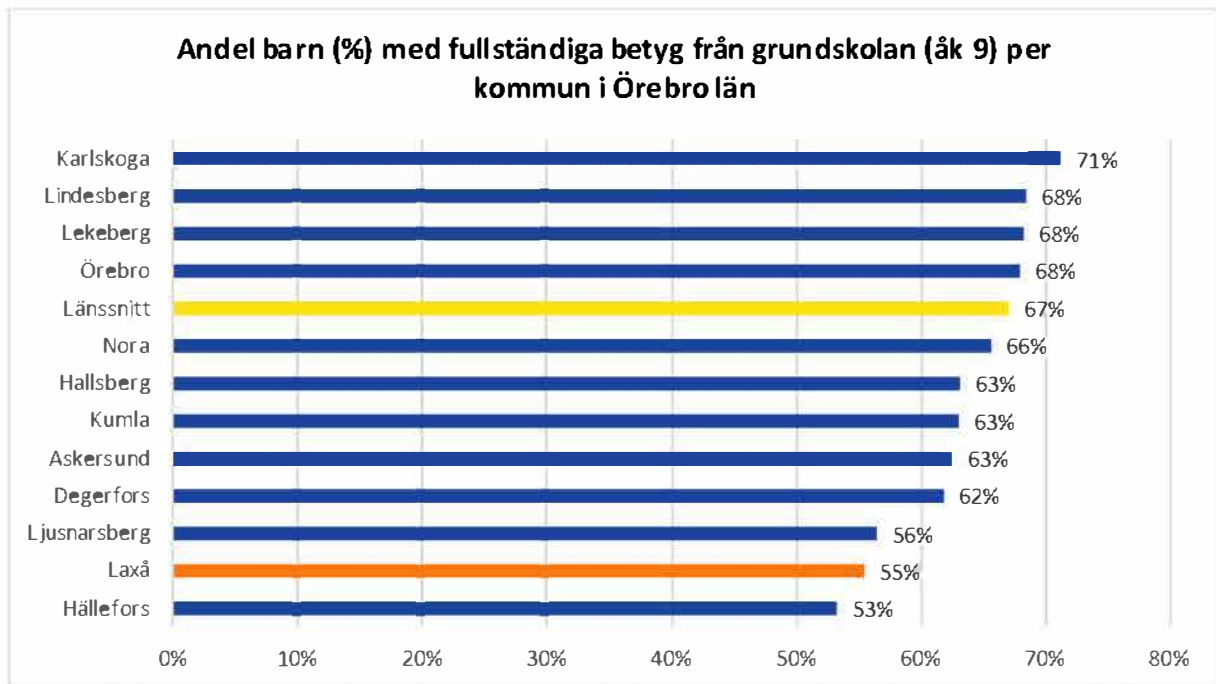
Intervjuszvaren avseende de psykosociala förutsättningarna i kommunens barnfamiljer styrks av statistik. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 33 procent i Laxå, se Figur 25, vilket kan ställas i relation till länssnittet om 24 procent.

Figur 25. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.⁹⁰

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Laxå 55 procent, se Figur 26. Det är en klart lägre andel i jämförelse med länssnittet som är 67 procent.

⁹⁰ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

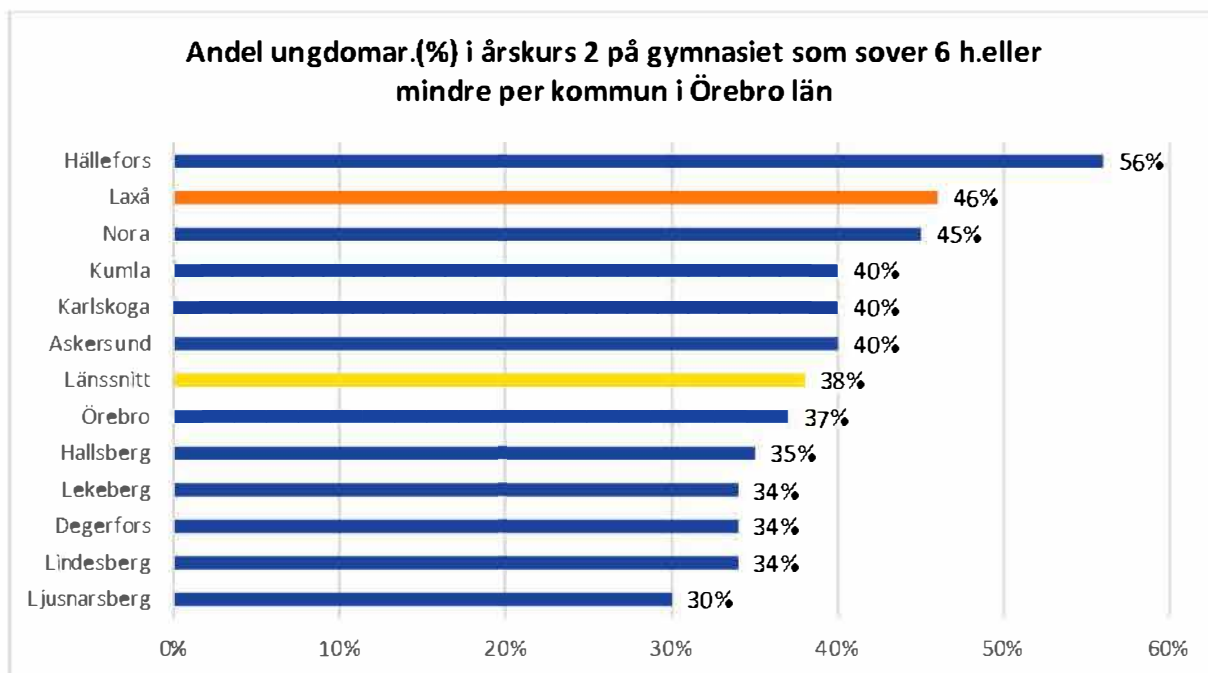

Figur 26. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.⁹¹

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar⁹² då 46 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 27.

⁹¹ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

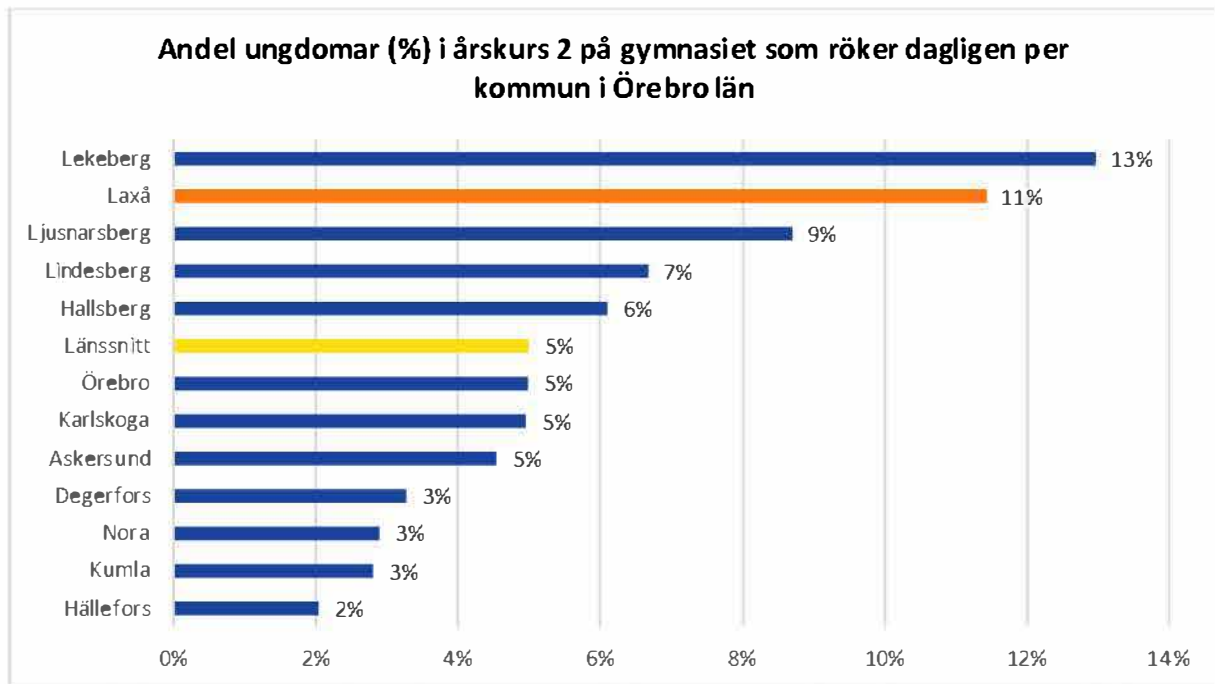
⁹² National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 27. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.⁸³

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen i Laxå 11 procent, i jämförelse med länssnittet som är 5 procent, se Figur 28.

⁸³ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 28. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.⁹⁴

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I kommunens *Budget 2023 och verksamhetsplan 2024 2025* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

I barn och utbildningsnämndens *Budget 2022 och verksamhetsplan 2022 2024* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud avseende barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs att utbudet avseende barns och ungas psykiska hälsa utgår från olika fokusområden. Så kallat trygghetsarbete är ett sådant fokusområde och beskrivs vara en stående punkt vid skolornas arbetsplatsmöten och bland annat inkludera suicidpreventivt arbete. Ett annat fokusområde är det främjande och förebyggande arbetet som vid Centralskolan bland annat omfattar insatsen *Youth aware of*

⁹⁴ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

mental health (YAM) som syftar till att stärka deltagande elevers kunskap kring och färdigheter för en god psykisk hälsa.

I intervju framkommer på fråga inga behov av eller planer på förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

I kulturnämndens *Budget 2022 och verksamhetsplan 2022 2024* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud avseende barn och ungas psykiska hälsa. I dokumentet *Kulturplan för Laxå kommun* beskrivs att en god tillgång till kultur främjar en positiv utveckling av folkhälsan och att kommunen har ett särskilt ansvar att tillgodose barns och ungas behov.

I intervju med företrädare för kultur/fritid beskrivs att kommunen tillhandahåller flera insatser för barn och ungas psykiska hälsa. Ett exempel är *Dans för hälsa* som omfattar kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa. I kommunen finns även insatsen *Träna för hälsa* med öppna träningsgrupper på gym med stöd av ledare för sunda förhållningssätt till träning och ätande. Därutöver har kommunens alla fritidsledare genomgått utbildningen *Ledare som lyssnar* som bland annat omfattar kunskap kring hur via ledarskap stärka den psykiska hälsan hos barn. I intervjuer lyfts även kulturskolan där barn i mellanstadie- och högstadieålder kan få kostnadsfri undervisning i bland annat musik, teater, film och radio.

I intervju framkommer på fråga inga behov av eller planer på förändring av uppdrag och utbud inom kultur/fritid avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Socialtjänst

I social och omsorgsnämndens *Budget och verksamhetsplan 2022 2024* beskrivs att ett av nämndens delmål är att familjecentralens förebyggande verksamhet fortsatt ska utvecklas för att öka barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst lyfts familjecentralen som en viktig mötesplats för föräldrar med barn i åldern 0 till 18 år. Här ges alla föräldrar möjlighet att söka och ta del av insatser som kan stötta barns hälsa och välbefinnande. Ett exempel är föräldrastödsprogrammet *Alla barn i centrum* (ABC), som består av fyra gruppträffar under

cirka två månader och syftar till att stärka familjereaktioner samt stödja föräldrar i att hantera vardagssituationer.⁹⁵

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud inom socialtjänst avseende barns och ungas psykiska hälsa. I intervjuer redogörs för att det i kommunen finns behov av mer resurser till det förebyggande arbetet via familjecentralen och att det i kommunen saknas fältarbete.

3.2.8. Lekebergs kommun

Om kommunen

Lekebergs kommun tillhör den södra länsdelen av Örebro län och har 8 572 invånare.⁹⁶ Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 25 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av barn och utbildningsnämnden, kommunstyrelsen respektive socialnämnden. Kommunens vision är "Trygghet och nytänkande, naturligt nära".

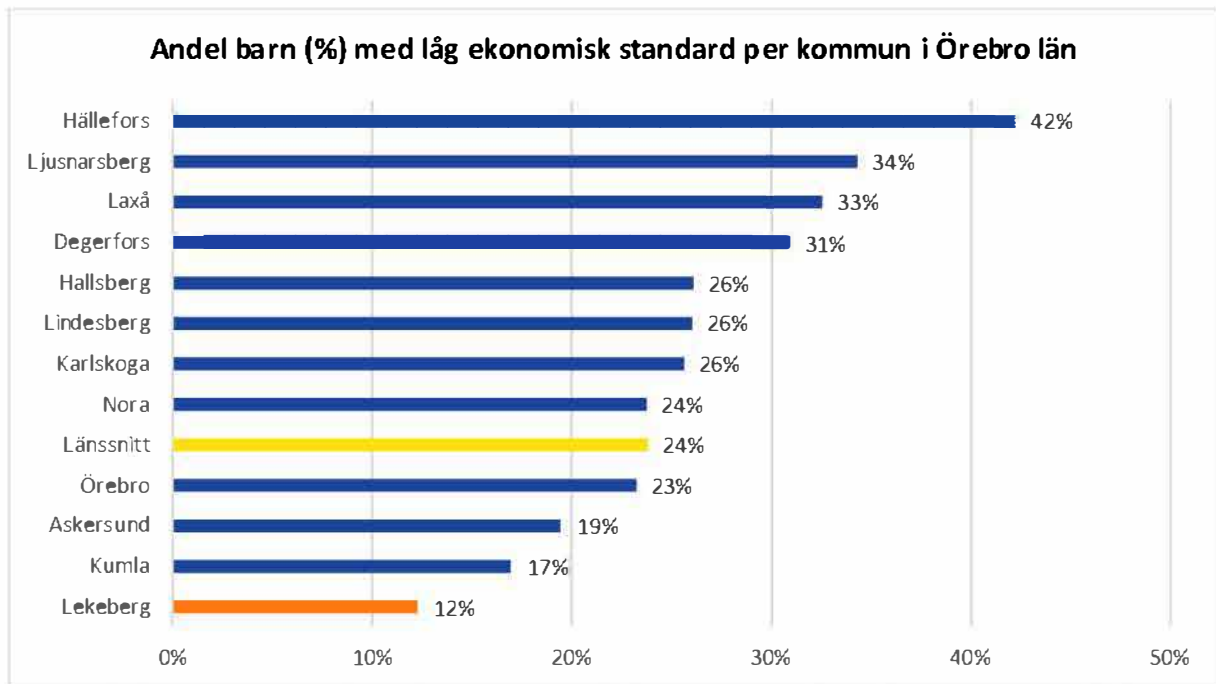
Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer beskrivs Lekeberg som en mindre, välmående kommun med ett starkt föreningsliv för främst idrottsutövande. Svårigheter finns i kommunen med skolfrånvaro och även viss droganvändning i den äldre tonårsgruppen och det konstateras att kommunen har få mötesplatser för unga. Kommunens mindre storlek beskrivs ge god kontakt mellan kommunens tjänstepersoner vilket underlättar samverkan mellan verksamheter.

Intervjusvaren avseende de goda psykosociala förutsättningarna i kommunens barnfamiljer styrks av statistik. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 12 procent i Lekeberg, se Figur 29, vilket kan ställas i relation till länsnittet om 24 procent.

⁹⁵ Alla Barn i Centrum – ABC, socialstyrelsen.se (Hämtad 2023-04-14)

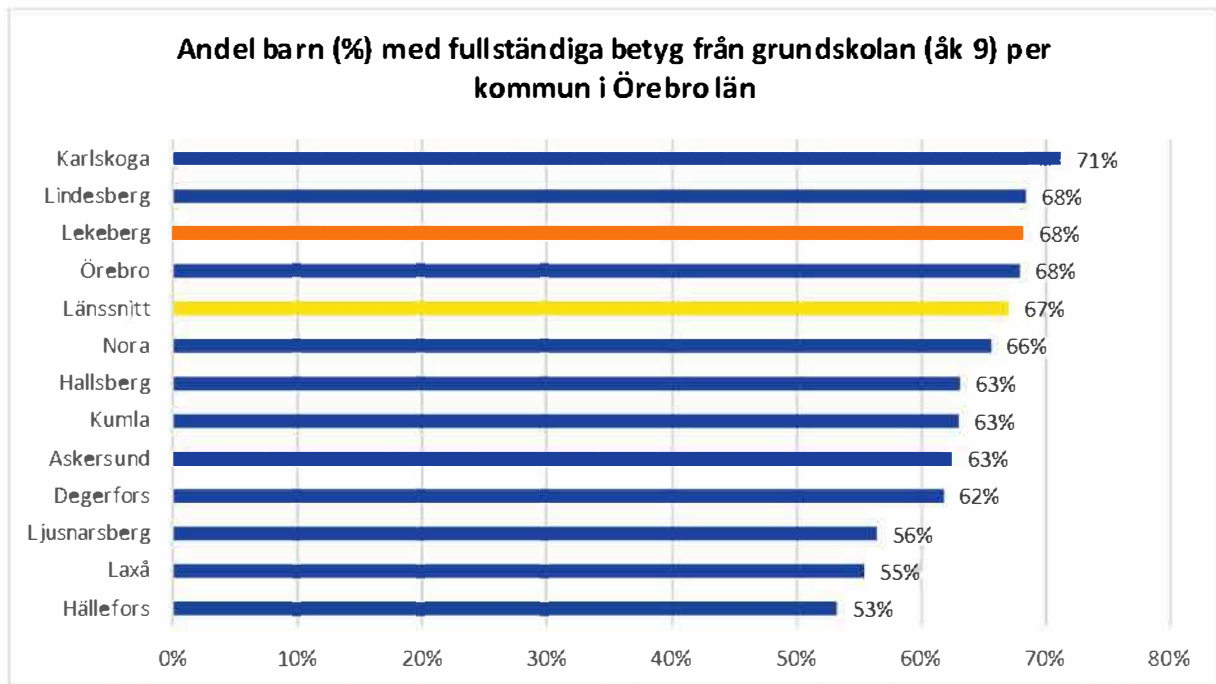
⁹⁶ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

Figur 29. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.⁹⁷

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Lekeberg 68 procent, se Figur 30. Det är en marginellt högre andel i jämförelse med länsnittet som är 67 procent.

⁹⁷ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

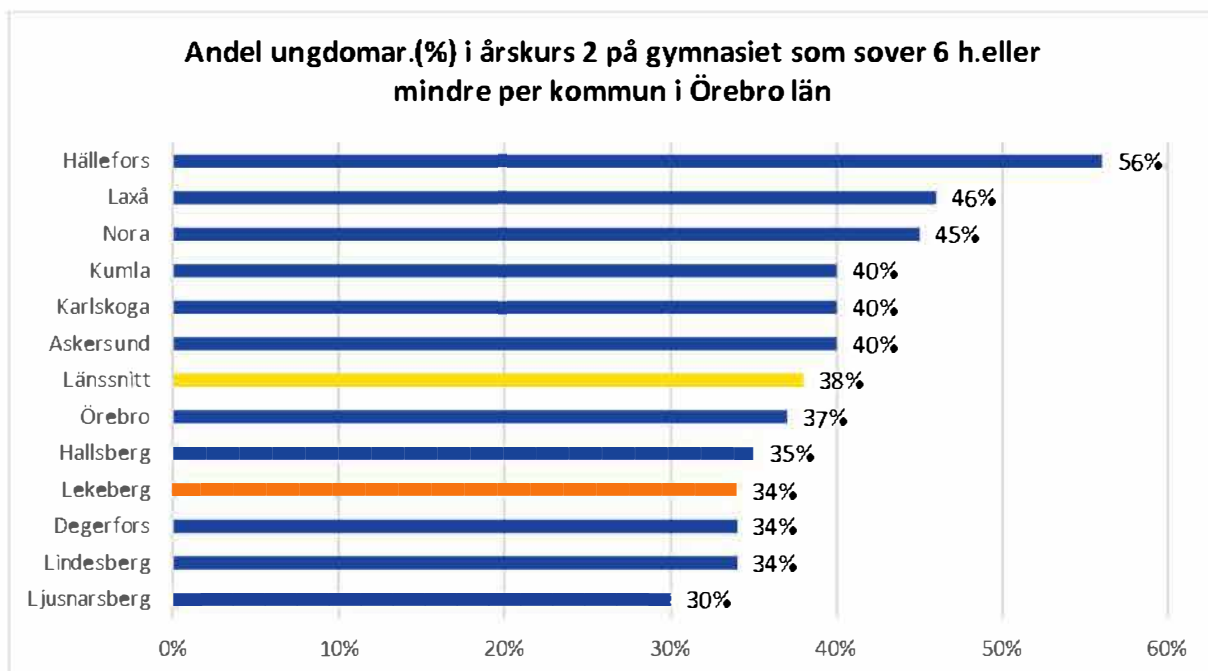

Figur 30. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.⁹⁸

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar⁹⁹ då 34 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 31.

⁹⁸ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

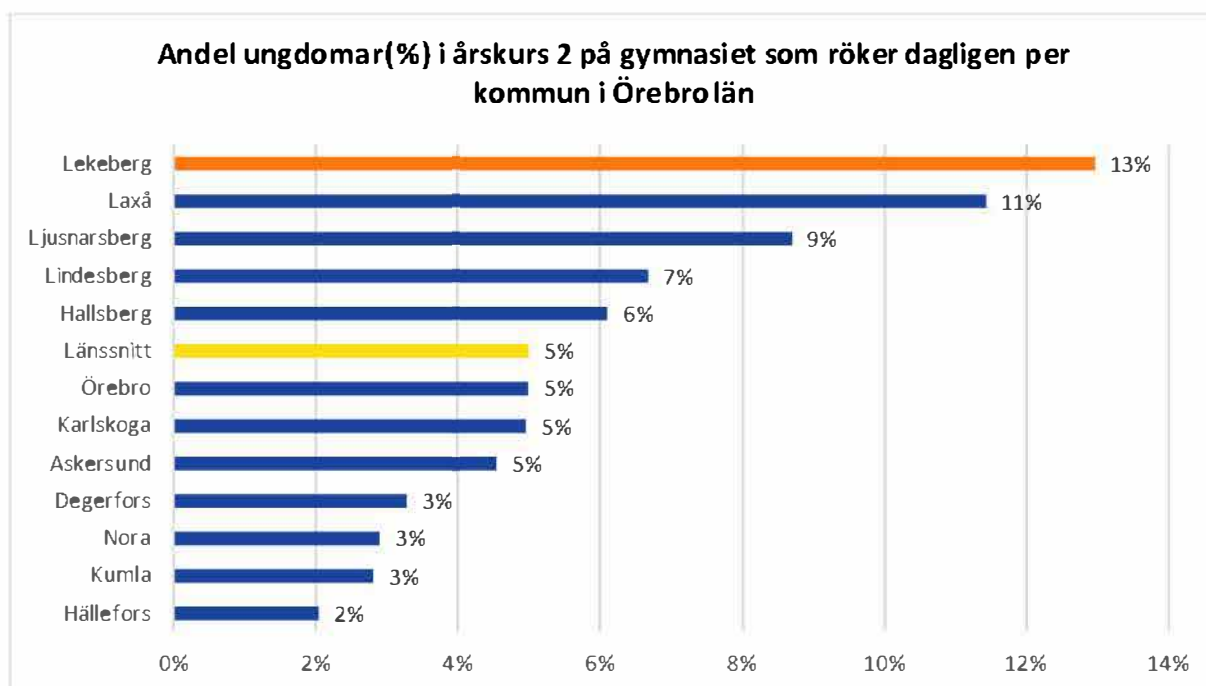
⁹⁹ National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 31. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.¹⁰⁰

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen högre i Lekeberg, 13 procent, i jämförelse med länsnittet om 5 procent, se Figur 32.

¹⁰⁰ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 32. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.¹⁰¹

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I *MER Plan 2023 med plan åren 2024 2025* för Lekebergs kommun saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

I barn- och utbildningsnämndens *MER Plan 2023 med plan åren 2024 2025* beskrivs att *Dans för hälsa* (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa) har erbjudits under 2022 i syfte att stärka flickors psykiska mående och att denna insats kommer att fortsätta under 2023.

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs ett traditionellt utbud av elevhälsoinsatser med fokus på det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Generella hälsosamtal hålls och vid behov individuella insatser i skolmiljön samt stöd och hjälp till lärare.

¹⁰¹ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Samverkan sker med socialtjänst och hälso- och sjukvård exempelvis kring elever med autism eller med hög skolfrånvaro. Det tas upp att den regionala första linje verksamheten är frånvarande i kommunen och att det för elevhälsan är en utmaning att värna om den hälsofrämjande och förebyggande delen av uppdraget.

I intervju framkommer på fråga inga planer på eller behov förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa för barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

I kommunstyrelsens *MER plan för 2023* saknas skrivningar kring barns och ungas psykiska hälsa avseende kultur och fritidsområdet.

I intervju beskrivs att kultur och fritidsområdet har en viktig roll att fylla för folkhälsan och den sociala hållbarheten. Vidare redogörs för att tröskeln till utbudet av meningsfulla aktiviteter behöver vara låg samt att samverkan med andra kommunala verksamheter och civilsamhälle är viktig för att i en mindre organisation kunna säkerställa tillgång. Det kommunala utbudet utgörs av fritidsgårdar, kulturskola, *Komtek* och bibliotek.

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud inom kultur och fritid med fokus på barns och ungas psykiska hälsa. Kultur och fritid har emellertid fått i uppdrag att utreda och ta fram ett förslag på drift av fritidsgårdsverksamhet i samverkan med ideell sektor. Behov beskrivs finnas av ett utökat utbud för ungdomar genom exempelvis utvecklad och mer tillgänglig fritidsgårdsverksamhet med fokus på kompetens och kvalitet samt riktade målgruppsatsningar exempelvis för ungdomar med funktionsvariationer. I dagsläget är biblioteket den enda öppna plats som barn och ungdomar kan gå till utan krav på deltagande och utökade öppettider och fler aktiviteter där vore önskvärt. Önskvärt vore även en gemensam satsning i kommunen på så kallad rörelserikedom (physical literacy).

Socialtjänst

I socialnämndens *MER Plan 2023 med plan år 2024–2025* saknas skrivningar om barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst beskrivs deras viktigaste uppgift avseende barns och ungas psykiska hälsa vara att stärka föräldrar i deras föräldraskap och då främst föräldrar till mindre barn. I kommunen finns bland annat för detta syfte en familjecentral för åldersgruppen 0 till 6 år och även ett barnhälsoteam som riktar sig till samma åldersgrupp. Utlandsfödda föräldrar erbjuds ett grupprogram med central information avseende familjeliv i Sverige. Utöver det bredare, hälsofrämjande och förebyggande arbetet

beskrivs socialtjänsten arbeta mycket individinriktat med enskilda barn och deras familjer, lotsa dessa till rätt stöd och/eller samverka med hälso och sjukvården.

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa men att det föreligger ett löpande behov av kompetensstärkning av organisation och medarbetare för en ändamålsenlig verksamhet.

3.2.9. Lindesbergs kommun

Om kommunen

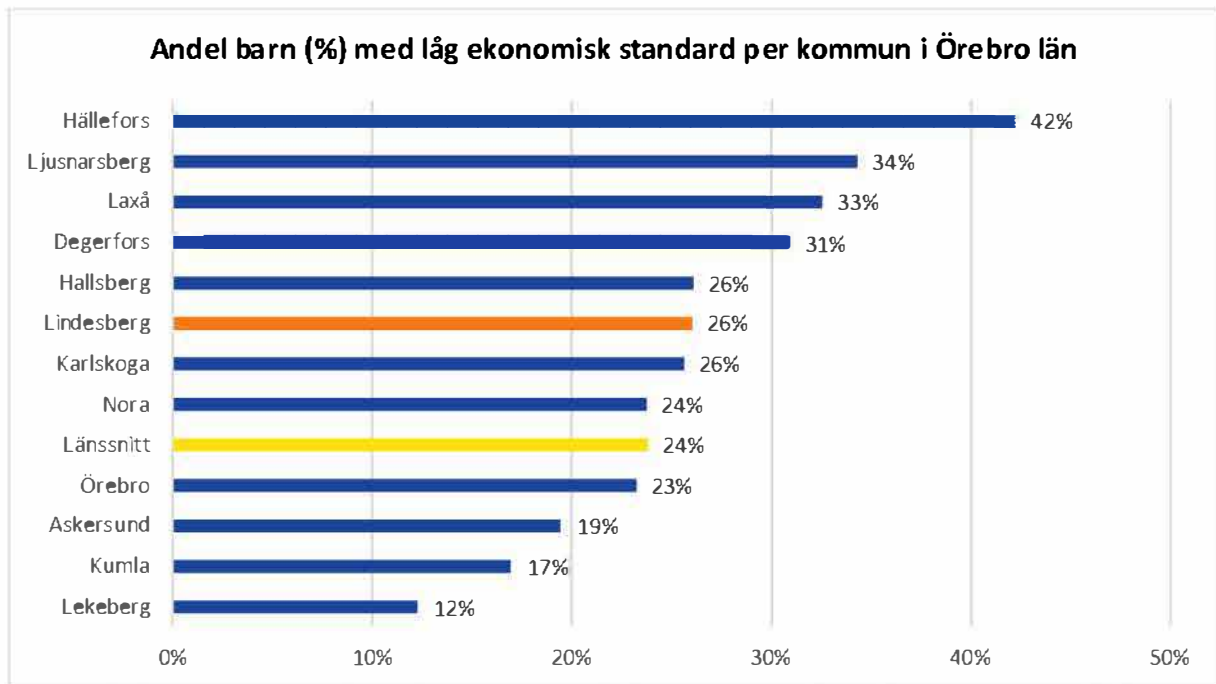
Lindesbergs kommun tillhör den norra länsdelen av Örebro län och har 23 600 invånare.¹⁰² Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 20 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av barn och utbildningsnämnden, tillväxtnämnden respektive socialnämnden. Kommunens vision är *”Lindesbergs kommun ska genom nydanande insatser, byggda på tradition och erfarenhet, vara det naturliga valet för näringsliv och boende i Bergslagen och angränsande delar av Mälardalen”*.

Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer med företrädare för Lindesbergs kommun redogörs för att kommunen är en traditionell bruksort med blandad socioekonomi. I kommunen finns många föräldrar som kommit till Sverige de senaste åren och i vissa områden finns höga andelar barn till utlandsfödda föräldrar. Sådant som uppfattas som främjande för barns och ungas psykiska hälsa är att det i kommunen finns goda möjligheter till en aktiv fritid genom ett varierat utbud av fritids och lovaktiviteter för barn och unga. Vidare uppfattas det kontaktcenter som Region Örebro län startade under 2022 för barn och unga med psykisk ohälsa ha varit hjälpsamt genom att snabbare insatser tillgängliggjorts.

Enligt statistik är andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard 26 procent i Lindesberg, se Figur 33, vilket är högre än länssnittet om 24 procent.

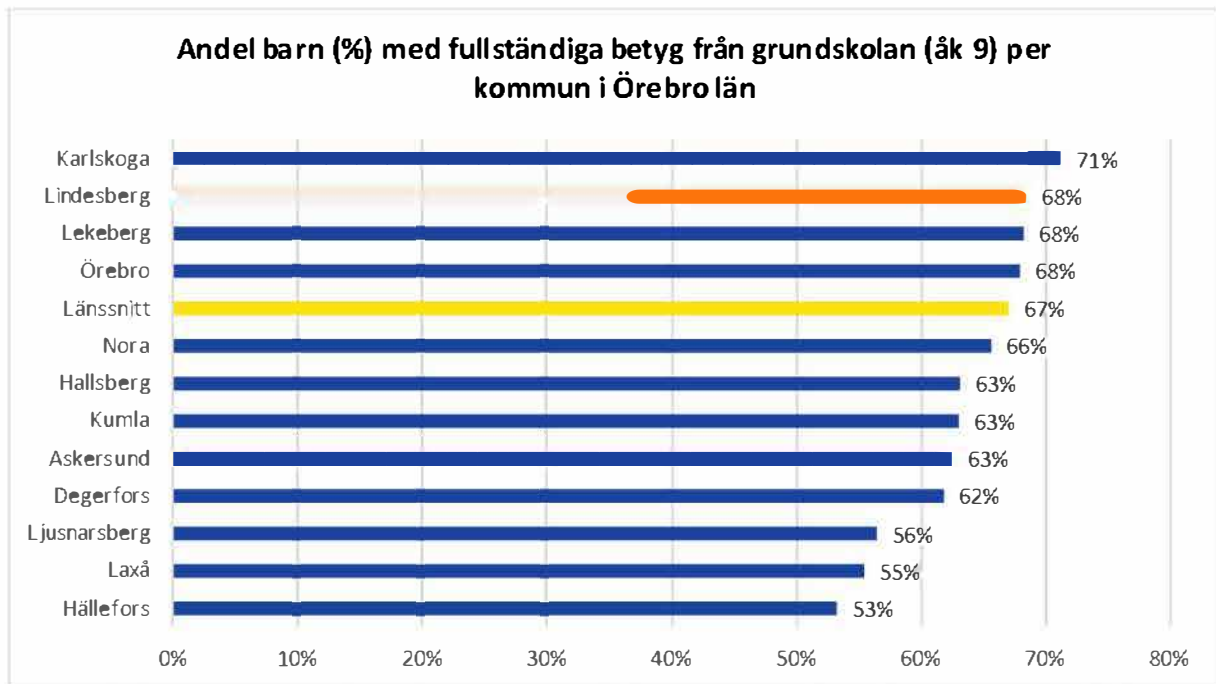
¹⁰² Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

Figur 33. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.¹⁰³

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Lindesberg 68 procent, se Figur 34. Det är en marginellt högre andel i jämförelse med länsnittet som är 67 procent.

¹⁰³ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

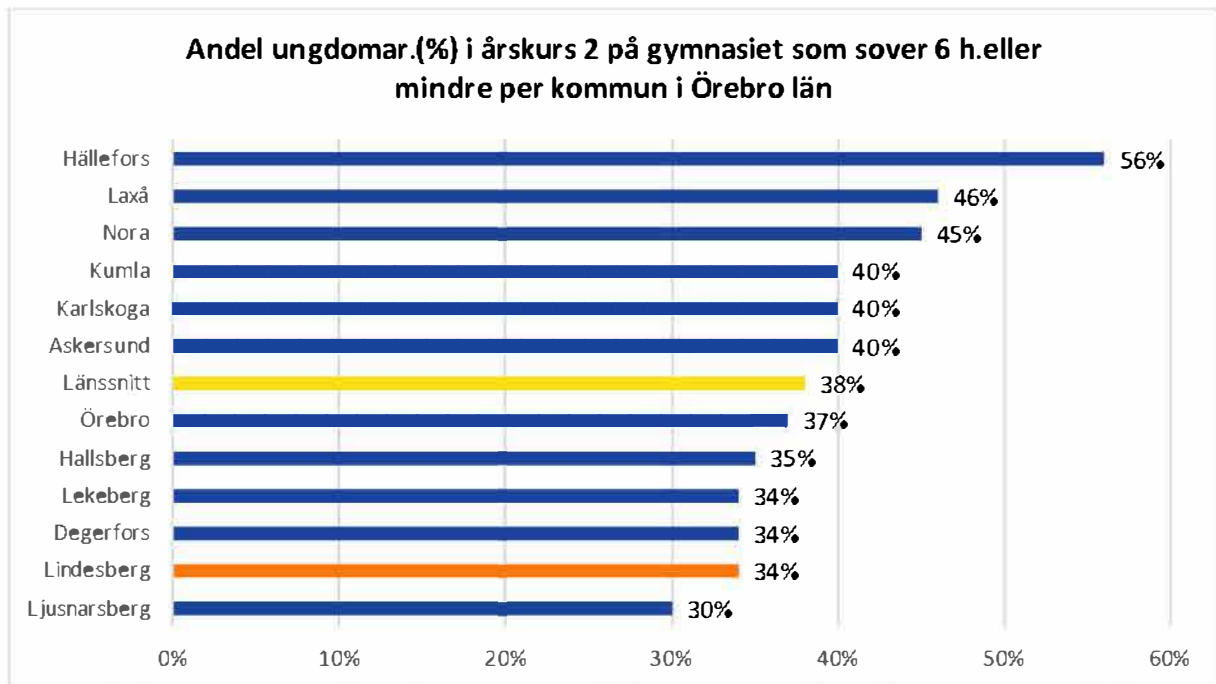

Figur 34. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.¹⁰⁴

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar¹⁰⁵ då 34 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 35.

¹⁰⁴ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

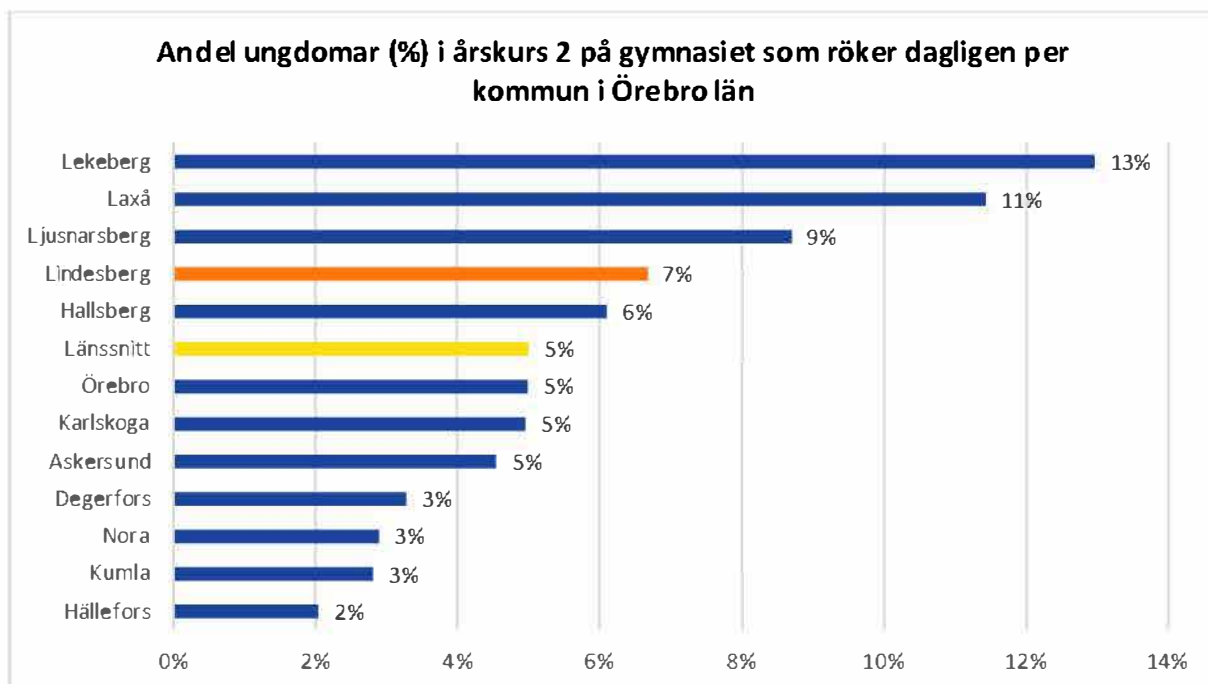
¹⁰⁵ National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 35. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.¹⁶⁶

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen högre i Lindesberg, 7 procent, i jämförelse med länsnittet om 5 procent, se Figur 36.

¹⁶⁶ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 36. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.¹⁰⁷

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I *Mål och budget 2022-2024* för Lindesbergs kommun saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

I barn- och utbildningsnämndens verksamhetsplan för läsåret 2022 till 2023 saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs att elevhälsan arbetar med generella främjande och förebyggande insatser samt utför hälsosamtal. Elevhälsan saknar behandlande uppdrag men stödjande insatser kan ges via skolkurator och remisser kan vid behov skrivas. En stor del av elevhälsans uppdrag går ut på att stötta den pedagogiska personalen samt rektor.

¹⁰⁷ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Via intervjuer framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa för barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

Dokumentet *Örebro läns kulturplan 2020–2023* uppges av företrädare för Lindesbergs kommun vara styrande dokument för kommunens kulturverksamhet. I dokumentet finns skrivet att ett mål är att stärka arbetet med kultur och hälsa i länet. Utgångspunkten är att alla barn ska ha möjligheter att ta del av kultur och själva skapa kultur på fritiden, i förskolan och i skolan.

I intervjuer med företrädare för kultur/fritid beskrivs utbudet som bestående av fritidsgårdar och kulturskola. Inom kulturskolan finns aktiviteter såsom dans, musik och teater.

Via intervjuer framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag eller utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa. Rörande utvecklingsbehov beskrivs kulturskolans avgifter som en hindrande faktor.

Socialtjänst

I *Verksamhetsplan 2023* för socialnämnden saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst beskrivs att verksamheten har en "insatskatalog" med insatser som riktar sig till olika målgrupper. Vid familjecentralen erbjuds exempelvis stöd till blivande och nyblivna föräldrar i föräldrarollen. Ett exempel är föräldrastödsprogrammet *Alla barn i centrum (ABC)*, som består av fyra gruppträffar under cirka två månader och syftar till att stärka familjerelationer samt stödja föräldrar i att hantera vardagssituationer.¹⁰⁸ Andra exempel är ett webbaserat stöd till tonårsföräldrar och stödgrupper till barn vars föräldrar har psykisk ohälsa eller missbruk.

¹⁰⁸ Alla Barn i Centrum – ABC, socialstyrelsen.se (Hämtad 2023-04-14)

Via intervjuer framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud för barns och ungas psykiska hälsa men behov uppfattas finnas av att för målgruppen bättre systematisera socialtjänstens utbud samt utöka verksamheten vid familjecentralen.

3.2.10. Ljusnarsbergs kommun

Om kommunen

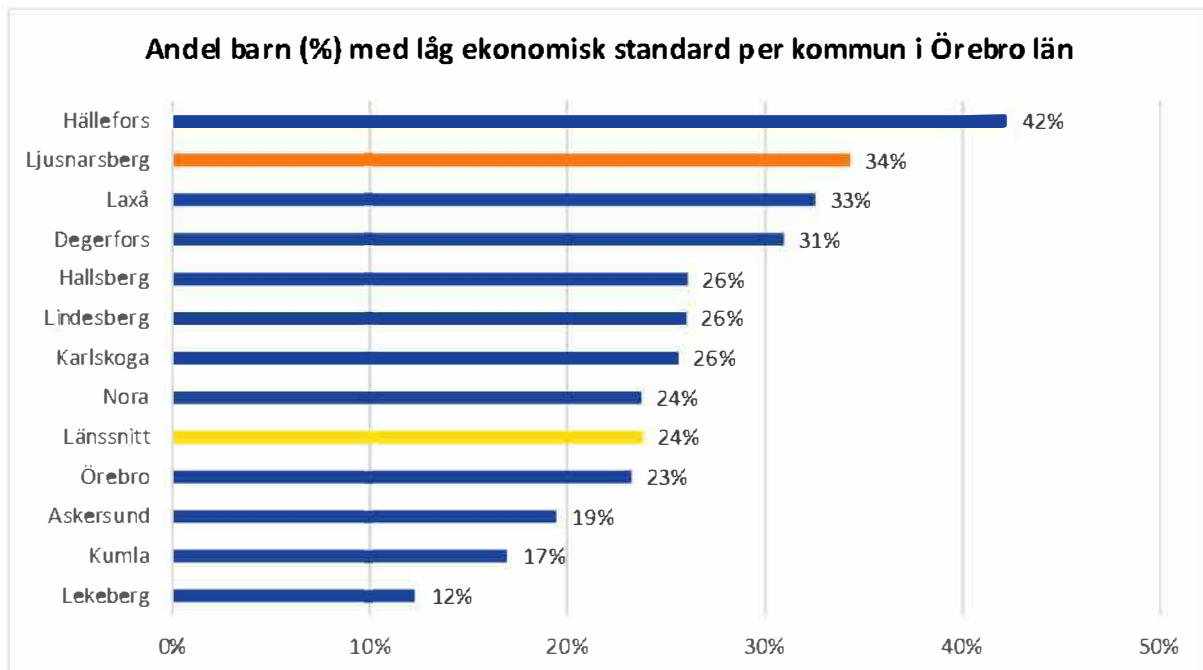
Ljusnarsbergs kommun tillhör den norra länsdelen av Örebro län och har 4 517 invånare.¹⁰⁹ Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 16 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av kommunstyrelsen. Kommunens vision är "en gemensam och långsiktig ambition att vara en bra boendekommun".

Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer med företrädare för kommunen beskrivs att det i kommunen finns utmaningar med möjlig påverkan på barns och ungas psykiska hälsa. Många föräldrar uppges ha låg utbildningsnivå och lägre inkomster och i kommunen finns många utlandsfödda föräldrar med svagare förankring i samhället. Problematisk skolfrånvaro beskrivs vara utbredd. Den mindre kommunstorleken uppfattas underlätta kontakter för och ge flexibilitet vid samverkan mellan de kommunala verksamheterna. Vidare uppfattas samarbetet med regionens omstartade första linje vård uppfattas fungera successivt bättre kring de barn och unga som behöver detta.

Intervjusvaren avseende de psykosociala förutsättningarna för kommunens barnfamiljer speglas i statistiken. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 34 procent i Ljusnarsberg, se Figur 37, vilket kan ställas i relation till länsnittet om 24 procent.

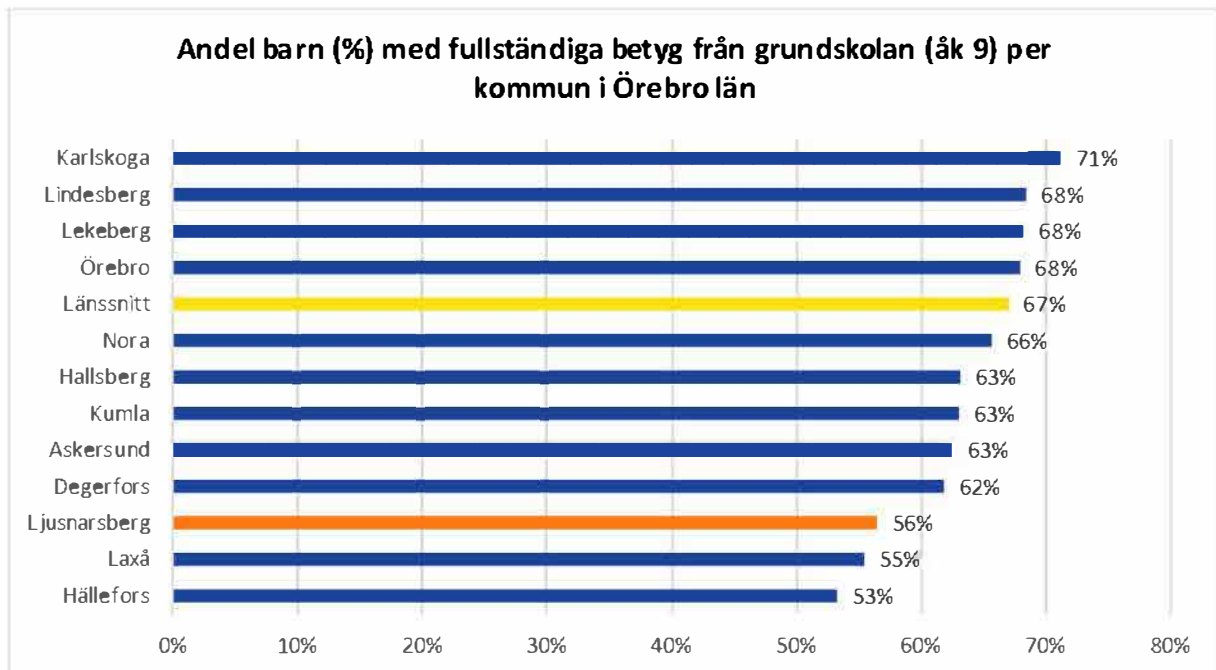
¹⁰⁹ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

Figur 37. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.^{11a}

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Ljusnarsberg 56 procent, se Figur 38. Det är en klart lägre andel i jämförelse med länsnittet som är 67 procent.

^{11a} Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

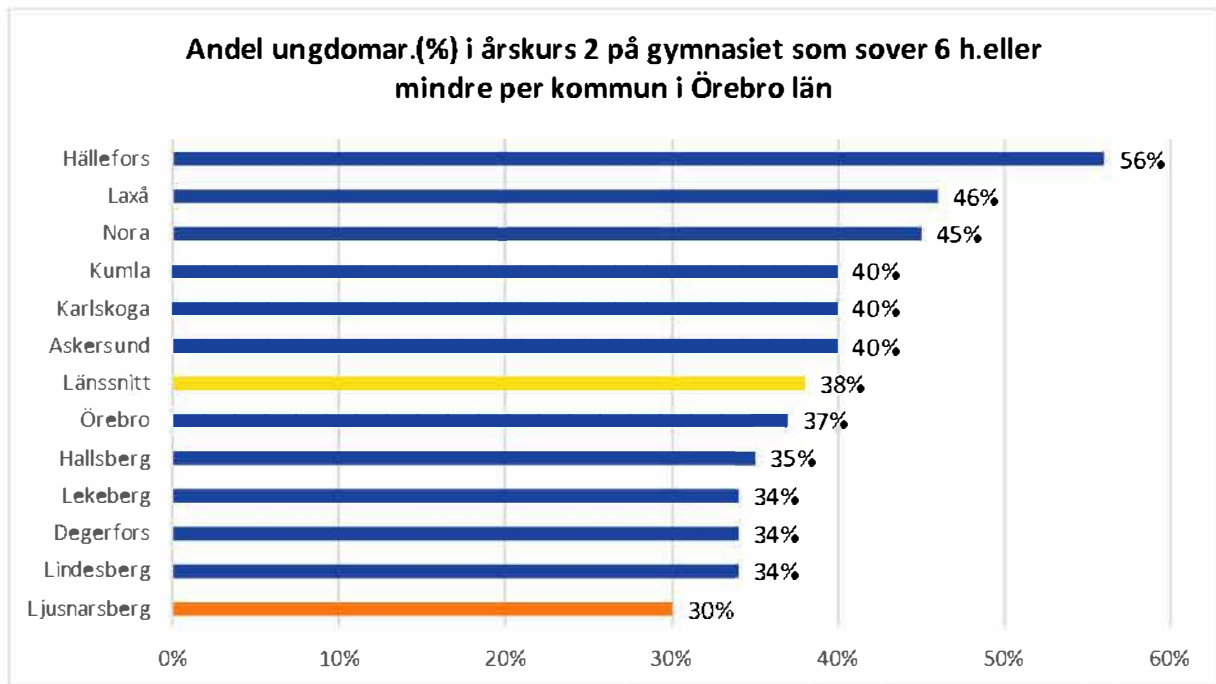

Figur 38. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.¹¹¹

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar¹¹² då 30 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 39.

¹¹¹ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

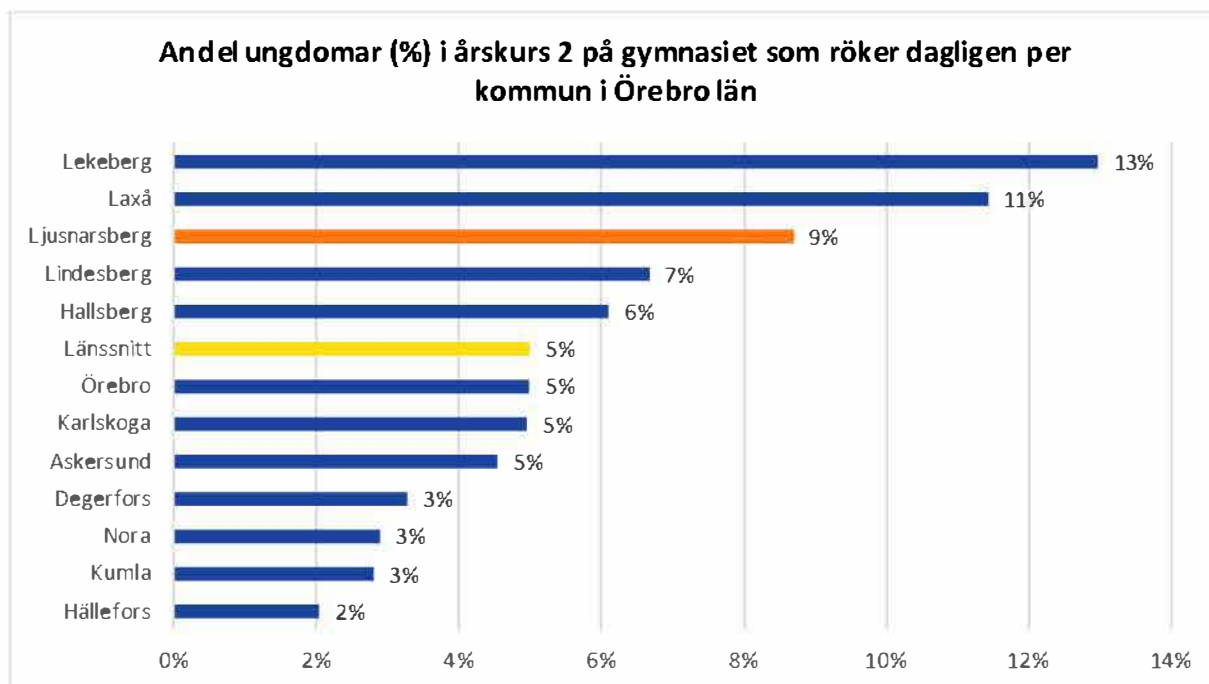
¹¹² National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 39. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.¹¹³

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen högre i Ljusnarsberg, 9 procent, i jämförelse med länssnittet om 5 procent, se Figur 40.

¹¹³ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 40. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.¹¹⁴

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I kommunens *Budget 2023 och plan 2024–2025* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

I *Verksamhetsplan 2023* för skola/elevhälsa saknas skrivningar kring uppdrag och utbud avseende barn och ungas psykiska hälsa. I *Skolplan 2020–2023* framkommer att kommunens bildningsverksamhet ska "arbeta aktivt med folkhälsofrågor och verka för en hälsobefrämjande livsstil". I verksamhetsberättelsen för elevhälsans medicinska insats för läsåret 2021–2022 redogörs för hälsofrämjande insatser som genomförts av skolsköterska under läsåret såsom besök i grundskoleklasser med fokus på kunskap och färdigheter för fysisk och psykisk hälsa.

¹¹⁴ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs ett utbud för barns och ungas psykiska hälsa bestående av hälsofrämjande och förebyggande arbete i klasserna samt individuella hälsosamtal. För de elever som kommer över en viss nivå av frånvaro görs riktade individuella insatser.

Behov uppfattas finnas av ett utökat utbud av föräldrakurser från socialtjänsten till föräldrar vars barn har särskilda behov men även generella utbildningar kring hur föräldern kan stötta sitt barn till en hälsofrämjande livsföring.

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

I bildningsverksamhetens *Verksamhetsplan 2023* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud avseende barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kultur/fritid beskrivs att kommunen tillhandahåller en variation av aktiviteter för en meningsfull fritid för barn och unga såsom kulturskola, fritidsgård, *Dans för hälsa* (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa) och bibliotek som bland annat har en läsgrupp för låg och mellanstadieelever. Det konstateras att ekonomin utgör hinder för vissa barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter.

I intervju framkommer på fråga inga behov av eller planer på förändring av uppdrag och utbud inom kultur och fritid avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Socialtjänst

I *Verksamhetsplan 2023 Sociala verksamheterna* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud avseende barns och ungas psykiska hälsa. På Ljusnarsbergs kommuns webbsida finns information om att socialtjänsten erbjuder föräldrastödsprogram såsom *Alla barn i centrum* (ABC) och *Föräldraskap i Sverige*. ABC består av fyra gruppträffar under cirka två månader och syftar till att stärka familjerelationer samt stödja föräldrar i att hantera vardagssituationer.¹¹⁵

¹¹⁵ Alla Barn i Centrum – ABC, socialstyrelsen.se (Hämtad 2023-04-14)

Föräldraskap i Sverige är ett program för utrikesfödda föräldrar med barn i åldrarna 0 till 18 år, som bland annat innehåller information om hur förskola, skola och vård fungerar i Sverige.

Socialtjänsten inom Ljusnarsbergs kommun har inte ställt upp på intervju och några intervjusvar kan således inte redovisas.

3.2.11. Nora kommun

Om kommunen

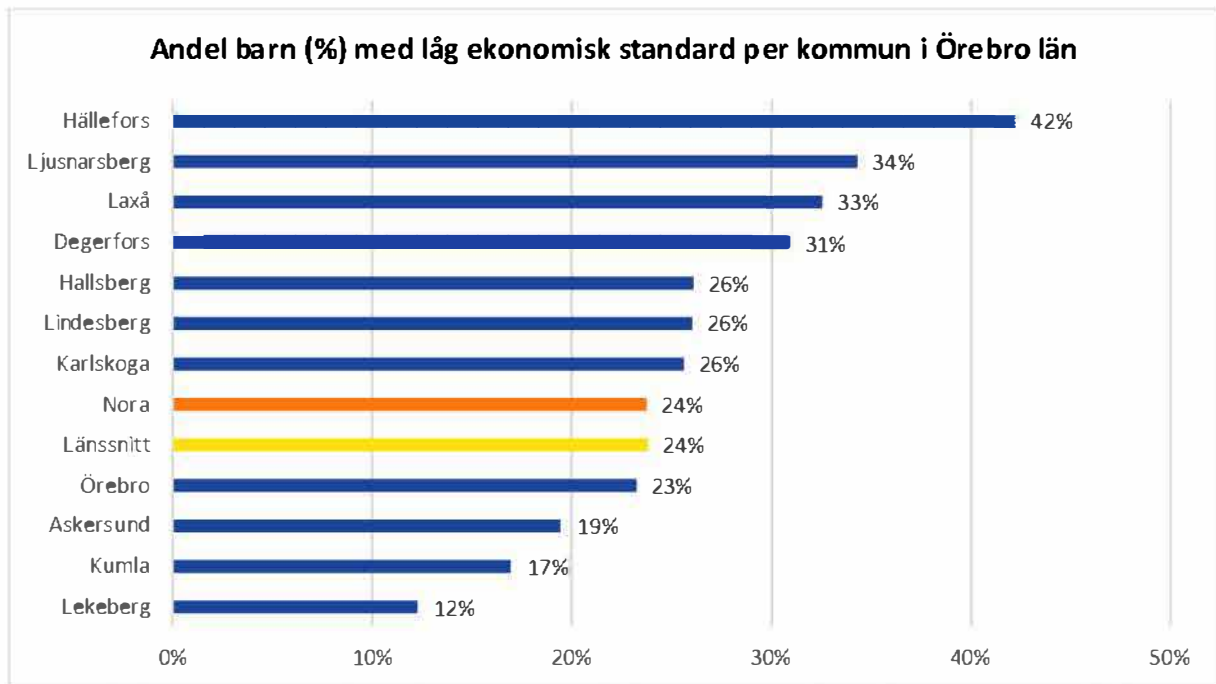
Nora kommun tillhör den norra länsdelen av Örebro län och har 10 701 invånare.¹¹⁶ Barn och ungdomar (0-17 år) utgör 20 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av bildningsnämnden, kultur och fritidsutskottet under kommunstyrelsen respektive socialnämnden. Kommunens vision är "Nora som regionens mest attraktiva boendekommun".

Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer med kommunföreträdare för Nora beskrivs kommunen som mindre med överlag goda socioekonomiska förutsättningar och gott samarbete mellan de kommunala verksamheter som arbetar mot barn och unga. Det upplevs finnas även andra för den psykiska hälsan främjande förutsättningar i kommunen via ett livaktigt och varierat föreningsliv för kultur och sport med högt deltagande och fritidsgårdar med många aktiviteter och besökare samt fältassistenter. Bristen på kollektivtrafik beskrivs som hindrande för tillgången till aktiviteter och mötesplatser för de barn och unga som bor utanför stadskärnan. Vidare uppfattas det hjälpsamt att regionen öppnat ett kontaktcenter vid psykisk ohälsa hos barn och unga som positivt men att bristen på tillgång till specialistvård för denna målgrupp fortsatt är en försvårande faktor.

Enligt statistik utgör andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard 24 procent i Nora, se Figur 41, vilket motsvarar länsnittet.

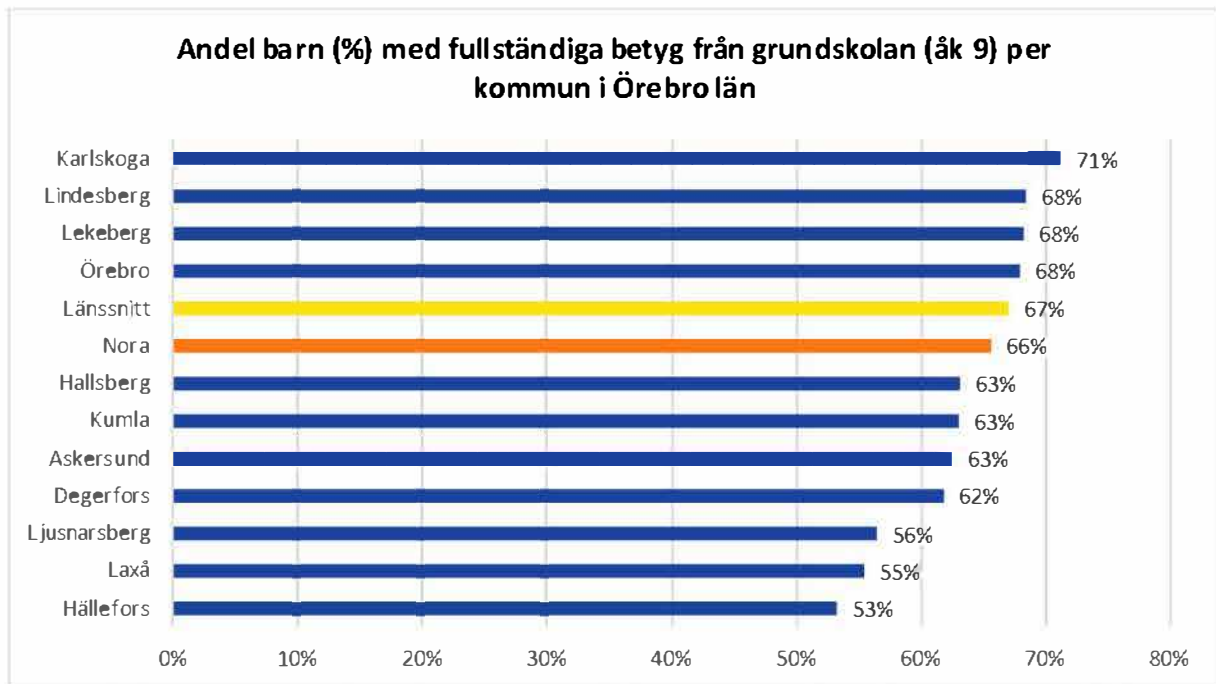
¹¹⁶ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

Figur 41. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.¹¹⁷

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Nora 66 procent, se Figur 42. Det är en marginellt lägre andel i jämförelse med länsnittet som är 67 procent.

¹¹⁷ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

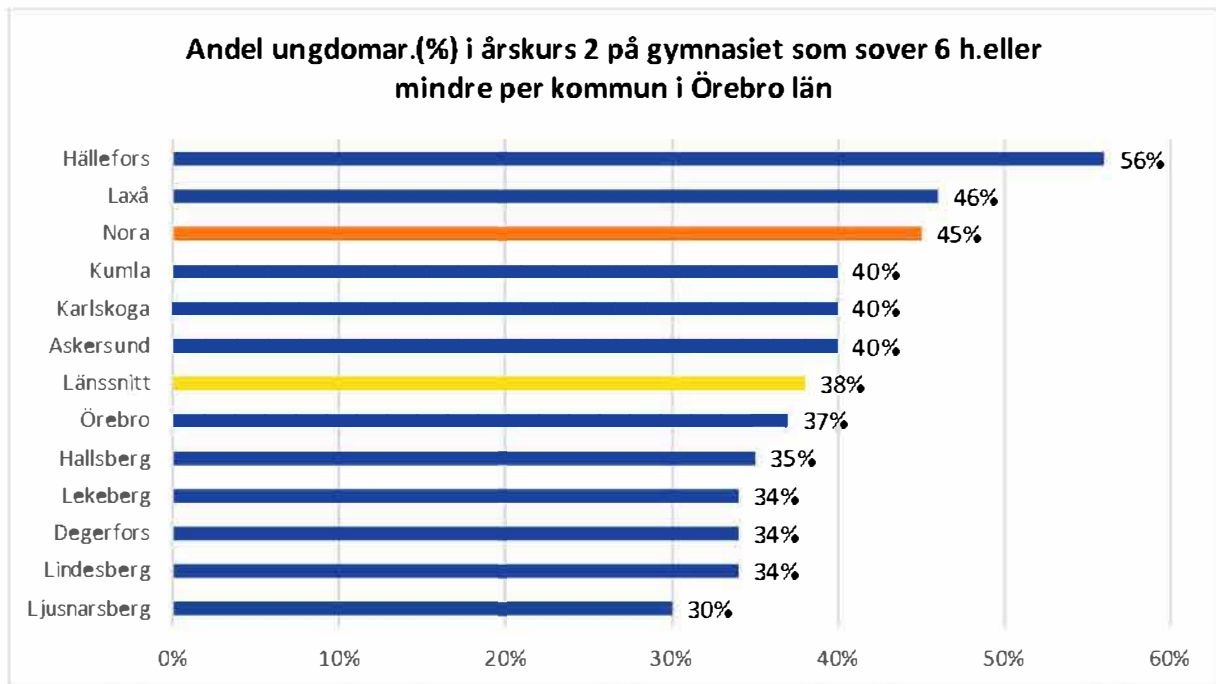

Figur 42. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.¹¹⁸

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar¹¹⁹ då 45 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 43.

¹¹⁸ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

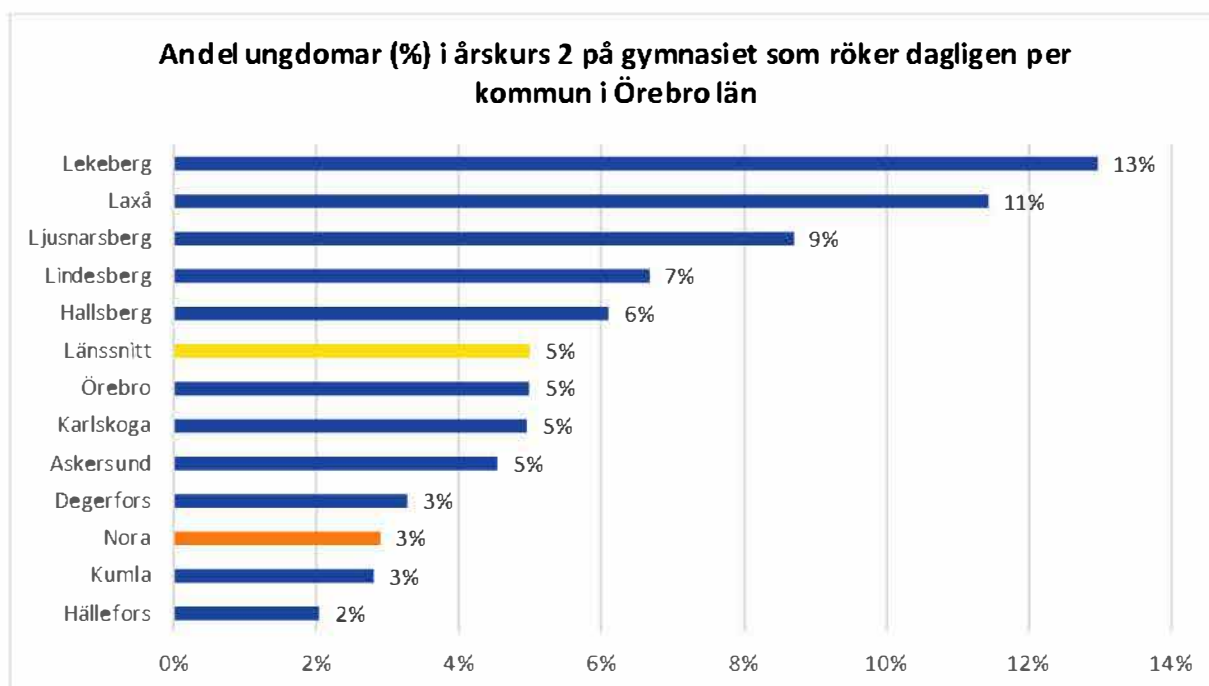
¹¹⁹ National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 43. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.^{12a}

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är andelen som röker dagligen i Nora 3 procent vilket kan jämföras mot länsnittet om 5 procent, se Figur 44.

^{12a} Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 44. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.¹²¹

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I kommunens *Budget 2022 Planeringsåren 2023 2024* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

Skola/elevhälsa

Företrädare för kommunens skola/elevhälsa uppger att området saknar en gemensam verksamhetsplan.

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs att utbudet avseende barns och ungas psykiska hälsa främst bör utgöras av hälsofrämjande och förebyggande insatser på grupp- och organisationsnivå men att det snarare består av åtgärdande insatser på individnivå. Intervjupersonen konstaterar att fokus hamnat på den psykiska ohälsan istället för hälsa och de friskfaktorer som finns och kan byggas vidare på. Uppskattade insatser som nämns är *Dans*

¹²¹ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

för hälsa (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa) respektive *Röda tråden*, som är lektioner för alla elever i Nora kommun från förskoleklass till och med årskurs nio inom områdena samtycke, sexualitet, relationer samt etik och moral.

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa. Rörande behov beskrivs att det vore intressant med en förebyggande enhet inom kommunen där alla insatser kring psykisk hälsa kunde samlas på ett överskådligt och lättillgängligt vis.

Kultur/fritid

Företrädare för kommunens kultur och fritidsverksamhet uppger att området saknar gemensam verksamhetsplan. I dokumentet *Idrottspolitiskt program* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med representant för kultur/fritid beskrivs ett utbud bestående av fritidsgård, kulturskola, bibliotek med aktiviteter efter skoltid, fritidsbank, *Dans för hälsa* (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa), kommunal teknikskola samt gratis lovaktiviteter.

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa. Behov beskrivs finnas av en gemensam plan för kultur och fritidsområdet avseende insatser för barns och ungas psykiska hälsa. Vidare tas behov upp av ett stärkt föreningsliv på kultursidan.

Socialtjänst

I *Enhetsplan 2022 IFO* saknas skrivningar kring uppdrag och utbud med fokus på barns och ungas psykiska hälsa.

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst beskrivs att deras uppdrag avseende barns och ungas psykiska hälsa främst rör stöttning av föräldrar. Det beskrivs att detta uppdrag delas med skola/elevhälsa, fritidsgårdar och folkhälsoteam. Socialtjänstens insatser består av bredare förebyggande insatser samt insatser på individnivå som delvis utförs i samverkan men även på gruppnivå. Exempel på breddinsatser är föräldrastödsprogram såsom *Alla barn i centrum* (ABC) och föräldraföreläsningar. ABC består av fyra gruppträffar under cirka två månader och syftar till att stärka familjerelationer samt stödja föräldrar i att hantera

vardagssituationer.¹²² På individnivå ges föräldrastöd/familjebehandling och även individuellt samtalsstöd till ungdomar och vid behov remitteras till barn och ungdomspsykiatri. Kommunens familjecentral har hållit stängt sedan covid 19 pandemin men planeras startas upp igen. Tillsammans med polisen, skola, fritidsgård, vuxenlärandeenheten, Samhällsbyggnad Bergslagen och folkhälsoteamet finns ett samarbete som syftar till att öka ungdomars trygghet.

I intervju framkommer på fråga inga planer på förändring av uppdrag och utbud för barns och ungas psykiska hälsa men behov finns av stärkt tillgång till hälso och sjukvård vid barns och ungas psykiska hälsa.

3.2.12. Örebro kommun

Om kommunen

Örebro kommun har 156 987 invånare.¹²³ Barn och ungdomar (0 17 år) utgör 21 procent av kommunens befolkning. De kommunala verksamheter som ansvarar för skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst styrs av förskolenämnden, grundskolenämnden samt gymnasie och arbetsmarknadsnämnden, kultur och fritidsnämnden och socialnämnden. Kommunens vision är "Skandinaviens mest attraktiva medelstora stad".

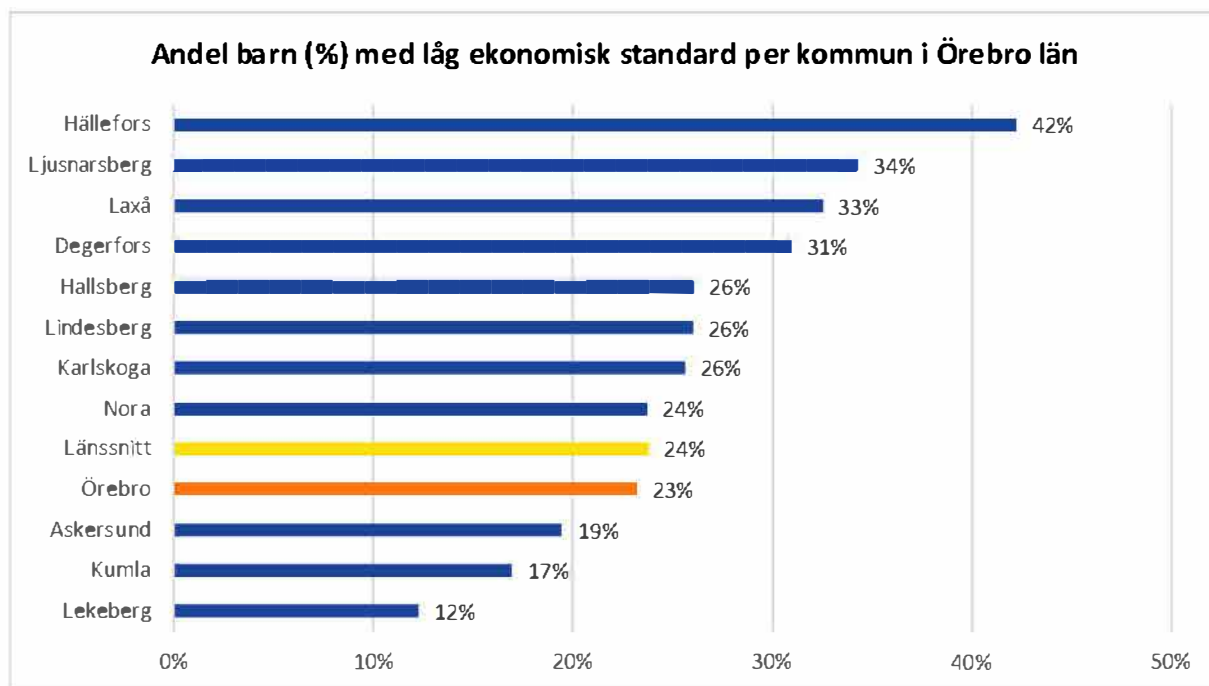
Förutsättningar i kommunen för barns och ungas psykiska hälsa

I intervjuer med företrädare för kommunen beskrivs faktorer som bedöms påverka förutsättningarna för barns och ungas psykiska hälsa i kommunen. En faktor som uppfattas främja den psykiska hälsan är ett brett utbud av fritidsaktiviteter och stöd till familjer vid behov. Den större kommunstorleken uppfattas i vissa fall försvåra samverkansarbetet mellan de olika kommunala verksamheterna. Exempelvis finns en utmaning för socialtjänsten att tillhandahålla en jämlik närvaro i alla kommunens skolor. En faktor som utgör hinder för den psykiska hälsan hos kommunens barn och unga är socioekonomiska skillnader inom kommunen.

¹²² Alla Barn i Centrum – ABC, socialstyrelsen.se (Hämtad 2023-04-14)

¹²³ Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022

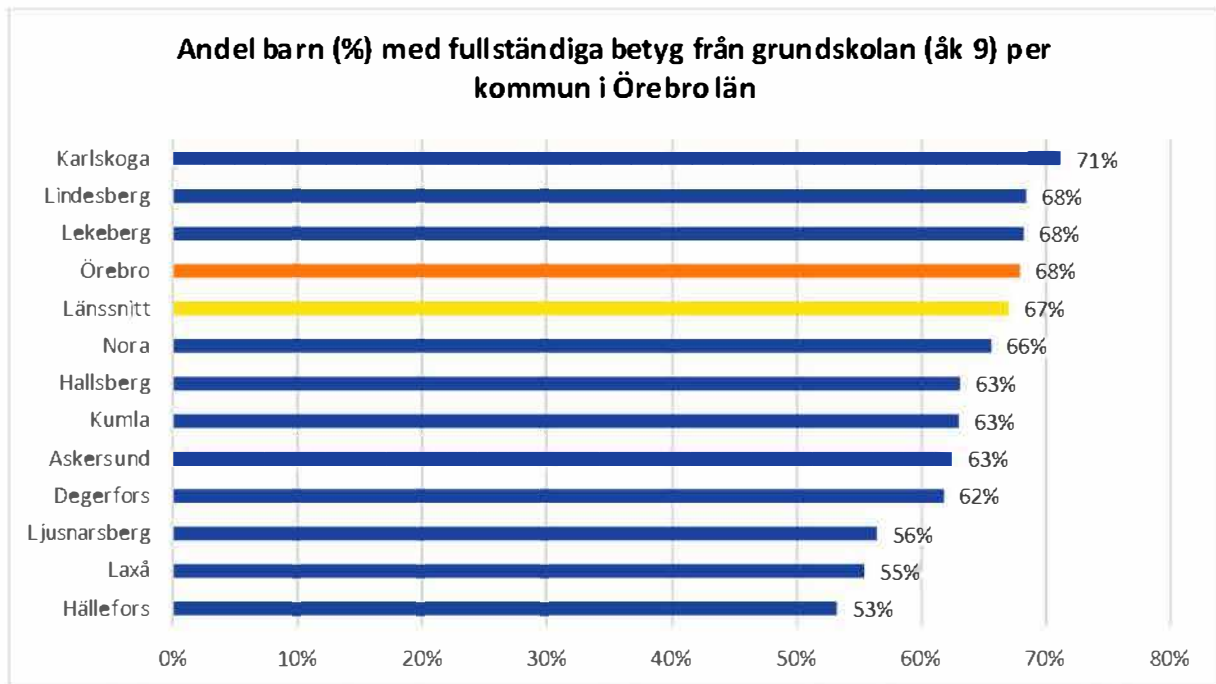
Intervjusvaren avseende de psykosociala förutsättningarna i kommunens barnfamiljer styrks av statistik. Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard utgör 23 procent i Örebro, se Figur 45, vilket kan ställas i relation till länssnittet om 24 procent.

Figur 45. Andel barn med låg ekonomisk standard per kommun i Örebro län.¹²⁴

Andelen unga som går ut grundskolan med fullständiga betyg är för Örebro 68 procent, se Figur 46. Det är en marginellt högre andel i jämförelse med länssnittet som är 67 procent.

¹²⁴ Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019

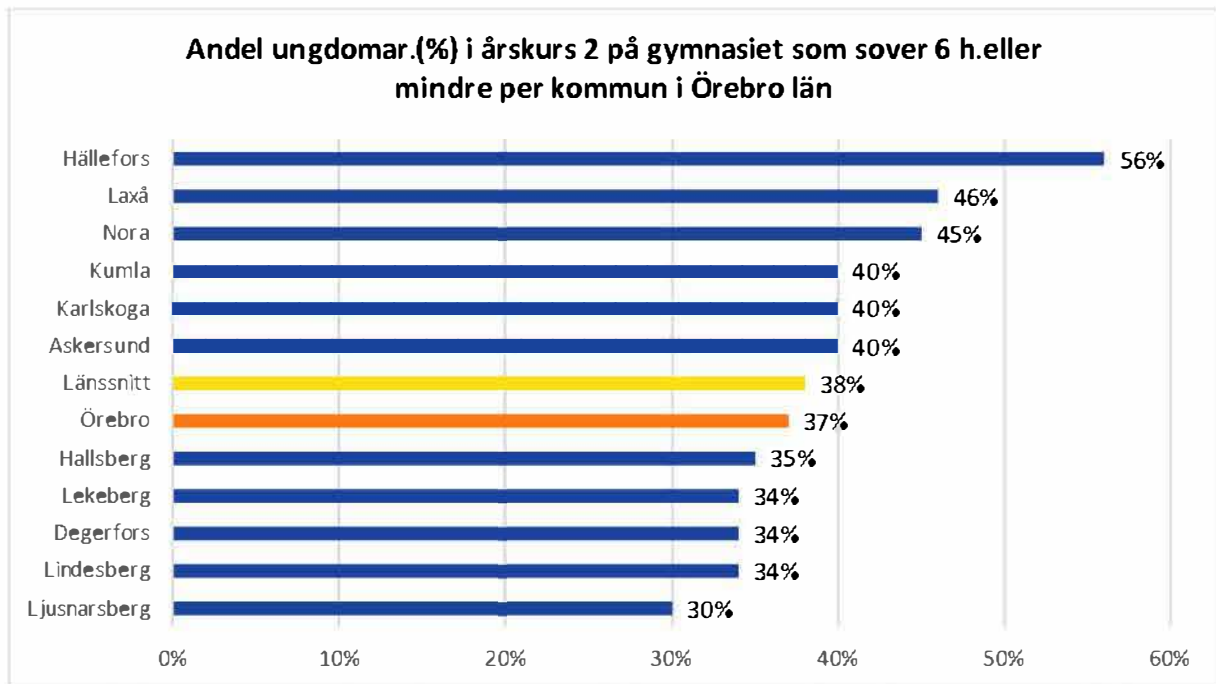

Figur 46. Andel barn med fullständiga betyg från grundskolan (åk 9) per kommun i Örebro län.¹²⁵

En hög andel ungdomar i gymnasiets årskurs 2 i kommunen sover mindre än den rekommenderade sovtiden om åtta till tio timmar¹²⁶ då 37 procent sover färre än sex timmar per natt, se Figur 47.

¹²⁵ Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9

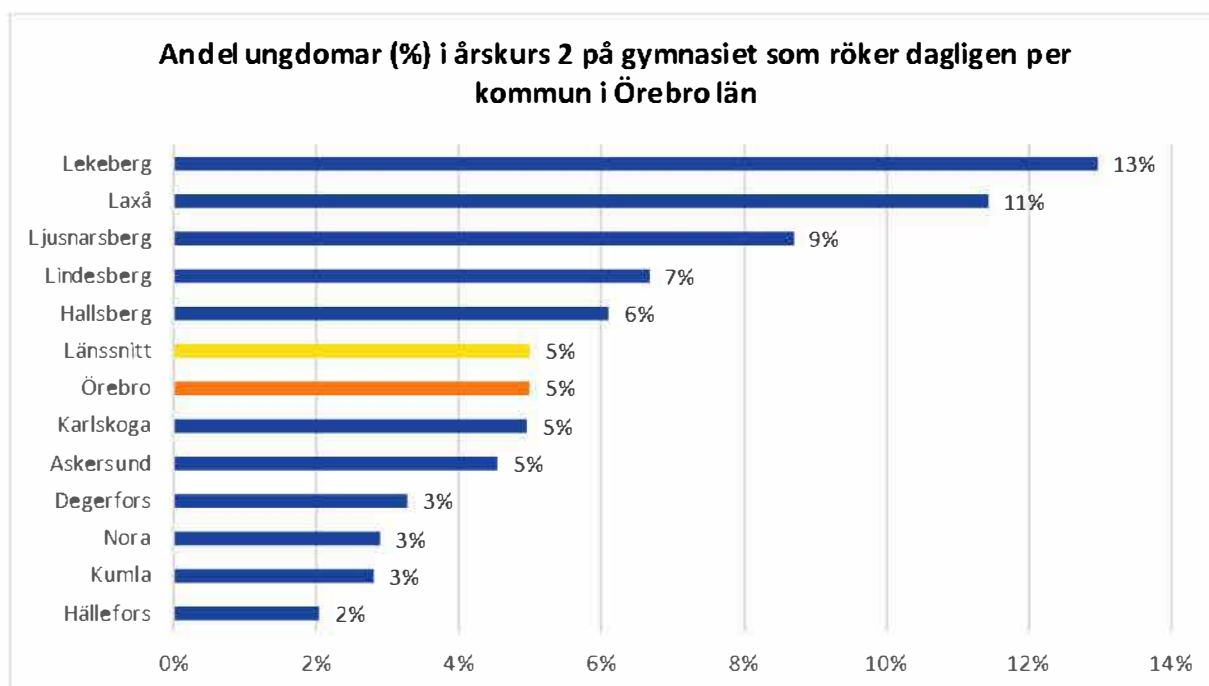
¹²⁶ National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health. 2015

Figur 47. Andel ungdomar (%) i årskurs 2 på gymnasiet som på vardagar sover 6 h eller mindre per kommun i Örebro län.¹²⁷

Gällande rökning bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 motsvarar andelen som röker dagligen i Örebro länssnittet om 5 procent, se Figur 48.

¹²⁷ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

Figur 48. Andel ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som röker dagligen per kommun i Örebro län.¹²⁸

Uppdrag och utbud inom kommunens skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa

I kommunens *Övergripande strategier och budget för 2023 med plan för 2024-2026* finns flera strategiska mål för Örebro kommun varav ett är att förebygga psykisk ohälsa.

Skola/elevhälsa

I dokumentet *Riktlinjer för barn och elevhälsan i Örebro kommun* beskrivs att samverkan avseende barns och elevers hälsa ska bedrivas av barnhälsan i förskolan och elevhälsan i grundskolan. I dokumentet finns skrivningar om hälsofrämjande arbete som sker genom trygghetsarbete, främjande av närvaro i skolan samt genom undervisning om goda och hälsofrämjande levnadsvanor och betydelsen av fysisk aktivitet. För barnhälsan beskrivs att det i deras uppdrag ingår att arbeta med förebyggande insatser för att främja en god psykisk hälsa bland barn. En metod som uppges användas av flertalet förskolor i kommunen är *Vägledande samspel (ICDP)*, som är ett förhållningssätt i mötet mellan barn och vuxna med målet att utveckla positiva relationer. Avseende elevhälsans uppdrag beskrivs att detta

¹²⁸ Liv & hälsa ung 2020, Örebro län

innefattar att främja elevers hälsa, förebygga ohälsa och bidra till att skapa miljöer som främjar hälsa. Det framkommer vidare att barn och elevhälsan samverkar med andra parter inom kommunen kring det hälsofrämjande och förebyggande arbetet i syfte att främja barns och ungas psykiska hälsa. I dokumentet *Handlingsplan för likvärdig skola 2022 2027* finns en skrivning om att minska andelen elever med hög frånvaro samt mål om att utveckla en samordnad och likvärdig elevhälsa.

I intervju med företrädare för skola/elevhälsa beskrivs att elevhälsan arbetar med generella främjande och förebyggande insatser. Exempel på insatser som ges och arbete som pågår är pilotprojektet *Youth aware of mental health (YAM)*, som drivits i mindre skala och syftar till att stärka deltagande elevers kunskap kring och färdigheter för en god psykisk hälsa, att säkerställa tillgången på psykologer inom elevhälsan samt utbildning kring sömn för gymnasieelever. Därutöver finns ett pågående projekt med syfte att stärka samverkan mellan olika aktörer i kommunen.

I intervju framkommer på fråga behov av en mer strategisk samverkan mellan olika aktörer, men det finns inga planer på förändring av uppdrag och utbud inom skola/elevhälsa avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Kultur/fritid

I *Kulturpolitiskt program* respektive *Idrottspolitiskt program* för Örebro kommuns kulturnämnd saknas skrivningar kring barn och ungas psykiska hälsa.

I intervju med en av kommunens folkhälsostateger utifrån ett kultur och fritidsperspektiv beskrivs att kommunen tillhandahåller ett stort utbud av aktiviteter för en meningsfull fritid för barn och unga såsom idrottsföreningar, fritidsgårdar och *Dans för hälsa* (kravlös dans med fokus på rörelseglädje och social gemenskap som syftar till att stärka ungas psykiska hälsa). I samverkan med regionen drivs olika projekt för att främja hälsa såsom rörelsegrupper för barn och unga med obesitas.

I intervju framkommer på fråga inga behov eller planer på förändring av uppdrag och utbud inom kultur/fritid avseende barns och ungas psykiska hälsa.

Socialtjänst

Socialnämndens *Verksamhetsplan med budget 2022* utgår från kommunfullmäktiges mål och belyser flera faktorer som påverkar barn och ungas psykiska hälsa. Barn som upplever våld har större risk för psykisk ohälsa samt gränsöverskridande beteende och större våldskapital senare i livet. Socialnämnden arbetar på flera sätt för att förebygga våld i nära relation. Utifrån

målet "Alla barn har rätt till bra boendemiljöer och att inte leva i ekonomisk utsatthet" arbetar nämnden med att utveckla verksamheten för kontrakterade jourhem och reguljära familjehem. Därutöver ska nämnden utreda och implementera förstärkt familjehemsvård i kommunal regi. Socialnämnden arbetar även främjande och förebyggande med grupper och individer för att motverka skadligt bruk och beroende av narkotika. Under 2021 utökades Fältgruppens verksamhet som en del i regeringens satsning på sociala insatser för barn och unga i utsatta områden. Vidare arbetar socialnämnden och dess verksamheter för att utveckla samverkan med skolan och andra verksamheter för att möjliggöra stöd till barn och ungdomar. På individnivå bidrar nämnden till med möjligheter till stöd och behandling utifrån barn och ungas behov, där ett av de viktigaste syftena är att bidra till måluppfyllelse i skolan.¹²⁹

I intervju med företrädare för kommunens socialtjänst lyfts betydelsen av att arbeta förebyggande med framförallt yngre barn för att tidigt kunna tillhandahålla insatser vid behov. Vid familjecentralen erbjuds exempelvis stöd till nyblivna föräldrar i föräldrarollen samt information om socialtjänstens uppdrag och möjliga insatser vid öppna förskolor. Samverkan med skolan beskrivs som betydelsefull för det förebyggande arbetet.

I intervju framkommer på fråga ett pågående arbete med att förändra arbetssättet för att anpassa uppdraget till den nya sociallagstiftningen, vilket bland annat innebär ett mer förebyggande arbete, ökad tillgänglighet och ett större utbud av insatser.

¹²⁹ Verksamhetsplan med budget 2022, Socialnämnden Örebro kommun

3.3. Vilka kunskapsbaserade insatser kan erbjudas via skola/elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst för främjande av barns och ungas psykiska hälsa?

3.3.1. Inledning

Psykisk ohälsa hos barn och unga medför en ökad risk för socialt såväl som ekonomiskt utanförskap i vuxna ålder, vilket medför kostnader både för individen och samhället. Forskare vid Uppsala Universitet har mot bakgrund av detta tagit fram en samhällsekonomisk modell och ett webbaserat beräkningsverktyg som möjliggör en prognos av det ekonomiska värdet av förebyggande insatser. Modellen bygger på evidens kring förebyggande insatser, koppling mellan riskfaktorer hos barn och negativa utfall i vuxen ålder samt monetär värdering av dessa. Syftet med modellen är att ge beslutsfattare möjlighet att beräkna de nutida och framtida potentiella vinster genom att investera i förebyggande insatser idag.¹³⁰

Det finns i riket flera goda exempel på insatser som kan främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa hos barn och unga. Några exempel på insatser är föräldrastödsprogram¹³¹, att på olika sätt säkerställa barns deltagande i förskoleverksamhet^{132,133}, lyfta elevhälsans roll i en hälsofrämjande skolutveckling¹³⁴, skapa förutsättningar för en aktiv fritid^{135, 136} samt genom att verka för en förbättrad socioekonomi hos barnfamiljer.^{137,138}

Detaljerad information kring hälsofrämjande insatser i familj/hem, förskola, skola och livsföring beskrivs i de efterföljande texterna.

¹³⁰ Att sätta värde på tidiga insatser för barn och unga Ett evidensbaserat beslutstöd för sociala investeringar, Socialmedicinsk tidskrift 5 och 6/2020.

¹³¹ Att främja barn och ungas psykiska hälsa Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

¹³² Projekt ska få fler barn till förskolan och fler utrikesfödda kvinnor att lära sig svenska, sigtuna.se 2022.03-29 (Hämtad 2023-04-14)

¹³³ Slutrapport och utvärdering av projektet Det tidiga livet - i samverkan för barn och familj, Förskoleförvaltningen 2021

¹³⁴ Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

¹³⁵ 5 insatser som kan bryta ohälsotrenden hos unga, Läkartidningen 40/2022

¹³⁶ Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

¹³⁷ Ny modell ska hjälpa barnfamiljer med vardagsekonomi, Harnosand.se 2022-22-23 (Hämtad 2023-04-14)

¹³⁸ Projekt ska få fler barn till förskolan och fler utrikesfödda kvinnor att lära sig svenska, sigtuna.se 2022.03-29 (Hämtad 2023-04-14)

3.3.2. Anknytning och familjerelationer

Anknytning mellan förälder, barn och goda relationer inom familjen främjar barn och ungas psykiska hälsa.

Föräldrastödsprogram syftar till att skapa en god och nära anknytning mellan barn och föräldrar. Programmen har i stor utsträckning skapats baserat på efterfrågan från föräldrar kring att träffa andra i liknande situationer. I Sverige finns flera olika program som riktar sig till föräldrar med barn i varierande åldrar. Föräldrastödprogram erbjuds på kommunalnivå och kan bestå av riktade eller generella insatser, såväl i grupp som individuellt.¹³⁹ Insatser som fokuserar på att stärka föräldrars lyhördhet har även bidragit till att stärka barn och ungas psykiska hälsa. Studien *Will it Work as Well on Zoom* antyder att det inte finns några väsentliga skillnader mellan resultat som uppnås av föräldrargrupper som genomförs digitalt eller fysiskt.¹⁴⁰

Två exempel på föräldrastödprogram i Sverige är *Alla Barn i Centrum (ABC)* och *Community Parent Education (COPE)*. ABC syftar till att stärka familjerelationer samt stödja föräldrar i att hantera vardagssituationer och består av fyra gruppträffar under cirka två månader.¹⁴¹ COPE syftar till att ge föräldrar specifika verktyg för att förstå och hantera barns beteende samt utveckla ett stödjande nätverk bland föräldrar. Genomförd ABC ger positiva effekter på föräldrarnas upplevelse av barns hälsa och utveckling samt upplevd föräldrakompetens¹⁴², vilket är faktorer som främjar den psykiska hälsan hos barn och unga. Det övergripande målet med COPE är att öka föräldrars förmåga att hantera vardagssituationer, förebygga konflikter samt minimera risken för att barn utvecklar allvarigare beteendeproblematik på sikt.¹⁴³ Uppföljningar och utvärderingar som har genomförts av COPE indikerar att barns beteendeproblematik har minskat, föräldrar slutar reagera negativt på barns beteende samt att föräldrars stress har minskat.¹⁴⁴ Effekterna av COPE resulterar i att barn och ungas hälsa kan främjas.

¹³⁹ Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

¹⁴⁰ Will it Work as Well on Zoom, M. Van Leuven, M. Lalouni, M. Forster, 2022.

¹⁴¹ Alla Barn i Centrum – ABC, socialstyrelsen.se (Hämtad 2023-04-14)

¹⁴² Effectiveness of a universal health-promoting parenting program: a randomized waitlist-controlled trial of All Children in Focus, M. Ulfsson, P. Enebrink, L. Lindberg, BMC Public Health 2014

¹⁴³ COPE (Community Parent Education), socialstyrelsen.se (Hämtad 2023-04-14)

¹⁴⁴ Community Parent Education Program (COPE) - mfof.se (Hämtad 2023-04-14)

3.3.3. Familjens ekonomi

Forskningsprojektet *Healthier Wealthier Families (HWF)* som leds av en forskningsgrupp vid Uppsala universitet fokuserar på barn i ekonomiskt utsatta familjer.¹⁴⁵ Syftet är via ett förebyggande arbetssätt minimera antalet familjer som lever med ekonomiska svårigheter genom att sjuksköterskor på barnavårdscentralen ställer frågor om ekonomi till besökande föräldrar/vårdnadshavare. Därmed blir det ett bredare spann av frågeställningar och det tidigare mötet som enbart fokuserat på barnets hälsa och utveckling inkluderar numera familjens ekonomiska situation. Genom HWF kan familjen/vårdnadshavare få kontakt med en kostnadsfri budget och skuldrådgivare i sin hemkommun.

En kommun som är delaktiga i forskningsprojektet är Härnösands kommun. Härnösand har implementerat projektet för att upprätta kontakt med barnfamiljer i tidigare skeden för att vara behjälpliga med rådgivning och stöd innan det är försent. Effekter som Härnösands kommun har uppnått av implementering av det nya arbetssättet har varit att fler familjer fångats upp via barnavårdscentralen och fått kontakt och rådgivning. Elin Hansson Löow, budget och skuldrådgivare på Härnösands kommun, uppger att sedan arbetssättet förankrats i kommunen har fler möten bokats med familjer som behöver stöd och rådgivning.¹⁴⁶ Medvetenheten hos familjer ökar därmed gällande vilka möjligheter som finns avseende finansiell rådgivning i sin kommun.

3.3.4. Deltagande i förskola

Öppna förskolan har stor potential avseende att fungera som en introduktion till den ordinarie förskolan. I Malmö stads förskoleförvaltnings besöksenkät från 2019 framgår att 99 procent av de vårdnadshavare som besökte öppna förskolan också hade planerat att ansöka om plats eller redan stod i kö till ordinarie förskola för sitt barns räkning. Förskoleförvaltningen bedrev mellan september 2019 och december 2020 projektet *Det tidiga livet – I samverkan för barn och familj*. Projektet syftade till att undersöka och utveckla strategier för att tillgängliggöra de öppna förskolorna för fler invånare i socioekonomiskt utsatta områden. Projektet inriktades särskilt på asylsökande, nyanlända samt utrikesfödda som levt flera år i Sverige eftersom dessa grupper är underrepresenterade på öppna förskolan.

¹⁴⁵ Healthier Wealthier Families (HWF) Uppsala universitet, pubcare.uu.se, (Hämtad 2023-04-14)

¹⁴⁶ Ny modell ska hjälpa barnfamiljer med vardagsekonomi, Harnosand.se 2022-22-23 (Hämtad 2023-04-14)

Flerspråkiga familjelotsar har anlåtats för att stärka språk och kulturkompetensen på de öppna förskolorna. Lotsarna har varit en viktig del i det pedagogiska arbetet och dessutom utgjort en trygghet för föräldrar genom vetskapen att någon talar deras eget språk. Möjligheten för utrikesfödda barn att tidigt få utveckla sina kunskaper i det svenska språket är av stor vikt eftersom det i sin tur underlättar inläringen i både svenska och andra ämnen. För vissa familjer är öppna förskolan den enda kontakten med det svenska språket och stort fokus läggs på språkutvecklande pedagogiska aktiviteter i form av att exempelvis läsa och sjunga på olika språk med hjälp av föräldrarna och lotsarna.

Familjelotsarna har även arbetat med uppsökande verksamhet på exempelvis barnavårdscentraler och genom att informera om öppna förskolan i gruppverksamheter och föreningar. På grund av covid 19 pandemin anordnade flera av de öppna förskolorna aktiviteter utomhus, vilket medförde att verksamheten synliggjordes samt underlättade lotsarnas uppsökande arbete i närområdet. Som en del i det uppsökande arbetet startades även en mobil öppen förskola, även den utomhus i en park. Merparten av lotsarnas arbete med att informera om och bjuda in till öppna förskolor skedde i samband med de olika utomhusverksamheterna.

Utöver de insatser som riktar sig till barnen har arbetet i projektet också fokuserat på att inkludera barnens föräldrar i samhället. Exempel på detta är språkträning i svenska för föräldralediga samt stöd och information om exempelvis ansökan om förskoleplats, arbete och myndighetskontakter. Denna kunskap bidrar både till föräldrarnas egen utveckling och försörjning samt förbättrar deras möjligheter att verka i sin föräldraroll och vara ett stöd i barnets fortsatta utveckling¹⁴⁷.

3.3.5. Genomgången grundskola

Skolrelaterade insatser inom ett flertal områden har visats kunna främja barn och ungas psykiska hälsa.

Socialt och emotionellt lärande (SEL) är en samlad benämning för metoder som syftar till att öka den sociala och emotionella kompetensen hos barn. *SEL* innehåller värderingsövningar inom olika teman som "att hantera sina känslor" och "förmåga att skapa långvariga relationer"

¹⁴⁷ Slutrapport och utvärdering av projektet Det tidiga livet - i samverkan för barn och familj, Förskoleförvaltningen 2021

Utöver att öka den sociala och emotionella kompetensen hos barn finns flera andra positiva effekter av *SEL metoden*; minskat aggressivt beteende samt bättre självkänsla och självförtroende. *Social och emotionell träning (SET)* är ett manualbaserat program som bygger på forskning om SEL och är en vidareutveckling av *Promoting Alternative Thinking Strategies (PATHS)*. *SET programmet* bidrar till ett ökat psykiskt välbefinnande hos barn och unga i skolan, bland annat genom förbättring av relationer till andra, minskat aggressivt beteende samt minskad förekomst av oro och ångest¹⁴⁸. Utöver *SEL* och *SET* finns flera olika skolprogram som syftar till att förebygga depression och ångest hos barn. Merparten av programmen bygger på kognitiva och beteendevetenskapliga teorier samt teorier kring socioemotionellt lärande. *Coping with Stress (CWS)*, *FRIENDS* och program baserade på *Penn Resilience program (PRP)* kan minska självskattade symptom på depression och ångest (ångest avser *FRIENDS*).¹⁴⁹

Trygghet i skolan är en förutsättning för barns förmåga att utvecklas och tillgodogöra sig undervisningen. Ett negativt skolklimat påverkar risken för framtida beteendeproblem vilket i sin tur kan leda till ökad risk för skolmisslyckanden eller allvarigare former av psykisk ohälsa.¹⁵⁰ Att vara utsatt för mobbing är den aspekt i skolan som är mest förknippad med negativa effekter på barns hälsa. Systematiska anti mobbingprogram utgör effektiva metoder för att minska mobbing, genom insatser i form av exempelvis ökad tillsyn på skolgårdar och klassrumsregler.¹⁵¹ Med skolklimatets betydelse för den psykosociala hälsan i beaktande är det av stor betydelse att säkerställa en god arbetsmiljö för att skapa trygghet och studiero i skolan.¹⁵² Elevhälsan, vars uppdrag är att bidra till att främja lärande, utveckling och hälsa hos eleverna, är en viktig strukturell insats i detta arbete. Elevhälsan kan med fördel integreras i skolans övriga arbete, för att på så sätt kunna bidra med exempelvis kunskap avseende arbetsmiljöfrågor samt upptäcka barn som behöver särskilda stödinsatser.¹⁵³

Läxhjälp är en insats som kan bidra till att en större andel elever går ut grundskolan med gymnasiebehörighet. Med läxhjälp avses studiestöd i allt typ av skolarbete utanför skoltid; exempelvis specifika uppgifter, studera inför ett prov eller förbereda en muntlig presentation. Läxhjälpen syftar till att ge eleverna "praktiska förutsättningar för studier", "stöd i det löpande skolarbetet" samt "stärka elevernas förmåga att långsiktigt ta ansvar för sin

¹⁴⁸ Socialt och emotionellt lärande i skolan – En litteraturbaserad studie över effekter och evidensgrad 2013

¹⁴⁹ Program för att förebygga psykisk ohälsa hos barn, SBU 2010

¹⁵⁰ Öppna jämförelser folkhälsa 2019, Folkhälsomyndigheten 2019

¹⁵¹ Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

¹⁵² Öppna jämförelser folkhälsa 2019, Folkhälsomyndigheten 2019

¹⁵³ Att främja barn och ungas psykiska hälsa, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22

kunskapsutveckling”. I de fall där läxhjälpen bedrivs inom skolan är det vanligast med en drop in verksamhet efter skoltid, dit eleverna kan komma för att få hjälp.¹⁵⁴ Utomstående ideella organisationer som *Stiftelsen Läxhjälpen* bedriver verksamhet med kontinuerligt studiestöd, vilket innebär att en grupp av elever följer ett strukturerat läxhjälpssystem under minst en termin. *Stiftelsen Läxhjälpen* samarbetar med högstadieskolor som ligger under riksnittet i gymnasiebehörighet och fokuserar på de elever som har, eller ligger på gränsen till, betyget F i ett kärnämne och därmed inte har gymnasiebehörighet. Under läsåret 2021/2022 nådde 65 procent av *Stiftelsen Läxhjälpens* elever gymnasiebehörighet.¹⁵⁵ Kontinuerligt deltagande i läxhjälpssystem bidrar till förbättrade ämneskunskaper samt stärkt motivation och självförtroende.^{156,157}

3.3.6. Fysisk aktivitet

Samhället innehar en nyckelroll för att främja barn och ungas psykiska hälsa genom att erbjuda fritidsaktiviteter. Att främja fysisk aktivitet hos barn och unga är inget som en enskild aktör kan åstadkomma utan det krävs ett samarbete mellan nationella, regionala samt lokala aktörer¹⁵⁸. Boverket har tagit fram en rapport som syftar till att ge förslag kring hur kunskap om anläggningar och utemiljöer för idrott och fritid kan utvecklas, samlas och förmedlas. I rapporten beskrivs. Dessa anläggningar och utemiljöer såsom parker, utegym och gång- och cykelvägar, ska erbjuda möjlighet till fysisk aktivitet på fritiden för alla i befolkningen.¹⁵⁹

Folkhälsomyndigheten har sett effekter av att barn och unga tillbringar större delen av sin vakna tid stillasittande.¹⁶⁰ Förskolan och grundskolan är viktiga aktörer för att främja fysisk aktivitet hos barn och unga. En forskargrupp vid Gymnastik och idrottshögskolan har gett kommuner konkreta råd om att initiera samarbete med idrottsföreningar direkt efter skolgången för att öka andelen barn som är fysiska aktiva.¹⁶¹ Vidare finns det flertalet initiativ som genomförts runtom i Sverige för att öka den fysiska aktiviteten hos barn och unga,

¹⁵⁴ Mer än bara läxor - En utvärdering av läxhjälp på tio skolor, Skolverket 2014

¹⁵⁵ Vårt arbete, laxhjalpen.se (Hämtad 2024-04-03)

¹⁵⁶ Mer än bara läxor - En utvärdering av läxhjälp på tio skolor, Skolverket 2014

¹⁵⁷ Vårt arbete, laxhjalpen.se (Hämtad 2024-04-03)

¹⁵⁸ Så kan verksamheter bidra till ökad fysisk aktivitet och minskat stillasittande – Ett stöd för nationellt, regionalt och lokalt arbete, Folkhälsomyndigheten 2021

¹⁵⁹ Miljöer för idrott och fritid - Hur kan kunskap utvecklas, samlas och förmedlas, Boverket 2021

¹⁶⁰ Så kan verksamheter bidra till ökad fysisk aktivitet och minskat stillasittande – Ett stöd för nationellt, regionalt och lokalt arbete, Folkhälsomyndigheten 2021

¹⁶¹ 5 insatser som kan bryta ohälsotrenden hos unga, Läkartidningen 40/2022

däribland *Bunkefloprojektet*, Korpadalsskolans insatser och skapande av fritidsbanker. Bunkefloprojektet innebär att alla i grundskolan har 40 minuters daglig skolidrott i det ordinarie undervisningsschemat.¹⁶² Effekter som uppnåtts av projektet är ökad fysisk aktivitet vilket främjat elevernas psykiska och fysiska välmående. På Korpadalsskolan har aktivitetskort blivit en del av den dagliga undervisningen. Aktivitetskortens syfte är att införa mindre rörelsepåuser i klassrummet för att minska stillasittande aktiviteter.¹⁶³ Fritidsbanker innebär att invånare i en kommun kan låna fritidsutrustning gratis i syfte att verka som en nod gentemot hela föreningslivet och inte enbart företräda enskilda aktiviteter. Tre kommuner som infört fritidsbanker är Tierp, Uppsala och Enköping kommun.^{164,165,166} Därutöver resulterar fritidsbankerna i att resurssvaga målgrupper nås samt öka jämlikheten på det sociala planet för att barn och unga ska kunna vara mer fysiskt aktiva.¹⁶⁷ Således har fritidsbankerna resulterat i att den fysiska aktiviteten ökat vilket även främjat den psykiska hälsan hos barn och unga.

4. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

4.1. Sammanfattande bedömning

Hur livet ser ut och vilket utrymme som ges för utveckling under tidiga livsår påverkar individens möjligheter och hälsa under uppväxtåren liksom resten av livet. Trygghet och goda relationer inom familjen liksom möjligheter till kognitiv och fysisk utveckling är centrala påverkansfaktorer för barns och ungas psykiska hälsa och senare livskvalitet. För kommunala verksamheter ryms i grunduppdragen lagstadgade kompensatoriska och främjande uppgifter som för barn och unga skapar förutsättningar för samt driver psykisk hälsa.

I rapportens intervjuer med kommunföreträdare liksom i inhämtad statistik framträder stora skillnader i möjligheter till psykisk hälsa hos barn och unga i flera av länets kommuner och relaterade utmaningar för kommunernas hälsofrämjande arbete. I majoriteten av

¹⁶² Daglig skolidrott gav ökad fysisk aktivitet senare i livet, idrottsforskning.se 2020-01-17 (Hämtad 2023-03-28)

¹⁶³ Den Goda Rasten på Korpadalsskolan, generationpep.se (Hämtad 2023-03-16)

¹⁶⁴ Fritidsbanken, uppsala.se (Hämtad 2023-03-05)

¹⁶⁵ Låna sportutrustning via fritidsbank, enkoping.se (Hämtad 2023-03-05)

¹⁶⁶ Fritidsbanken - låna sportutrustning, tierp.se (Hämtad 2023-03-05)

¹⁶⁷ Fritidsbanken – en nod som spänner över flera dimensioner, fritidsbanken.se 2023-01-31 (Hämtad 2023-03-05)

styrdokumenten för berörda verksamheter saknas skrivningar om uppdrag rörande barns och ungas psykiska hälsa. I intervjuerna beskrivs samtidigt att det finns ett utbud av insatser via elevhälsa, kultur/fritid och socialtjänst som direkt och indirekt fungerar främjande för den psykiska hälsan hos målgruppen. Emellertid tycks verksamheternas fokus utifrån intervjuerna mer ligga på arbetet mot den psykiska ohälsan och åtgärdande insatser på individnivå än på det främjande arbetet på gruppnivå.

Sammantaget bedöms behov föreligga av att lyfta fram de inneboende hälsofrämjande effekterna av berörda kommunala verksamheters kompensatoriska och främjande grunduppdrag. Behov finns även av att stärka strukturen för det hälsofrämjande arbetet. I grunduppdragen ryms det basutbud av insatser som när det görs tillgängligt, håller kvalitet och fullgörs främjar barns och ungas psykiska hälsa.

4.2. Rekommendationer

Tydliggör och lyft det hälsofrämjande arbetet i styrande dokument för berörda verksamheter

Arbetet i de kommunala verksamheterna utgår från formuleringar i centrala styrdokument såsom budget och kommunplaner liksom verksamhetsplaner. Ett tydliggörande av det hälsofrämjande uppdraget via grunduppdragen i centrala styrdokument kan bidra till att höja uppmärksamheten rörande grunduppdragens hälsofrämjande effekter och därigenom lyfta kommunernas arbete för barns och ungas psykiska hälsa.

Besluta om fokusområden för berörda verksamheters hälsofrämjande arbete

Mycket av arbetet med att främja barns och ungas psykiska hälsa ryms inom ramen för kommunernas grunduppdrag. Beslut om ett mindre antal för en kommun relevanta fokusområden för det hälsofrämjande arbetet rörande barns och ungas psykiska hälsa kan stärka förutsättningarna för det hälsofrämjande arbetets genomförande och effekt. Vilka områden som är relevanta avgörs av förutsättningarna i den aktuella kommunen.

Säkerställ tillgång till effektiva, hälsofrämjande insatser inom beslutade fokusområden

Inom de kommunala grunduppdragen utförs dagligen insatser som stärker barns och ungas psykiska hälsa. Att säkerställa att det inom beslutade fokusområden finns tillgängliga, välkända och effektiva insatser med hälsofrämjande funktion är nästa steg. Därutöver behöver insatserna vara möjliga att införa och även att arbeta utifrån i den berörda kommunen.

- **Socialtjänst**

- På socialtjänstområdet är uppsökande insatser som syftar till att skapa trygg ekonomi och goda relationer inom familjer lämpliga att erbjuda.
- **Förskola**
 - Inom förskola bör uppsökande insatser som syftar till att öka barns deltagande i förskola säkerställas. Dyliga insatser är från 1 juli 2023 lagstadgade och möjlighet finns att söka till detta kopplade statsbidrag. Därutöver är också insatser som syftar till att säkerställa en hög närvaro i förskola angelägna.
- **Grundskola**
 - Inom grundskola bör insatser som ökar andelen behöriga till gymnasieskolan erbjudas. Sedan sommaren 2022 är det lagstadgat att erbjuda grundskoleelever mellan årskurs 4 och årskurs 9 extra studietid och utökad lovskola för årskurs 9 och kopplat till detta finns statsbidrag.
- **Kultur/fritid**
 - På kultur och fritidsområdet är insatser som säkerställer en god nivå av fysisk aktivitet hos barn och unga centrala och understödda av barnkonventionen. Kommunernas arbete på detta område kan komma att underlättas av det nya *fritidskortet* som är under framtagande.

Sätt mål för och följ upp det hälsofrämjande arbetet inom beslutade fokusområden

För kontroll, styrning och utveckling behövs vidare beslut om målsättningar för respektive fokusområde, formulering av relaterade process och effektmått samt mätning och uppföljning. Vid hälsofrämjande arbete blir processmåttan särskilt angelägna då effekterna sällan följer direkt på insatserna.

5. Bilagor

5.1. Bilaga 1: Intervjulistå

- Företådare skola/elevhälsa, Askersunds kommun
- Företådare kultur/fritid, Askersunds kommun
- Företådare socialtjänst, Askersunds kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Degerfors kommun
- Företådare kultur/fritid, Degerfors kommun
- Företådare socialtjänst, Degerfors kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Hallsbergs kommun
- Företådare kultur/fritid, Hallsbergs kommun
- Företådare socialtjänst, Hallsbergs kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Hällefors kommun
- Företådare kultur/fritid, Hällefors kommun
- Företådare socialtjänst, Hällefors kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Karlskoga kommun
- Företådare kultur/fritid, Karlskoga kommun
- Företådare socialtjänst, Karlskoga kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Kumla kommun
- Företådare kultur/fritid, Kumla kommun
- Företådare socialtjänst, Kumla kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Laxå kommun
- Företådare kultur/fritid, Laxå kommun
- Företådare socialtjänst, Laxå kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Lekebergs kommun
- Företådare kultur/fritid, Lekebergs kommun
- Företådare socialtjänst, Lekebergs kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Lindesbergs kommun
- Företådare kultur/fritid, Lindesbergs kommun
- Företådare socialtjänst, Lindesbergs kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Ljusnarsbergs kommun
- Företådare kultur/fritid, Ljusnarsbergs kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Nora kommun
- Företådare kultur/fritid, Nora kommun
- Företådare socialtjänst, Nora kommun
- Företådare skola/elevhälsa, Örebro kommun
- Företådare socialtjänst, Örebro kommun

- Folkhälsostrateg, Örebro kommun
- Samordnare, Folkhälsoteamet norra Örebro län
- Samordnare, Folkhälsoteamet Sydnärke
- Samordnare, Folkhälsoteamet Sydnärke
- Enhetschef, Första kontakten psykisk ohälsa, Region Örebro län
- Enhetschef, Mottagning psykisk ohälsa, Region Örebro län
- Enhetschef, Ungdomsmottagningen, Region Örebro län
- Utvecklingsledare, Välfärd och folkhälsa, Region Örebro län
- Projektledare, Region Örebro län
- Projektmedarbetare, Region Örebro län
- Budget- och skuldrådgivare, Socialförvaltningen, Härnösands kommun
- Högskolelektor, Gymnastik och idrottshögskolan
- Kommunikatör, Förskoleförvaltningen Malmö Stad
- Projektledare, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering
- Universitetslektor, Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs universitet
- Universitetslektor, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet
- Utredare, Folkhälsomyndigheten

5.2. Bilaga 2: Dokumentlista

- *5 insatser som kan bryta ohälsotrenden hos unga*, Läkartidningen 40/2022
- *Att främja barn och ungas psykiska hälsa*, Karolinska Institutets folkhälsoakademi, 2011:22
- *Att sätta värde på tidiga insatser för barn och unga - Ett evidensbaserat beslutstöd för sociala investeringar*, Socialmedicinsk tidskrift 5 och 6/2020.
- *Barnhushållens ekonomi – resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken*, Försäkringskassan 2022
- *Barn med låg inkomststandard*, Statistiska Centralbyrån 2022
- *Barn- och familjestatistik*, Statistikbasen SCB, scb.se (Hämtad 2023-03-16)
- *Barn- och utbildningsplan 2021-2024 - barnets bästa skola*, Karlskoga kommun
- *Budget 2022 Barn- och utbildningsnämnden*, Laxå kommun
- *Budget 2022 Planeringsåren 2023-2024*, Nora kommun
- *Budget 2023 Flerårsplan 2024-2025*, Kumla kommun
- *Budget 2023 och plan 2024-2025*, Ljusnarsberg kommun
- *Budget 2023 och verksamhetsplan 2024-2025*, Laxå kommun
- *Budget med plan för 2023-2024*, Degerfors kommun
- *Budget och mål 2023 med plan 2024-2026*, Askersunds kommun

- Budget och verksamhetsplan 2022-2025 Barn och utbildningsnämnden, Askersunds kommun
- Budget och verksamhetsplan 2022-2025 Kultur- och tekniknämnden, Askersunds kommun
- Budget och verksamhetsplan 2022-2025 Socialnämnden, Askersunds kommun
- Budget och verksamhetsplan 2022-2024 Social- och omsorgsnämnden, Laxå kommun
- Community Parent Education Program (COPE) - mfof.se (Hämtad 2023-04-14)
- COPE (Community Parent Education), socialstyrelsen.se (Hämtad 2023-04-14)
- *Effectiveness of a universal health-promoting parenting program: a randomized waitlist-controlled trial of All Children in Focus*, M. Ulfsson, P. Enebrink, L. Lindberg, BMC Public Health 2014
- Enhetsplan 2022 Individ- och familjeomsorg, Nora kommun
- *Daglig skolidrott gav ökad fysisk aktivitet senare i livet*, idrottsforskning.se 2020-01-17 (Hämtad 2023-03-28)
- *Den Goda Rasten på Korpadalsskolan*, generationpep.se (Hämtad 2023-03-16)
- Fritidsbanken, uppsala.se (Hämtad 2023-03-05)
- *Fritidsbanken - en nod som spänner över flera dimensioner*, fritidsbanken.se 2023-01-31 (Hämtad 2023-03-05)
- Fritidsbanken - låna sportutrustning, tierp.se (Hämtad 2023-03-05)
- *Främjande av psykiskt välbefinnande hos barn och ungdomar*, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering 2022
- *Förskolans påverkan på barns hälsa*, Folkhälsomyndigheten 2017
- Handlingsplan för likvärdig skola 2022-2027, Örebro kommun 2022
- *Healthier Wealthier Families (HWF)* Uppsala universitet, pubcare.uu.se, (Hämtad 2023-04-14)
- Idrottspolitiskt program, Nora kommun
- Idrottspolitiskt program, Örebro kommun
- *Insatser i skolan kan minska psykiska problem*, Folkhälsomyndigheten 2019
- Kommunstyrelsens verksamhetsplan 2022, Hällefors kommun
- Kulturnämndens budget 2022 och verksamhetsplan 2022-2024, Laxå kommun
- Kulturnämndens verksamhetsplan KUN 2022, Degerfors Kommun
- Kultur- och fritidspolicy 2022-2024, Hällefors kommun
- Kultur- och fritidspolitiskt program 2015-2025, Kumla kommun
- Kulturplan 2020-2023, Hallsberg kommun
- Kulturplan, Laxå kommun
- Kulturpolitiskt program, Örebro kommun
- Lag (2018:1.197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
- Liv & hälsa ung 2020, Örebro län
- Låna sportutrustning via fritidsbank, enkoping.se (Hämtad 2023-03-05)

- MER-Plan 2023 Kommunstyrelsen, Lekeberg kommun
- *Mer än bara läxor - En utvärdering av läxhjälp på tio skolor*, Skolverket 2014
- *Miljöer för idrott och fritid - Hur kan kunskap utvecklas, samlas och förmedlas*, Boverket 2021
- Mål och budget 2022-2024, Hallsberg kommun
- Mål och budget 2022-2024, Lindesberg kommun
- Mål och budget 2023-2025, Karlskoga kommun
- Mål och budget 2023 med flerårsplan 2024-2025 Bildningsförvaltningen, Hallsberg kommun
- *National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary*, Sleep Health 2015
- *Ny modell ska hjälpa barnfamiljer med vardagsekonomin*, Harnosand.se 2022-22-23 (Hämtad 2023-04-14)
- *Närmare 9 000 barn i länet lever i familjer med för låga inkomster*, Sveriges radio P4 Örebro
- *När skolan lär barn om psykisk hälsa minskar inåtvända psykiska problem bland barnen - En kartläggning av systematiska litteraturöversikter*, Socialmedicinsk tidskrift 2020
- *Program för att förebygga psykisk ohälsa hos barn - En systematisk litteraturöversikt*, Statens beredning för medicinsk utvärdering 2021
- *Projekt ska få fler barn till förskolan och fler utrikesfödda kvinnor att lära sig svenska*, sigtuna.se 2022-03-29 (Hämtad 2023-04-14)
- *Psykiskt välbefinnande, psykiska besvär och psykiatriska tillstånd hos barn och unga – begrepp, mätmetoder och förekomst*, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd 2021
- Riktlinjer för barn- och elevhälsan i Örebro kommun 2017
- *Samband mellan utsatthet i barndomen och senare vård för psykiatriska tillstånd*, Folkhälsomyndigheten 2023
- *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/2018*, Folkhälsomyndigheten 2018
- *Skolbarn som är fysiskt aktiva rapporterar bättre psykisk hälsa*, Folkhälsomyndigheten, 2021
- Skollagen (2010:800)
- Skolplan 2020-2023, Ljusnarsberg kommun
- Skolverkets statistikdatabas, Läsår 2021/2022, Grundskolan, Slutbetyg årskurs 9
- *Slutrapport och utvärdering av projektet Det tidiga livet - i samverkan för barn och familj*, Förskoleförvaltningen 2021
- Socialförvaltningens verksamhetsplan 2023, Kumla kommun
- Socialnämndens MER-Plan 2023 med planår 2024-2025, Lekeberg kommun
- Socialtjänstlagen (2001:453)

- *Socialt och emotionellt lärande i skolan – En litteraturbaserad studie över effekter och evidensgrad*, Göteborgs universitet 2013
- *Socioekonomiska villkor och psykisk ohälsa bland tonåringar*, Folkhälsomyndigheten 2015
- Statistiska centralbyrån, Kartstatistik, Barn med låg ekonomisk standard, 2019
- Statistiska centralbyrån, Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2022
- Strategisk planering 2023-2027 och budget 2023, Hällefors kommun
- *Så kan verksamheter bidra till ökad fysisk aktivitet och minskat stillasittande – Ett stöd för nationellt, regionalt och lokalt arbete*, Folkhälsomyndigheten 2021
- *Vanligast att barn bor hos mamma*, Välfärd nr 4 2018
- Verksamhetsberättelse Elevhälsans medicinska insats läsåret 2021-2022, Ljusnarsbergs kommun
- Verksamhetsplan 2022 Individ- och familjeomsorg, Hallsberg kommun
- Verksamhetsplan 2022 Kultur- och fritidsförvaltningen, Karlskoga kommun
- Verksamhetsplan 2022 Socialnämnden, Degerfors kommun
- Verksamhetsplan 2022-2023 Vialundskolan 7-9, Kumla kommun
- Verksamhetsplan 2022-2024 Barn- och utbildningsnämnden, Laxå kommun
- Verksamhetsplan 2023 Bildningsverksamheten, Ljusnarsberg kommun
- Verksamhetsplan 2023 Sociala verksamheterna, Ljusnarsberg kommun
- Verksamhetsplan 2023 Socialnämnd, Lindesberg kommun
- Verksamhetsplan Elevhälsan 2022 - Elevhälsans psykologiska, psykosociala och medicinska insats, Degerfors kommun
- Verksamhetsplan Individ- och familjeomsorgen 2023, Kumla kommun
- Verksamhetsplan med budget 2022 Socialnämnden, Örebro kommun
- Vårt arbete, laxhjalpen.se (Hämtad 2024-04-03)
- *Will it Work as Well on Zoom*, M. Van Leuven, M. Lalouni, M. Forster, 2022.
- *Öppna jämförelser folkhälsa*, Folkhälsomyndigheten 2019
- Örebro läns kulturplan 2020-2023
- Övergripande strategier och budget för 2023 med plan för 2024-2026 Örebro kommun

Region Örebro län

Postadress Region Örebro län, Box 1613, 701 16 Örebro.
E post regionalutveckling@regionorebrolan.se
Besöksadress Eklundavägen 1, Örebro, **Tel** 019 602 10 00
www.utveckling.regionorebrolan.se